
ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

**«ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΟΖ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΚΑΙ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ.
ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ;»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στυλιανός Τίνας

Αθήνα, 2018

Τριμελής Επιτροπή

Γρηγόριος Τσάλτας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Άγγελος Συρίγος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Μαριλένα Κοππά, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Στυλιανός Τίνας, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δε δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα

Στην οικογένειά μου ...

Συντομογραφίες

ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
Σύμβαση	Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας 1982
ν.μ.	Ναυτικό Μίλι = 1852 μέτρα
βλ.	βλέπε
ΝΑ	Νοτιοανατολική
ΔτΘ	Δίκαιο της Θάλασσας
ΔΔΧ	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
ΔΔΔΘ	Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας (Αμβούργου)
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ
Ε.Σ.Σ.Δ.	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΧ	Εναέριος Χώρος
ΕΕΧ	Εθνικός Εναέριος Χώρος
ICAO	Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας
NOTAM	Προαναγγελίες προς αεροναυτιλλόμενους
ΤΡΑΟ	Τουρκική εταιρεία πετρελαίου

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	13
----------------	----

Κεφάλαιο Πρώτο

Η ΑΟΖ στο Δίκαιο της Θάλασσας

Ιστορική Εξέλιξη της ΑΟΖ.....	15
Η Θεσμοθέτηση της ΑΟΖ.....	16
Δικαιώματα και Υποχρεώσεις του Παράκτιου Κράτους.....	18
Δικαιώματα και Υποχρεώσεις Τρίτων Κρατών.....	19
Οριοθέτηση Θαλασσιών Ζωνών Δικαιοδοσίας.....	20
Διάκριση μεταξύ «θέσπισης» μιας ζώνης δικαιοδοσίας και «οριοθέτησης» με γειτονικά κράτη.....	20
Γραμμές Βάσης (Φυσικές – Ευθείες Γραμμές Βάσεις).	20
Οριοθέτηση αιγιαλίτιδας ζώνης.....	21
Οριοθέτηση συνορεύουσας ζώνης.....	21
Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας – ΑΟΖ.....	22
Νησιά – Βράχοι – Σκόπελοι. Πρόνοιες στο δίκαιο της θάλασσας για τη θέσπιση και οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών.	23
Συμπερασματικές Σκέψεις.....	23

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα – Αιγαίο – Ανατολική Μεσόγειο

Η Περίπτωση της Τουρκίας.....	26
Γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας.....	27
Αρχές - Πεποιθήσεις - Θέσεις της Τουρκίας για το Διεθνές Δίκαιο και τις Θαλάσσιες Ζώνες Δικαιοδοσίας.....	28
Οριοθετήσεις ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη Θάλασσα.....	29
<i>Γεωγραφική Θέση – Γεωπολιτική Προσέγγιση της Μαύρης Θάλασσας.....</i>	29
<i>Η Τουρκία και οι οριοθετήσεις της ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα.....</i>	31
<i>Η περίπτωση της νήσου Serpent της Ουκρανίας και η διένεξή της με τη Ρουμανία. ...</i>	35
Ενδεχόμενες Απόπειρες Οριοθέτησης ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μεσόγειο....	38
<i>Γεωγραφική Θέση–Γεωπολιτική Προσέγγιση της Μεσογείου-Ανατολικής Μεσογείου.</i>	38
<i>Το Διεθνές Νομικό Καθεστώς της Μεσογείου. ....</i>	40

<i>Ζώνες Εθνικής Δικαιοδοσίας των Κρατών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.</i>	41
<i>Τουρκικές Διεκδικήσεις για οριοθέτηση ΑΟΖ στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.</i>	42
<i>Η σημασία του νησιωτικού συμπλέγματος της Μεγίστης για την Τουρκία.</i>	45
Συμπερασματικές Σκέψεις	46
Η Περίπτωση της Ελλάδας	48
Η Γεωστρατηγική θέση του Αιγαίου Πελάγους.	49
Θέσπιση και Οριοθέτηση ΑΟΖ.....	51
<i>Θέσπιση ΑΟΖ σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες.</i>	52
<i>Τα νησιά του Αιγαίου ως ισχυρός παράγοντας οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών.</i>	54
<i>Το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου πελάγους.</i>	54
Οριοθέτησεις ΑΟΖ Ελλάδας με γειτονικά κράτη.....	56
Η σχέση ΑΟΖ - Υφαλοκρηπίδας στην περίπτωση της Ελλάδας	60
Πλεονεκτήματα για την Ελλάδα από την κήρυξη της ΑΟΖ.....	63
Το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης και ο ρόλος του στην ελληνική ΑΟΖ. .64	
Οριοθετήσεις ΑΟΖ της Κύπρου.	65
Συμπερασματικές Σκέψεις	66

Κεφάλαιο Τρίτο

Επηρεασμός Ελληνικών Συμφερόντων στο Αιγαίο από Οριοθετήσεις ΑΟΖ Τουρκίας	
Συμπεράσματα – Επηρεασμός Ελληνικών Συμφερόντων από Ενέργειες της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα	70
Συμπεράσματα – Επηρεασμός Ελληνικών Συμφερόντων από Ενέργειες και πιθανές απόπειρες οριοθέτησης ΑΟΖ της Τουρκίας στη Μεσόγειο.....	71
Προτάσεις για Ενέργειες της Ελλάδος.....	75
Επίλογος.....	81
Βιβλιογραφία	83

Πίνακες

Πίνακας 1.	Βασικές θέσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας, για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου	32
Πίνακας 2.	Θαλάσσιες Ζώνες Εθνικής Δικαιοδοσίας κρατών ΝΑ Μεσογείου .	41

Γραφήματα

Γράφημα 1.	Χάρτης της Τουρκίας	28
Γράφημα 2.	Χάρτης της Μαύρης Θάλασσας	30
Γράφημα 3.	Χάρτης ΑΟΖ των χωρών της Μαύρης Θάλασσας	34
Γράφημα 4.	Χάρτης της νήσου Serpent της Ουκρανίας	35
Γράφημα 5.	Χάρτης με την απόφαση του ΔΔΧ στην περίπτωση της νήσου Serpent της Ουκρανίας και τη διένεξή της με τη Ρουμανία	36
Γράφημα 6.	Χάρτης της Μεσογείου Θάλασσας	38
Γράφημα 7.	Χάρτης με το αποτύπωμα κοιτασμάτων «υδριτών» σε περιοχές ανάμεσα της Ελλάδας, Τουρκίας και Κύπρου	39
Γράφημα 8.	Χάρτης με την παγκόσμια αποτύπωση κοιτασμάτων υδριτών ...	40
Γράφημα 9.	Χάρτης με την αποτύπωση της ΑΟΖ της Τουρκίας στη ΝΑ Μεσόγειο, σύμφωνα με τη θέση της Τουρκίας	42
Γράφημα 10.	Χάρτης με την αποτύπωση της ΑΟΖ της Τουρκίας στη ΝΑ Μεσόγειο, σύμφωνα με την πιστή εφαρμογή της Σύμβασης	43
Γράφημα 11.	Χάρτης με τις θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας της Τουρκίας	45
Γράφημα 12.	Η Γεωστρατηγική θέση του Αιγαίου Πελάγους	49
Γράφημα 13.	Δήλωση της Τουρκίας για το Αιγαίο. «Law of the Sea Bulletin No.30, 1996, 9-10»	53
Γράφημα 14.	Χάρτης οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας Ελλάδας–Ιταλίας (1977).	57
Γράφημα 15.	Χάρτης συμφωνίας οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών Ελλάδας–Αλβανίας (2009)	58
Γράφημα 16.	Χάρτης με την ΑΟΖ της Ελλάδας	59

Γράφημα 17.	Το σύμπλεγμα της Μεγίστης	64
Γράφημα 18.	Οι οριοθετήσεις ΑΟΖ της Κύπρου	66

**«Οριοθέτηση ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη Θάλασσα και ενδεχόμενη
απόπειρα οριοθέτησης στη Μεσόγειο.**

Πως επηρεάζονται τα ελληνικά συμφέροντα στο Αιγαίο;»

Στυλιανός Τίνανας

Περίληψη

Εάν η υφαλοκρηπίδα θεωρήθηκε η κατεξοχήν διεκδίκηση των ανεπτυγμένων κρατών αμέσως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, ο θεσμός της ΑΟΖ αποτέλεσε την κυρίαρχη προσπάθειά τους στον τομέα της κατοχύρωσης των σοβαρών οικονομικών τους διεκδικήσεων στο θαλάσσιο χώρο, προς όφελος των παράκτιων κρατών.

Στο πλαίσιο αυτό η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό τη συνοπτική μελέτη των αιτιών που παρουσιάζονται μέσα από έναν «καμβά» αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας, αλλά και οριοθετήσεων θαλασσίων ζωνών στη Μαύρη Θάλασσα και πιθανόν μελλοντικά στη Μεσόγειο, προκειμένου εν τέλει να διαπιστωθεί εάν και κατά πόσο επηρεάζονται τα ελληνικά συμφέροντα στο Αιγαίο.

Στο **πρώτο** κεφάλαιο, προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι διατάξεις και πρόνοιες του δικαίου της θάλασσας, αναλύονται οι βασικές έννοιές του, με τις τέσσερις θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας.

Στο **δεύτερο** κεφάλαιο, αναλύονται οι οριοθετήσεις της ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη θάλασσα (η οποία απολαμβάνει τα δικαιώματα εκμετάλλευσης των θαλασσίων ζωνών αν και η ίδια δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση του 1982 περί του δικαίου της θάλασσας, την ίδια στιγμή που εγείρει εμπόδια στην Ελλάδα να πράξει ανάλογα στη θαλάσσια περιοχή της) και οι διεκδικήσεις της στη ΝΑ Μεσόγειο, σε συνδυασμό με τις θέσεις της Ελλάδας στα παραπάνω ζητήματα. Παράλληλα, διαπιστώνεται η μεροληπτική στάση της Τουρκίας, η οποία εφαρμόζει το διεθνές δίκαιο κατά το δοκούν, ερμηνεύοντάς το ανάλογα με το αν εξυπηρετεί αποκλειστικά τα δικά της συμφέροντα, επιδεικνύοντας παράλογες επεκτατικές βλέψεις, μη λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές σεβασμού των κανόνων του διεθνούς δικαίου και καλής γειτονίας με τα παράκτια κράτη της Μεσογείου και ειδικότερα με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Τέλος στο **τρίτο** κεφάλαιο, συμπερασματικά αναφέρονται οι επιπτώσεις που προκαλούν οι ενέργειες της Τουρκίας κατά θαλάσσια περιοχή στα συμφέροντα της Ελλάδας στο Αιγαίο και προτάσεις αντιμετώπισής τους.

Από τα στοιχεία που αναλύονται είναι φανερό ότι, το διεθνές δίκαιο και ειδικά το δίκαιο της θάλασσας ξεκάθαρα ευνοεί την Ελλάδα, αρκεί η ίδια να το εκμεταλλευθεί ορθά, διεκδικώντας τα δίκαια αιτήματά της, άμεσα και με σθένος χωρίς να απεμπολήσει τις ευκαιρίες που της δίνονται.

Έτσι λοιπόν, με δεδομένο το γεγονός ότι οποιαδήποτε οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας είναι δυνατή να γίνει, αποκλειστικά και μόνο μέσα από τις πρόνοιες του διεθνούς δικαίου και με τη σύμφωνη γνώμη των συμβαλλομένων κρατών, η κυρίαρχη στην περιοχή Ελλάδα καλείται πρωτίστως να πείσει τους συνομιλητές της και κυρίως την Τουρκία, ότι το συμφέρον όλων είναι η τελική συμφωνία για την οριοθέτησή τους, η οποία εν τέλει είναι εκείνη που θα δώσει το απαραίτητο θετικό πρόσημο για την ειρηνική συνύπαρξη των λαών και την οικονομική τους ανάπτυξη και ευημερία.

Λέξεις - κλειδιά: Θαλάσσιες ζώνες δικαιοδοσίας, Οριοθέτηση ΑΟΖ, Δίκαιο της Θάλασσας, Μεσόγειος Θάλασσα, Μαύρη Θάλασσα.

**«The delimitation of the EEZ in the Black Sea by Turkey and a potential attempt of delimitation in the Mediterranean.
How are Greek interests affected in the Aegean Sea?»**

Stylianos Tinanas

Abstract

If the Continental Shelf has been considered to be the most important claim of developed states right after the II World War, the EEZ has been their main effort in consolidating their significant economical claims on the maritime domain, for the benefit of the coastal states.

In this context, this thesis serves as a concise study of the main reasons, presented through a frame of disputes and assertions by Turkey against Greece. On the other hand, Turkish delimitations of maritime zones at the Black Sea and the possibility of corresponding actions, in the future, in the Mediterranean Sea, are also studied, in order to finally determine if and to what extent will the Greek interests in the Aegean Sea be affected.

In the first chapter, an analysis is conducted, in order to understand the clauses and provisions of the Law of Sea, along with its basic concepts and the four maritime areas of national jurisdiction.

The second chapter analyzes the EEZ delimitations set by Turkey at the Black Sea (reserving the rights to exploit the sea zones although it has not signed the 1982 Convention on the Law of the Sea, while at the same time it impedes Greece from doing the same in its own sea zones) and its claims in the SE Mediterranean, in combination with the Hellenic position on the above issues. At the same time, Turkey's biased attitude, which practices the international law as it deems appropriate, interprets it according to whether it serves its own interests, exhibits absurd expansionist aspirations, disregarding the basic principles of respect for the rules of international law and good relations with its neighboring coastal states at the Mediterranean and especially with Greece and Cyprus, is verified.

Finally, the third chapter summarizes the impact of Turkey's actions to the aforementioned sea areas, on the Greek interests in the Aegean Sea, and presents proposals to address them.

From the data analysis, it is clear that international law and especially the Law of the Sea, favors Greece, provided that it will promptly and vigorously claim its lawful rights, without neglecting the opportunities given to it.

Thus, given that any delimitation of sea zones of national jurisdiction can only be conducted through the provisions of international law and with the consent of the neighboring States, Greece as the dominant nation in the region is called to persuade its interlocutors and especially Turkey, that a final agreement on the delimitation is to our common interest and it will ultimately give the necessary positive sign for the peaceful coexistence of the countries, their economic growth and prosperity.

Key words: Sea zones, EEZ delimitation, law of the Sea, Mediterranean Sea, Black Sea.

Εισαγωγή

Εάν η υφαλοκρηπίδα θεωρήθηκε η κατεξοχήν διεκδίκηση των ανεπτυγμένων κρατών αμέσως μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ο θεσμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), σε συνδυασμό και με τη ζώνη της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας,¹ αποτέλεσε την κυρίαρχη προσπάθεια των αναπτυσσόμενων κρατών στον τομέα της κατοχύρωσης των σοβαρών οικονομικών τους διεκδικήσεων στο θαλάσσιο χώρο, κατά τη δεκαετία του 1960 κυρίως· δικαιώματα τα οποία διακρίθηκαν από την αρχή για την ξεκάθαρη τάση της διατήρησης και προστασίας των φυσικών και βιολογικών πόρων, που ο συγκεκριμένος υπό διεκδίκηση χώρος εμπεριέχει, προς όφελος πάντα του παράκτιου κράτους.²

Η κατοχύρωση της ΑΟΖ από τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για το δίκαιο της θάλασσας, ως τέταρτη κατά σειρά και ανά τους αιώνες εξέλιξης του Δικαίου της Θάλασσας (ΔτΘ) ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας, οφείλεται κυρίως στη δυναμική αλλά και μαζική εμφάνιση στη διεθνή σκηνή των αναπτυσσόμενων κρατών του νότου.

Στο εσωτερικό μέτωπο και στις διμερείς μας σχέσεις με την Τουρκία στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η τελευταία εγκαινίασε μια συστηματική πολιτική αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων σε βάρος της κυριαρχίας³ και των κυριαρχικών δικαιωμάτων⁴ της Ελλάδας.

Σκοπός αυτής της τουρκικής πολιτικής⁵ έναντι της Ελλάδας ήταν και είναι η μεταβολή του εδαφικού status quo, που προβλέπεται σε διεθνείς συνθήκες, με κεντρικό άξονα τη Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης,⁶ καθώς και του νομικού καθεστώτος στον

---

¹ «Η περιοχή θαλάσσιου και ωκεάνιου βυθού και το υπέδαφος αυτών, πέρα από τα όρια εθνικής δικαιοδοσίας, καθώς και οι πόροι αυτής, αποτελούν «κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας» και η εξερεύνηση και εκμετάλλευση αυτών θα πραγματοποιούνται για το καλό όλης της ανθρωπότητας, ανεξάρτητα από την γεωγραφική θέση των κρατών...». ΦΕΚ Α' 136, Νόμος υπ' αριθμόν 2321, «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της σύμβασης», 23-6-1995, σ. 4547

² Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, Διεθνής πολιτική - Διεθνές δίκαιο - Διεθνής οργάνωση, Τόμος πρώτος*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2009), σ. 289.

³ «Κυριαρχία» ασκείται μόνο στα χωρικά ύδατα και στον Εθνικό εναέριο χώρο. Η περιοχή αυτή, ανήκει πλήρως στην εκάστοτε χώρα.

⁴ «Κυριαρχικά δικαιώματα» έχει η εκάστοτε χώρα μέσω του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως των υδρογονανθράκων στην Υφαλοκρηπίδα, του δικαιώματος αλιείας και εκμεταλλεύσεως των υπεράνω της υφαλοκρηπίδας υδάτων στην ΑΟΖ.

⁵ Υπουργείο Εξωτερικών, *Ζητήματα ελληνοτουρκικών Σχέσεων*, <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/> (έγινε πρόσβαση στις 22 Ιουν 17).

⁶ Η *Συνθήκη της Λωζάννης* ήταν συνθήκη ειρήνης που έθεσε τα όρια της σύγχρονης Τουρκίας. Υπογράφηκε στη Λωζάνη της Ελβετίας στις 24 Ιουλίου 1923 από την Ελλάδα, την Τουρκία και τις άλλες

θαλάσσιο και εναέριο χώρο που πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και την Σύμβαση του 1982 για το ΔτΘ⁷ (στο εξής θα αναφέρεται ως «Σύμβαση»).

Η τουρκική πολιτική αυτή κατά της Ελλάδας συνέπεσε με την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο και την κατοχή του βόρειου τμήματός της (Ιούλιος 1974), που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με καθοριστικές επιπτώσεις στις σχέσεις των δύο χωρών και στην επαύξηση της έντασης.

Έκτοτε η Τουρκία άρχισε να πλέκει έναν καμβά συνεχώς αυξανόμενων αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων που έφεραν τις δύο χώρες ακόμη και στο χείλος ένοπλης σύγκρουσης (*κρίση Μαρτίου 1987 και κρίση Ιμίων Ιανουάριος 1996*).

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από τρία κύρια κεφάλαια στην προσπάθεια να αναλυθούν οι ενέργειες της Τουρκίας και η επίπτωση που έχουν αυτές στα ελληνικά συμφέροντα στο Αιγαίο.

Έτσι στο *πρώτο* κεφάλαιο, αναλύονται οι βασικές έννοιες του ΔτΘ με τις τέσσερις θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας.

Στο *δεύτερο* κεφάλαιο, αναλύονται οι οριοθετήσεις της ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη θάλασσα και οι διεκδικήσεις της στη νοτιοανατολική Μεσόγειο, σε συνδυασμό με τις θέσεις της Ελλάδας στα παραπάνω ζητήματα.

Τέλος στο *τρίτο* κεφάλαιο, συμπερασματικά αναφέρονται οι επιπτώσεις που έχουν οι ενέργειες της Τουρκίας κατά θαλάσσια περιοχή στα συμφέροντα της Ελλάδας στο Αιγαίο και προτάσεις αντιμετώπισής τους.

χώρες που πολέμησαν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την Μικρασιατική εκστρατεία και συμμετείχαν στην Συνθήκη των Σεβρών συμπεριλαμβανομένης και της Ε.Σ.Σ.Δ.

⁷ Η νέα **Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας** ήταν το τελικό προϊόν της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Η.Ε. και υπογράφηκε το **1982** στο Montego Bay της Τζαμάικα. Αναφέρεται και ως **Σύμβαση UNCLOS** (United Nations Convention on the Law of the Sea).

Κεφάλαιο Πρώτο

Η ΑΟΖ στο Δίκαιο της Θάλασσας

Ιστορική Εξέλιξη της ΑΟΖ

Ο θεσμός της ΑΟΖ αποτελεί σχετικά πρόσφατη εξέλιξη στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Μέχρι τα μέσα περίπου του 20ού αιώνα, όλες οι θαλάσσιες περιοχές πέραν της *αιγιαλίτιδας ζώνης*⁸ θεωρούνταν από τη διεθνή κοινωνία ως τμήμα της ανοικτής θάλασσας επί της οποίας κανένα κράτος δεν είχε δικαιοδοσία. Το παράκτιο κράτος διαθέτει αποκλειστικά δικαιώματα αλιείας μόνο στα *εσωτερικά ύδατα*⁹ και την *αιγιαλίτιδα ζώνη*. Ωστόσο, ήδη από τον 19^ο αιώνα, ορισμένα κράτη συνομολογούσαν συμφωνίες για την συντήρηση και διαχείριση των αλιευμάτων σε περιοχές της ανοικτής θάλασσας που ήταν σχετικά κοντινές προς τις ακτές, ενώ από τις αρχές του 20ού αιώνα άρχισε να γίνεται ευρέως αντιληπτή η σημασία του ελέγχου και της διαχείρισης των αλιευμάτων στα διεθνή ύδατα που ήταν παρακείμενα στην αιγιαλίτιδα ζώνη.¹⁰

Ήταν τελικά ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και οι τρομακτικές του ανάγκες σε κατανάλωση πετρελαίου σε συνδυασμό με την εξέλιξη της υποθαλάσσιας τεχνολογίας - η οποία διαπίστωσε την ύπαρξη πλουτοπαραγωγικών πόρων στο βυθό και στο υπέδαφος της θάλασσας - η αφορμή για την ανάδειξη μιας νέας ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη. Και αυτό γιατί συνειδητοποίησαν οι σύμμαχοι και ειδικότερα οι Αμερικανοί ότι μέχρι τότε η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, δεν τους επέτρεπε στην εξερεύνηση του υποθαλάσσιου χώρου για την εξεύρεση πετρελαίου, έξω από αυτήν.

---

⁸ *Αιγιαλίτιδα ζώνη*, είναι η θαλάσσια ζώνη που περιβάλλει τις ακτές ενός παράκτιου κράτους και κατ' επέκταση τα εσωτερικά ύδατα, εντός της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία. Περιλαμβάνει εκτός των υδάτων το βυθό και το υπέδαφός της καθώς και τον εναέριο χώρο που βρίσκεται άνωθεν αυτής. Κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της χωρικής του θάλασσας, έτσι ώστε να μην υπερβαίνει τα 12 ναυτικά μίλια, μετρούμενα από τις γραμμές βάσεις... (άρθρα 2 & 3 της Σύμβασης), βλ. Πέτρος Σιούσιουρας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2015), σ. 417.

⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 8 της Σύμβασης, «Τα ύδατα που βρίσκονται προς το εσωτερικό των ευθείων γραμμών βάσεως της χωρικής θάλασσας, αποτελούν μέρος των εσωτερικών υδάτων του Κράτους». «Το παράκτιο κράτος ασκεί πάνω στις υδάτινες αυτές εκτάσεις, πλήρη κυριαρχία, όπως και στην αιγιαλίτιδα ζώνη, με τη διαφορά ότι σε αυτές δεν ισχύει το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης». βλ. Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδί - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*, σ. 434.

¹⁰ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), *«Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα»*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2004), σ. 145 – 147.

Έτσι λοιπόν, μετά την προεδρική διακήρυξη του προέδρου Χάρρυ Τρούμαν στις 28 Σεπτεμβρίου 1945,¹¹ άνοιξε ο δρόμος στη δημιουργία νέου νομικού καθεστώτος στο ΔτΘ, όπου διευρύνεται η δικαιοδοσία των κρατών στη θάλασσα, πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη, παρέχοντας δυνατότητα στα παράκτια κράτη, να νομιμοποιήσουν την αποκλειστική εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων στο βυθό και στο υπεδάφους πέρα από αυτήν.

Η πρώτη ζώνη που διαμορφώνεται με το νέο καθεστώς είναι η *ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα*. Σύμφωνα με το σχέδιο σύμβασης της *υφαλοκρηπίδας*¹² λαμβάνοντας υπόψη την καθιέρωση του γεωλογικού κριτηρίου και του κριτηρίου της εκμεταλλευσιμότητας, θεωρείται ότι «*υφαλοκρηπίδα είναι ο βυθός της θάλασσας και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών μέχρι βάθους 200 μέτρων, ή πέραν του ορίου τούτου, μέχρι του σημείου που το βάθος των υπερκειμένων υδάτων επιτρέπει την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των εν λόγω περιοχών*».¹³

Το επόμενο βήμα για τον προσδιορισμό και τη θέσπιση νέας ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας στη θάλασσα, ξεκίνησε σχεδόν αμέσως μετά τη δήλωση του Αμερικανού Προέδρου Τρούμαν το 1945, όταν διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν χώρες οι οποίες δεν είχαν υφαλοκρηπίδα, καθώς βρέχονταν από βαθιές θάλασσες μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη. Αυτές ήταν οι χώρες της λατινικής Αμερικής, οι οποίες γεωλογικά δεν έχουν περιοδική καταβύθιση της ξηράς κάτω από τη θάλασσα, αλλά παρουσιάζουν απότομη κατακρήμνιση της ξηράς μέσα στη θάλασσα, με αποτέλεσμα να μην έχουν υφαλοκρηπίδα και να στερούνται από τα οφέλη που προσέδιδε στα υπόλοιπα κράτη η θέσπιση αυτής της θαλάσσιας ζώνης. Έτσι προσπάθησαν αρχικά να διεκδικήσουν κυριαρχικά δικαιώματα σε μια μεγάλη θαλάσσια περιοχή - μια μορφή της σημερινής ΑΟΖ - που δε θα έχει σχέση με το βυθό και το υπέδαφος, αλλά θα έχει με δικαιώματα αλιείας από αυτά τα παράκτια κράτη.

Η Θεσμοθέτηση της ΑΟΖ

---

¹¹ Διακήρυξη Τρούμαν, υπ' αριθμόν 2667 της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1945, για την « Πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με τους φυσικούς πόρους του υπεδάφους και του θαλάσσιου βυθού της υφαλοκρηπίδας ».

¹² Το τελικό σχέδιο σύμβασης το οποίο κωδικοποιεί το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας γίνεται αποδεκτό από το IV τμήμα της συνδιάσκεψης της Γενεύης για το δίκαιο της θάλασσας το 1958 και τέθηκε σε ισχύ στις 10 Ιουνίου 1964.

¹³ Πέτρος Σιούσιουρας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σ. 462.

Μετά την υποβολή των προτάσεων τους το 1958 και κατόπιν πολλαπλών διαβουλεύσεων επί μακρόν, ήρθε τελικά η Τρίτη συνδιάσκεψη για το ΔΘ, που οδήγησε στη Σύμβαση, στην οποία προβλέφθηκε μια νέα θαλάσσια ζώνη η καθορισθείσα ως «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)».¹⁴

Έτσι σύμφωνα με τη Σύμβαση,¹⁵ η ΑΟΖ είναι μια θαλάσσια ζώνη πέρα από, αλλά παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία περιλαμβάνει εκτός από τον βυθό και το υπέδαφος του, την θαλάσσια «στήλη» και την επιφάνεια της θάλασσας, ως μια απόσταση 200 ν.μ., από την ακτή (μειωμένη ανάλογα με το εύρος της παρακείμενης αιγιαλίτιδας ζώνης).

Η ΑΟΖ δεν αποτελεί τμήμα της ανοικτής θάλασσας¹⁶ και το καθεστώς το οποίο την διέπει είναι ένα «ειδικό νομικό καθεστώς», καθώς δεν ταυτίζεται ούτε με το καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης με την έννοια της εδαφικής κυριαρχίας, αλλά ούτε και με αυτό των ελευθεριών της ανοικτής θάλασσας.¹⁷ Σ' αυτή τη θαλάσσια ζώνη αντλούν δικαιώματα τόσο τα παράκτια κράτη όσο και τα υπόλοιπα της περιοχής, τα οποία θα αναφερθούν παρακάτω, το δε ειδικό νομικό καθεστώς της ΑΟΖ ρυθμίζεται με το άρθρο 59 της Συμβάσης.¹⁸

Φυσικά μετά και από τη θεσμοθέτηση της νέας αυτής θαλάσσιας ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας, τα παράκτια κράτη προκειμένου να διευρύνουν τη δικαιοδοσία τους, κατέληξαν να «απαλλοτριώνουν» σημαντικό μέρος της ανοικτής θάλασσας, μειώνοντας έτσι κατά συνέπεια την ελευθερία επί των θαλασσών. Χαρακτηριστική είναι και η διατύπωση του καθηγητή *K. Οικονομίδη*, ο οποίος σημειώνει:

«Η ανοικτή θάλασσα είναι η μεγάλη αδικημένη από την αναθεώρηση του Δικαίου της Θάλασσας. Ενώ με το ισχύον δίκαιο αμέσως μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη έχουμε την ανοικτή θάλασσα, τώρα με το νέο δίκαιο η ανοικτή θάλασσα, σαν αυτοτελές καθεστώς, αρχίζει μετά

---

¹⁴ Άρθρα 55 έως 75, του τμήματος V, της Σύμβασης.

¹⁵ Άρθρα 55, 56 και 57 του τμήματος V της Σύμβασης.

¹⁶ Η έννοια της **ανοικτής θάλασσας**, με τη Σύμβαση, οριοθετείται πλέον, στις θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται πέρα από το εξωτερικό όριο των αιγιαλίτιδων ζωνών ή πέρα από το εξωτερικό όριο των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών, εφόσον τα κράτη έχουν θεσπίσει ΑΟΖ. Σύμφωνα με το άρθρο 86 της Σύμβασης, οι διατάξεις για την ανοικτή θάλασσα εφαρμόζονται σε όλες τις θαλάσσιες περιοχές που δεν περιλαμβάνονται στην ΑΟΖ, στην αιγιαλίτιδα ζώνη ή στα εσωτερικά ύδατα ενός παράκτιου κράτους καθώς και στα αρχιπελαγικά ύδατα ενός αρχιπελαγικού κράτους. βλ. Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*, σ. 346-347.

¹⁷ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), *«Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα»*, σ. 152.

¹⁸ Άρθρο 59 της Σύμβασης: «Βάση για την επίλυση των διαφορών σε περίπτωση που η Σύμβαση δεν παρέχει δικαιώματα ούτε δικαιοδοσίες στο εσωτερικό της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης».

τα 200ν.μ., δηλαδή μετά το τέλος της ΑΟΖ. Επίσης, η γενική τάση ακολουθεί την οδό του περιορισμού των ελευθεριών της ανοικτής θάλασσας, κυρίως όσον αφορά την αλιεία».¹⁹

Δικαιώματα και Υποχρεώσεις του Παράκτιου Κράτους

Σύμφωνα με το άρθρο 56 της Σύμβασης εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί.²⁰

α. Κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων ζώντων ή μη, των υπερκείμενων του βυθού υδάτων, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους αυτού, καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και οικονομική εκμετάλλευση των υδάτων, των ρευμάτων και των ανέμων.

β. Δικαιοδοσία σχετικά με την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την εγκατάσταση και χρήση τεχνητών νήσων, εγκαταστάσεων και άλλων κατασκευών.

γ. Άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται από τη Σύμβαση, (όπως θέσπιση *συνορεύουσας ζώνης*²¹ και το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης).

Ωστόσο, κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του, το παράκτιο κράτος οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών και να ενεργεί σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης. Επιπλέον, το παράκτιο κράτος υποχρεούται ν' αναγνωρίσει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τη συμμετοχή τρίτων κρατών στο πλεόνασμα του επιτρεπόμενου αλιεύματος εντός της ΑΟΖ.

---

¹⁹ Κων/νος Π. Οικονομίδης, *Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*, (Αθήνα: Αντ. Ν. Σακκούλα, 1993), σ.33.

²⁰ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2012), σ. 48.

²¹ Σύμφωνα με το Άρθρο 33 της Σύμβασης, ως «*συνορεύουσα ζώνη*» ορίζεται η θαλάσσια ζώνη μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη και μέχρι τα 24 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Τα δικαιώματα που ασκεί το παράκτιο κράτος εντός της συνορεύουσας ζώνης έχουν να κάνουν με την άσκηση ελέγχου που είναι απαραίτητος για να εμποδίζει την παραβίαση των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών του νόμων και κανονισμών στο έδαφος του ή στη χωρική του θάλασσα, καθώς επίσης να τιμωρεί παραβιάσεις των παραπάνω νόμων και κανονισμών που διαπράχθηκαν στο έδαφος του ή στη χωρική του θάλασσα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι εφόσον το παράκτιο κράτος έχει υιοθετήσει ΑΟΖ τότε η συνορεύουσα ζώνη συμπεριλαμβάνεται στην ΑΟΖ, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, εάν δηλαδή το παράκτιο κράτος δεν έχει κηρύξει ΑΟΖ, η συνορεύουσα ζώνη αποτελεί τμήμα της ανοικτής θάλασσας.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο ίδιο άρθρο, σύμφωνα με το οποίο τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί του βυθού και του υπεδάφους της ΑΟΖ ασκούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του μέρους VI της Σύμβασης «περί υφαλοκρηπίδας», γεγονός που αποδεικνύει ότι ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας δεν απορροφάται από την ΑΟΖ, αλλά παραμένει ζωντανός και καθορίζει με τις νομικές του ρυθμίσεις τον τρόπο χρήσης του βυθού και του υπεδάφους του από τα παράκτια κράτη.

Δικαιώματα και Υποχρεώσεις Τρίτων Κρατών

Σύμφωνα με το άρθρο 58 της Σύμβασης, στην ΑΟΖ όλα τα κράτη απολαμβάνουν τις ελευθερίες της ναυσιπλοΐας και της υπερπτήσης, της τοποθέτησης υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών καθώς και άλλες «διεθνώς νόμιμες χρήσεις» της θάλασσας «συναφείς» με αυτές τις ελευθερίες, όπως εκείνες που σχετίζονται με τη λειτουργία των πλοίων και των αεροσκαφών, των υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών και είναι συμβατές με τις υπόλοιπες διατάξεις της Σύμβασης.

Πέραν τούτων η σύμβαση αποδίδει για πρώτη φορά μεγάλη σημασία στα δικαιώματα των τρίτων κρατών, αναγνωρίζοντάς τους τη δυνατότητα συμμετοχής στο πλεονάσμα των ζωντανών θαλάσσιων πόρων εντός της ΑΟΖ, εφόσον χαρακτηρίζονται ως «γεωγραφικά μειονεκτούντα κράτη».²² Ειδικότερα, τα κράτη που δεν έχουν ακτές (περίκλειστα κράτη), δικαιούνται να συμμετέχουν σε δίκαιη βάση την εκμετάλλευση μέρος του πλεονάσματος των αλιευτικών πόρων της ΑΟΖ στη γεωγραφική περιοχή τους.²³

Σε κάθε περίπτωση όμως με την παρ. 3 του άρθρου 58 της Σύμβασης τονίζεται η υποχρέωση των τρίτων κρατών κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους και να συμμορφώνονται προς τους νόμους και

---

²² Σύμφωνα με το Άρθρο 70 §2 της Σύμβασης, «Για τους σκοπούς του παρόντος μέρους ως «**γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη**», ορίζονται τα παράκτια κράτη συμπεριλαμβανομένων των κρατών που παρακτιούν σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες, η γεωγραφική μορφολογία των οποίων τα καθιστά εξαρτώμενα από την εκμετάλλευση των ζωντανών πόρων των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών άλλων κρατών στην υποπεριοχή ή περιοχή, προκειμένου να έχουν την επαρκή τροφοδότησή τους σε ψάρια για τις ανάγκες διατροφής των πληθυσμών τους ή μερών αυτών, καθώς και παράκτια κράτη τα οποία δεν μπορούν να διεκδικήσουν δικές τους αποκλειστικές οικονομικές ζώνες».

²³ Χρήστος Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, (Αθήνα: Παπαζήση, 2013), σ. 13–18.

κανονισμούς που υιοθετούνται από το παράκτιο κράτος σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και των άλλων κανόνων του διεθνούς δικαίου, στην έκταση που αυτοί δεν είναι αντίθετοι προς το Μέρος αυτό.

Οριοθέτηση Θαλασσιών Ζωνών Δικαιοδοσίας

Διάκριση μεταξύ «θέσπισης» μιας ζώνης δικαιοδοσίας και «οριοθέτησης» με γειτονικά κράτη.

Πριν αναφερθούν οι οριοθετήσεις των θαλασσιών ζωνών δικαιοδοσίας, αξίζει να σημειωθεί η διακριτή διαφορά μεταξύ της *θέσπισης* μίας ζώνης δικαιοδοσίας και της *οριοθέτησης* της με τα γειτονικά κράτη. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ο όρος *οριοθέτηση* υπεισέρχεται όταν η γεωγραφία της περιοχής είναι τέτοια που απαγορεύει την πλήρη επέκταση του εύρους της θαλάσσιας ζώνης που προβλέπεται από τις πρόνοιες του διεθνούς δικαίου. Έτσι ενώ η *θέσπιση* μιας ζώνης δικαιοδοσίας γίνεται με μονομερή πράξη²⁴ του παράκτιου κράτους αρκεί να εφαρμόζονται οι πρόνοιες και οι κανόνες του διεθνούς δικαίου, η *οριοθέτηση* απαιτεί κατ' αρχήν τη συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών. Συνήθως για την οριοθέτηση ακολουθείται η *αρχή της ίσης απόστασης και ο κανόνας της μέσης γραμμής*, ως βασική μέθοδος οριοθέτησης όλων των θαλασσιών ζωνών.²⁵

Γραμμές Βάσης (Φυσικές – Ευθείες Γραμμές Βάσεις).

Για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας εξαρχής απαιτείται ο καθορισμός των σημείων κατά μήκος της ακτογραμμής από τα οποία θα αρχίζει η μέτρηση αυτών των ζωνών. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο οι μέθοδοι που μπορούν να ακολουθηθούν είναι είτε η μέτρηση εκ της φυσικής ακτογραμμής, είτε στην περίπτωση που η ακτογραμμή κόβεται απότομα ή υπάρχει πληθώρα νησιών, η χάραξη ευθειών γραμμών βάσης και η μέτρηση από αυτές.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης, για τη *Φυσική ακτογραμμή* αναφέρεται:

---

²⁴ Εξαίρεση αποτελούν, τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα, τα οποία υπάρχουν «έξ' υπαρχής» και «αυτοδικαίως» και δεν απαιτούν οποιαδήποτε ρητή διακήρυξη.

²⁵ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 1.

«Πλην εάν άλλως προβλέπεται στην παρούσα σύμβαση, ως φυσική ακτογραμμή για την μέτρηση του εύρους της χωρικής θάλασσας λαμβάνεται η γραμμή της κατώτατης ρηχίας κατά μήκος της ακτής, όπως αυτή εμφανίζεται στους ναυτικούς χάρτες μεγάλης κλίμακας που αναγνωρίζονται επίσημα από το παράκτιο κράτος».

Παρομοίως με το άρθρο 7, για τις *Ευθείες γραμμές βάσης*:

«Σε περιοχές όπου η ακτογραμμή παρουσιάζει βαθιές κολπώσεις και οδοντώσεις, ή υπάρχει κατά μήκος της και σε άμεση γειτνίαση με αυτή, συστάδα νησιών, η μέθοδος των ευθειών γραμμών που συνδέουν κατάλληλα σημεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την χάραξη της γραμμής βάσεως από την οποία μετριέται το εύρος της χωρικής θάλασσας».

Η Ελλάδα αν και θα μπορούσε να υιοθετήσει το σύστημα μέτρησης των ευθειών γραμμών βάσεως, ακολουθεί τη μέθοδο της φυσικής ακτογραμμής για την μέτρηση των θαλασσιών ζωνών της. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια εύρους της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης (και κατ' επέκταση και των άλλων θαλασσιών ζωνών) από 2-3% έως 7% στην τελευταία περίπτωση εάν ακολουθούνταν μια ευρεία χάραξη επί της αρχής των ευθειών γραμμών βάσεως.²⁶

Οριοθέτηση αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης καλύπτεται πλήρως από το άρθρο 15 της Σύμβασης, όπου:

«Στην περίπτωση που οι ακτές δύο κρατών κείνται έναντι αλλήλων ή συνορεύουν, κανένα από τα δύο κράτη δεν δικαιούται, ελλείψει αντιθέτου συμφωνίας μεταξύ τους, να εκτείνει τη χωρική του θάλασσα πέραν της μέσης γραμμής της οποίας όλα τα σημεία βρίσκονται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσεως από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας καθενός από τα δύο κράτη...»

Οριοθέτηση συνορεύουσας ζώνης.

Παρ' ότι στη σύμβαση της Γενεύης του 1958 καθορίζονταν συγκεκριμένη μέθοδος οριοθέτησης τόσο για την αιγιαλίτιδα όσο και τη συνορεύουσα ζώνη - στην περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών - αυτή της μέσης γραμμής με βάση την αρχή της ίσης απόστασης, στη νέα Σύμβαση δεν περιλαμβάνεται καμία διάταξη γι' αυτό το θέμα. Βέβαια το πρόβλημα αυτό δεν υφίσταται στην περίπτωση που τα παράκτια κράτη διακηρύξουν ΑΟΖ, καθόσον αυτή

---

²⁶ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 8-10.

περιλαμβάνει και την συνορεύουσα. Στην περίπτωση όμως που δε γίνει αυτό η λύση στο πρόβλημα δεν μπορεί να είναι άλλη πέρα από αυτή που προβλεπόταν στη σύμβαση της Γενεύης.²⁷

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας – ΑΟΖ.

Για την οριοθέτηση τόσο της υφαλοκρηπίδας όσο και της ΑΟΖ η Σύμβαση καθορίζει στο άρθρο 83 §1 και στο άρθρο 74 §1, αντίστοιχα (τα δύο άρθρα είναι πανομοιότυπα) τα παρακάτω:

«Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές πραγματοποιείται κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, προκειμένου να επιτευχθεί μία δίκαιη λύση».

Αναλύοντας το παραπάνω άρθρο προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα:

- Περιλαμβάνει τρία βασικά στοιχεία, τα οποία είναι: η *οριοθέτηση κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο* και τέλος οριοθέτηση που θα αποτελεί «*δίκαιη λύση*».²⁸
- Είναι απόρροια ενός συμβιβασμού των τάσεων που επικρατούσαν μεταξύ αυτών που υποστήριζαν την «*αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής*» ως μέθοδο οριοθέτησης και αυτών που υποστήριζαν ως δικαιότερη μέθοδο την «*αρχή της ευθυδικίας*», λαμβανομένου υπόψη όλων των «*ειδικών περιστάσεων*».²⁹

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι στο πλείστο των περιπτώσεων οι συμφωνίες οριοθέτησης υιοθετούν την αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής ως μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ. Σε κάθε περίπτωση όμως η «*δίκαιη λύση*» που καθορίζει η Σύμβαση δεν είναι δυνατό να εξευρεθεί αγνοώντας τους κανόνες του διεθνές δικαίου, όπως π.χ. τη θέση της Τουρκίας ότι τα ελληνικά νησιά δεν έχουν υφαλοκρηπίδα! Με άλλα λόγια η «*αρχή της ευθυδικίας*», λειτουργεί μόνο *infra legem* και ποτέ *contra legem*.³⁰

---

²⁷ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*, σ. 267-268.

²⁸ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), *«Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα»*, σ. 172-173.

²⁹ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 17.

³⁰ Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ.παρ.* σ.19, [*infra legem*: εντός νόμου & *contra legem*: ενάντια στο νόμο].

Νησιά – Βράχοι – Σκόπελοι. Πρόνοιες στο ΔτΘ για τη θέσπιση και οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών.

Για μια χώρα όπως η Ελλάδα με ένα πλούσιο νησιωτικό χώρο με πληθώρα νησιών και μικρονησίδων, βράχων και βραχονησίδων και με συνολικό μήκος ακτογραμμής,³¹ που τη φέρνει με διαφορά πρώτη ανάμεσα των κρατών της νοτιοανατολικής Μεσογείου, δικαίως θα την απασχολούσε πρωτίστως εάν η ιδιαίτερη γεωμορφολογία της θα την επηρέαζε στην οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας. Παρόλα αυτά η Σύμβαση με το άρθρο 121 καθορίζει σαφώς ότι όλα τα νησιά δικαιούνται και τις τέσσερις προαναφερθείσες θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας.

Αναλυτικότερα καθορίζεται ότι, ένα νησί είναι μια φυσική προέκταση ξηράς πάνω από τη θάλασσα που δεν καλύπτεται από νερά ούτε με τη μέγιστη παλίρροια. Όλα τα νησιά έχουν τη δική τους αιγιαλίτιδα ζώνη, συνορεύουσα ζώνη, υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στην παρούσα Σύμβαση που εφαρμόζονται στις άλλες ηπειρωτικές περιοχές, *υπό την αίρεση της §3*, η οποία καθορίζει ότι οι *βράχοι (rocks)* που δεν διατίθενται στην ανθρώπινη επιβίωση ή δεν έχουν δική τους οικονομική ζωή, τότε δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ.³²

Αξίζει να σημειωθεί ότι το διεθνές δίκαιο αναφέρεται και στους *σκοπέλους*,³³ όπου επιτρέπει την χρησιμοποίησή τους ως γραμμές βάσεις για την μέτρηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και όχι μόνο, με την προϋπόθεση ότι βρίσκονται σε απόσταση που *δεν υπερβαίνει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης* απ' το ηπειρωτικό ή το νησιωτικό έδαφος.³⁴

Συμπερασματικές Σκέψεις

Ο θεσμός της ΑΟΖ, αποτελεί μια επαναστατικού χαρακτήρα μετεξέλιξη του προϋφιστάμενου καθεστώτος της Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας, που δημιούργησε μία

---

³¹ Συνολικό μήκος ακτογραμμής της Ελλάδας: 13.676 χλμ. (4078 χλμ. ηπειρώτικη και 9598 χλμ. νησιωτική ακτογραμμή), Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gr.html>, (έγινε πρόσβαση στις 11 Σεπ 17).

³² Απόρροια της διάταξης είναι ότι και οι **βράχοι** έχουν αιγιαλίτιδα και συνορεύουσα ζώνη.

³³ Άρθρο 13 παρ. 1 της Σύμβασης: **Σκόπελος**, είναι μια φυσική σχηματισμένη έκταση ξηράς περιβρέχεται από θάλασσα, η οποία κατά την άμωπη βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, ενώ καλύπτεται από την πλημμυρίδα.

³⁴ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 12.

ζώνη οικονομικής κυριαρχίας που φθάνει 200 ν.μ.,³⁵ από τις ακτές, παρέχοντας στα παράκτια κράτη, αποκλειστικότητα πάνω σε κάθε φυσικό πόρο και σε κάθε οικονομική δραστηριότητα της Ζώνης, τόσο των υδάτων όσο και του βυθού - υπεδάφους της περιοχής της, η οποία αρχίζει μετά το τέλος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Παραδόξως η ΑΟΖ πρόσφατα αντιμετωπίζεται ως εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα. Το θέμα αυτό όμως θα έπρεπε να είχε απασχολήσει το δημόσιο διάλογο, τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες και τις εκάστοτε κυβερνήσεις ήδη από το 1982, οπότε υπογράφηκε (και από την Ελλάδα) η *Διεθνής Σύμβαση του 1982 για το (Νέο) Δίκαιο της Θάλασσας*.³⁶

α. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΑΟΖ καθώς εκτείνεται στα 200 ν.μ., από τις ακτές, συζητήθηκε η περίπτωση να απορροφήσει την υφαλοκρηπίδα. Αυτό τελικά δεν υλοποιήθηκε, ενώ πρακτικά εάν θα θέλαμε να αποτυπώσουμε τις **διαφορές** των δύο αυτών θαλασσιών ζωνών,³⁷ αυτές συνοψίζονται στις παρακάτω:

- Τόσο στην ΑΟΖ όσο και στην υφαλοκρηπίδα περιλαμβάνεται ο βυθός και το υπέδαφος, πλην όμως στην ΑΟΖ *περιλαμβάνονται επιπλέον και τα υπερκείμενα ύδατα*.

- Η εκμετάλλευση στην ΑΟΖ αφορά σε όλους τους φυσικούς πόρους, *ζώντες και μη*, ενώ στην υφαλοκρηπίδα κυρίως στους *μη ζώντες πόρους*.

- Η ΑΟΖ δεν ξεπερνά ποτέ τα 200 ν.μ., από τις ακτές σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα όπου είναι δυνατόν να τα ξεπεράσει *μέχρι το τέλος του υφαλοπλαισίου*, και σε μέγιστη απόσταση τα 350 ν.μ.

- Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα υπάρχουν *«εξ' υπαρχής»* και *«αυτοδικαίως»* και δεν εξαρτώνται από οποιαδήποτε ρητή διακήρυξη, σε αντίθεση με τα δικαιώματα και τις δικαιοδοσίες ενός κράτους επί της ΑΟΖ, τα οποία αποκτώνται μόνο όταν αυτό *κηρύξει ρητά* την συγκεκριμένη θαλάσσια ζώνη. Με άλλα λόγια θα μπορούσαμε να πούμε ότι, *όλα τα κράτη έχουν υφαλοκρηπίδα χωρίς απαραίτητα να έχουν κηρύξει ΑΟΖ, κανένα όμως δεν μπορεί να έχει ΑΟΖ χωρίς υφαλοκρηπίδα*.

---

³⁵ Η περιοχή των 200 ν.μ. καλύπτει το 36% του παγκόσμιου θαλάσσιου χώρου, που ουσιαστικά εθνικοποιείται για οικονομικούς σκοπούς.

³⁶ Τέθηκε σε ισχύ την 16.11.1994 (για την Ελλάδα από τον Ιούλιο 1995).

³⁷ Περισσότερα για τη σχέση μεταξύ υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ στις σ. 60-64 της παρούσας εργασίας.

- Τα ύδατα εντός της ΑΟΖ δεν ανήκουν στην ανοικτή θάλασσα, σε αντιδιαστολή με αυτά της υφαλοκρηπίδας –και μόνο στην περίπτωση που δεν έχει κηρυχθεί ΑΟΖ- όπου ανήκουν στο καθεστώς της ανοικτής θάλασσας.

- Η υφαλοκρηπίδα αναφέρεται αποκλειστικά στην οικονομική εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του βυθού και του υπεδάφους, ενώ η ΑΟΖ εκτός από την παραπάνω εκμετάλλευση, περιλαμβάνει επιπλέον και την προστασία και τον περιβαλλοντικό έλεγχο των πηγών, αλλά και την επιστημονική έρευνα.

- Η νομική υφαλοκρηπίδα έχει την βάση της ως έννοια στην ύπαρξη της γεωλογικής υφαλοκρηπίδας, σε αντίθεση με τον θεσμό της ΑΟΖ, ο οποίος είναι ένας αποκλειστικά νομικός δεσμός χωρίς καμία σχέση με οποιοδήποτε φυσικό γεγονός της θαλάσσιας περιοχής. Δηλαδή όπως συμβαίνει με την νομική υφαλοκρηπίδα.³⁸

β. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας έχει σταθερότερες βάσεις, απ' αυτό της ΑΟΖ στο εθνικό δίκαιο καθώς τα δικαιώματα του παρακτίου κράτους προϋπάρχουν και υφίστανται «κληρονομικό δικαίω», ενώ για την θέσπιση της ΑΟΖ απαιτείται ειδική διακήρυξη του παράκτιου κράτους.

γ. Η ΑΟΖ είναι μια θαλάσσια ζώνη, με χρήση κυρίως οικονομική «αποκλειστικά» υπέρ του παράκτιου κράτους, αλλά και με παροχή δικαιωμάτων υπέρ των τρίτων κρατών, γεγονός που καταστούν την ΑΟΖ ως «μη αποκλειστική» ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας.

---

³⁸ Αγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, (Αθήνα: Πατάκη, 2015), σ. 249-250.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα – Αιγαίο – Ανατολική Μεσόγειο

Η Περίπτωση της Τουρκίας

Καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των κρατών αποτελεί η γεωπολιτική. Αλλά όχι μόνο, αφού πέραν αυτής της διάστασης σημαντικό ρόλο παίζουν οι διεθνείς ισορροπίες μεταξύ των δρώντων του διεθνούς συστήματος, οι οποίοι κατά περίπτωση, άλλοτε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό προσπαθούν συχνά με συγκρούσεις περιφερειακού ελέγχου να επικρατήσουν σε αυτό.

Έτσι εάν θελήσει κανείς να εξετάσει την εξωτερική πολιτική της Τουρκίας διαχρονικά, τότε την πιο ασφαλή απάντηση θα την αναζητήσει στην θεωρία των διεθνών σχέσεων.

Στις διεθνείς σχέσεις σύμφωνα με τη θεωρία του πολιτικού ρεαλισμού τα κράτη επιδιώκουν να αυξήσουν την ισχύ τους, καθώς το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και προκαλεί ανασφάλεια σε αυτά, η εξουσία δε, αποτελεί πάντα την άμεση προτεραιότητα. Δηλαδή, *η επιδίωξη της ισχύος δεν είναι μόνο το μέσο αλλά και ο αυτοσκοπός.*³⁹

Στις κατευθυντήριες αρχές της εξωτερικής πολιτικής των κρατών βρίσκεται η *εθνική ασφάλεια* και η *επιβίωση* του κράτους και στόχος η υπεράσπιση με κάθε τρόπο των εθνικών συμφερόντων του στο διεθνές σύστημα, θυσιάζοντας ακόμα και τις διεθνείς του υποχρεώσεις.⁴⁰

Στο βωμό λοιπόν της υπεράσπισης με κάθε τρόπο των εθνικών συμφερόντων της, η Τουρκία θυσιάζει ακόμα και τις διεθνείς της υποχρεώσεις, εγείροντας αξιώσεις από την Ελλάδα αναίτια και χωρίς νομικά ερείσματα, εφαρμόζοντας το διεθνές δίκαιο κατά το δοκούν και ερμηνεύοντάς το ανάλογα με το αν εξυπηρετεί αποκλειστικά τα δικά της συμφέροντα, επιδεικνύοντας επεκτατικές βλέψεις και διεκδικώντας μια σειρά από παράλογες απαιτήσεις χωρίς βάση διεθνούς νομιμότητας.

---

³⁹ H. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, (New York: Knopf, 1972), σ.71.

⁴⁰ Robert Jackson – Georg Sorensen, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων – Η Σύγχρονη Συζήτηση*, (Αθήνα: Gutenberg, 2006), σ. 111-120.

Σ' αυτό το πλαίσιο λοιπόν εάν θα θέλαμε να σταχυολογήσουμε τα θέματα που η Τουρκία θέτει μονομερώς τις τελευταίες δεκαετίες από το 1974 και έπειτα αυτά περιλαμβάνουν:⁴¹

α. Την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου (το μοναδικό ζήτημα όπου η Ελλάδα αναγνωρίζει ως διαφορά με την Τουρκία).

β. Την απειλή χρήσεως βίας εκ μέρους της Τουρκίας στην περίπτωση που η Ελλάδα ασκήσει τα νόμιμα δικαιώματά της και επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα από τα 6 στα 12 ν.μ.

γ. Το διαφορετικό εύρος του εναέριου χώρου σε σχέση με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης (10 έναντι 6 ν.μ).

δ. Τα όρια του FIR Αθηνών.

ε. Το καθεστώς αποστρατικοποίησης των ανατολικών νησιών του Αιγαίου.

στ. Τα όρια της ζώνης έρευνας και διάσωσης στο Αιγαίο.

ζ. Τα επιχειρησιακά όρια στο πλαίσιο του NATO.

η. Την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε απροσδιόριστο αριθμό μικρών νησιών (γκρίζες ζώνες) στο Αιγαίο (*μετά την κρίση των Ιμίων*).

θ. Την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου.

ι. Την ενασχόληση της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής με την μουσουλμανική μειονότητα στην Θράκη.

Γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας.⁴²

Η Τουρκία (*γράφημα 1*), κατέχει κεντρική θέση στον ευρύ γεωγραφικό χώρο της ΝΑ Ευρώπης, του Καυκάσου, της Κασπίας Θάλασσας, της Κεντρικής Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου. Τα στενά Δαρδανελίων και του Βοσπόρου παρέχουν τη μόνη και μοναδική θαλάσσια σύνδεση και έξοδο των Παρευξείνιων χωρών προς τη Μεσόγειο Θάλασσα. Ο χώρος αυτός εκτεινόμενος στις

---

⁴¹ Υπουργείο Εξωτερικών, *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*, <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/> (έγινε πρόσβαση στις 8 Φεβ 17) & Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 240.

⁴² Υπτος ε.α. Π. Λεονάρδος, «Τουρκία: Γεωγραφικά, Πληθυσμιακά, Οικονομικά, Παραγωγή, Εκσυγχρονισμός, Βιομηχανία, Εμπόριο», *ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ Τεύχος 58*, 2009, http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t58/t58_3.html (έγινε πρόσβαση στις 14 Μαί 17).

Γράφημα 1 Χάρτης της Τουρκίας

τη μεταφορά ενέργειας δι' επιγείων και υπογείων (υποθαλάσσιων) αγωγών στη Μεσόγειο.

Οι δυνατότητες προσβολής της Δύσης με όπλα μαζικής καταστροφής, από χώρες της Ασίας όπως η Κίνα, Ινδία, Β. Κορέα, Πακιστάν, Ιράν κ.α. ενισχύει ιδιαίτερα την αξία της Τουρκίας ως προπύργιο για ασφάλεια του Δυτικού Κόσμου. Αλλά λειτουργεί και ως φορέας ανασφάλειας με την παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών από την Ανατολή προς τη Δύση και την παράνομη μεταφορά ναρκωτικών, όπλων και επικινδύνων πρώτων υλών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τρομοκράτες.

Η Τουρκία, με ένα λαό εθνοτικά μεν διηρημένο σε Τούρκους και Κούρδους, αλλά μουσουλμανικό και συνορεύουσα προς ανατολάς με τρεις μουσουλμανικές χώρες (Συρία, Ιράκ, Ιράν) και προς δυσμάς με χριστιανικές – Δυτικές χώρες καθίσταται υποχρεωτικά κομβική, στρατηγικής σημασίας χώρα μεταξύ των δύο κόσμων.

Αρχές - Πεποιθήσεις - Θέσεις της Τουρκίας για το Διεθνές Δίκαιο και τις Θαλάσσιες Ζώνες Δικαιοδοσίας.

Από το 1973 και κατά τη διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης (1973-1982) για το ΔτΘ, οι θέσεις της Τουρκίας κινούνταν αποκλειστικά και μόνο βάση των εθνικών της συμφερόντων, αγνοώντας της νομολογίας του διεθνές δικαίου. Έτσι υποστήριζε ότι το Αιγαίο πέλαγος ως «ημίκλειστη»⁴³ θάλασσα ανήκει στις «ειδικές

⁴³ Σύμφωνα με το άρθρο 122 της Σύμβασης, «κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα» σημαίνει κόλπο, λεκάνη ή θάλασσα που περιβάλλεται από δύο ή περισσότερα κράτη και πως συνδέεται με άλλη θάλασσα ή με τον ωκεανό με στενό διάυλο ή που αποτελείται καθ' ολοκληρίαν ή κυρίως από τις χωρικές θάλασσες ή από τις ΑΟΖ δύο ή περισσότερων κρατών».

περιστάσεις»⁴⁴ και επομένως απαιτούνται ειδικές ρυθμίσεις. Τα βασικά σημεία των θέσεών της, έχουν όπως παρακάτω:⁴⁵

α. Ο βυθός της θάλασσας στο Αιγαίο πέλαγος με την μορφολογία του εγείρει τουρκικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας.

β. Οι υποθαλάσσιες αβαθείς εκτάσεις που εκτείνονται καθόλο το μήκος των μικρασιατικών ακτών, αποτελούν την φυσική προέκταση της Ανατολίας, οπότε ανήκουν στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα της Τουρκίας.

γ. Όσα ελληνικά νησιά βρίσκονται εγγύς των μικρασιατικών ακτών είναι απλές προεξοχές του βυθού, δεν έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα αλλά επικάθονται στην τουρκική υφαλοκρηπίδα.

δ. Ο κανόνας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο είναι η συμφωνία μεταξύ τους και όχι η αρχή της ίσης απόστασης.

ε. Κατά τη διαδικασία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και την πρακτική που επικρατεί, δεν αποδίδει ίση αξία σε όλα τα νησιά, αλλά λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά και η θέση τους. Ειδικότερα για το Αιγαίο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ο ημίκλειστος χαρακτήρας της θάλασσας και τα παραδοσιακά συμφέροντα της Τουρκίας.

Οριοθετήσεις ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη Θάλασσα.

*Γεωγραφική Θέση – Γεωπολιτική Προσέγγιση της Μαύρης Θάλασσας.*⁴⁶ Ο θαλάσσιος χώρος που καλύπτει η Μαύρη Θάλασσα (γράφημα 2), αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, τόσο ως οικοσύστημα όσο και ως περιοχή αυξημένου ναυτιλιακού ενδιαφέροντος, ο οποίος μαζί με την Αζοφική Θάλασσα και τη Θάλασσα του Μαρμαρά εκτείνεται σε μια συνολική έκταση 482.000 τ. χλμ.

Η Μαύρη Θάλασσα περικλείεται από έξι χώρες. Η Τουρκία καταλαμβάνει όλη τη νότια ακτή της, ενώ το χερσαίο σύνορο ανάμεσα στη Βουλγαρία και Τουρκία βρίσκεται στο δυτικό της άκρο. Το χερσαίο σύνορο ανάμεσα στη Βουλγαρία και Ρουμανία βρίσκεται στο βορρά. Και οι δύο ακτογραμμές (Βουλγαρία -

---

⁴⁴ Οι ειδικές περιστάσεις που επικαλείται η Τουρκία είναι : (1) τα ελληνικά νησιά του Αν. Αιγαίου, βρίσκονται τόσο κοντά στα τουρκικά παράλια, ώστε αν ισχύσει η μέση γραμμή, η Τουρκία θα βρεθεί με μηδαμινή υφαλοκρηπίδα, (2) το Αιγαίο, λόγω της διαμόρφωσής του, αποτελεί «ημίκλειστη» θάλασσα οπότε χρήζει ειδικών ρυθμίσεων και (3) η Τουρκία, δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης.

⁴⁵ Αγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 246

⁴⁶ Πέτρος Σιούσιουρας, «Οι οριοθετήσεις Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στη Μαύρη Θάλασσα: Γεωπολιτικές και Νομικές Διαστάσεις», *ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΛΕΞΕΙΣ*, Τεύχος 96, Ιούνιος 2011.

Ρουμανία) κείνται ανατολικά. Το χερσαίο σύνορο μεταξύ Ουκρανίας και Ρουμανίας τέμνει την ακτή στο ΝΔ άκρο του κόλπου του Κάρκινιτ. Η ουκρανική ακτογραμμή αντίστοιχα συνεχίζει προς τα βόρεια, γύρω από τον παραπάνω κόλπο. Στη συνέχεια κινείται προς νότο, γύρω από τη Χερσόνησο της Κριμαίας προς την Αζοφική Θάλασσα, όπου συναντά το χερσαίο σύνορο με τη Ρωσία στο ΒΑ

Γράφημα 2

Πηγή: Encyclopedia Britannica, Black Sea
<https://www.britannica.com/place/Black-Sea>

άκρο αυτής της θάλασσας. Η ρωσική ακτογραμμή στη συνέχεια εκτείνεται προς το νότο, κατά μήκος της ανατολικής πλευράς της Αζοφικής θάλασσας και ανατολικά κατά μήκος της ΒΑ πλευράς της Μαύρης Θάλασσας μέχρι να συναντήσει το χερσαίο σύνορο της Γεωργίας. Η Γεωργία βρίσκεται στα ανατολικά της Μαύρης Θάλασσας, ανάμεσα στη Ρωσία και Τουρκία, παρουσιάζοντας μία μάλλον αρκετά έντονη κοίλη ακτογραμμή.

Η Μαύρη Θάλασσα, σύμφωνα με τον ορισμό της Σύμβασης, είναι ημίκλειστη θάλασσα (εσωτερική θάλασσα⁴⁷) με μοναδική έξοδο νοτιοδυτικά στα Στενά του Βοσπόρου, τη Θάλασσα του Μαρμαρά και τα Στενά των Δαρδανελίων, προς το Αιγαίο Πέλαγος και τη Μεσόγειο Θάλασσα που είναι επίσης ημίκλειστες θάλασσες.

Η σύνδεση Αιγαίου Πελάγους και Μαύρης Θάλασσας έχει γεωοικονομικό ενδιαφέρον, όχι μόνο λόγω των πετρελαίων της Κασπίας Θάλασσας, αλλά και των ενεργειακών πόρων που διακινούνται από τις χώρες Καυκάσου προς την Ευρώπη. Η Μαύρη Θάλασσα αποτελεί δε τη φυσική γέφυρα της Βαλκανικής Χερσονήσου και της ευρύτερης περιοχής που βρίσκεται τοποθετημένη η Κασπία Θάλασσα.

Επίσης η Μαύρη Θάλασσα διαδραματίζει κρίσιμο γεωπολιτικό ρόλο στο μέτρο που αποτελεί τον προθάλαμο για την έξοδο της Ρωσίας προς τη Μεσόγειο Θάλασσα. Αποτελεί την τελευταία γραμμή άμυνας και ζωτικό χώρο για τις

⁴⁷ «Οι εσωτερικές θάλασσες αποτελούν ουσιαστικά αναπόσπαστο κομμάτι το Μεσόγειων κυρίως θαλασσών, αφού οι τελευταίες παρεμβάλλονται ανάμεσα στις εσωτερικές θάλασσες και τους ωκεανούς. που Βρίσκονται ουσιαστικά πιο βαθιά σφηνωμένες ανάμεσα στις ηπείρους, με αποτέλεσμα η επικοινωνία τους με τις μεγάλες ωκεάνιες μάζες να γίνεται μέσω των Μεσόγειων θαλασσών, που χρησιμοποιούνται ως διαμετακομιστικές θάλασσες», βλ. Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*, σ. 43.

ρωσικές επιδιώξεις, αποτελώντας παράλληλα, την κρίσιμη περιοχή για τον συγκερασμό συμφερόντων της Ρωσίας και των λοιπών χωρών που βρέχονται από αυτή.

Τούτο καταδεικνύει στην πράξη ο μεγάλος αριθμός των συμβάσεων που έχουν ήδη συνομολογηθεί με αντικείμενο την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών στη Μαύρη Θάλασσα. Αυτές οι ζώνες, πέραν του οικονομικού ενδιαφέροντος που εκ πρώτης όψεως παρουσιάζουν (ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα), στην πραγματικότητα υποκρύπτουν το γεωπολιτικό – στρατηγικό ενδιαφέρον της Ρωσίας, στη ζωτική αυτή για τα συμφέροντα της περιοχή.

Κομβικό ρόλο παίζει η Μαύρη θάλασσα και στη γεωπολιτική των αγωγών εφόσον υποθαλάσσιοι αγωγοί, οι οποίοι εκκινούν από τη Ρωσία και την Κασπία, διέρχονται από τη Μαύρη Θάλασσα με κατεύθυνση την Ευρώπη.

Η Τουρκία και οι οριοθετήσεις της ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα.⁴⁸ Χρονολογικά στην περιοχή της Μαύρης θάλασσας ήδη από το 1958 τα περιβάλλοντα κράτη προσπάθησαν να οριοθετήσουν θαλάσσιες ζώνες, προκειμένου να ικανοποιήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα. Στις πλείστες των περιπτώσεων, η μέθοδος της οριοθέτησης που ακολουθήθηκε βασίστηκε κατά κανόνα στην έννοια της «μέσης γραμμής».

Το μόνο κράτος που προσπάθησε να αλλοιώσει και να παράφρασει την έννοια της μέσης γραμμής, παρότι και το ίδιο την χρησιμοποίησε στη Μαύρη θάλασσα ήταν η Τουρκία και αυτό διότι είχε πάντα υπόψιν της την περίπτωση της Ελλάδας και τις πιθανές οριοθετήσεις της με αυτήν στο Αιγαίο, γνωρίζοντας ότι εκεί η μέση γραμμή δεν την ευνοούσε.

Έτσι, στη Μαύρη θάλασσα το 1958 η Σοβιετική Ένωση, η Βουλγαρία και η Ρουμάνια υπέγραψαν αρχικά συμφωνία αλιείας, με οριοθετικό κανόνα όπως αναφέρθηκε, *τη μέση γραμμή*.⁴⁹

Στη συνέχεια ακολούθησε η αιγιαλίτιδα ζώνη, η οποία οριοθετήθηκε σε μήκος 12 ν.μ. από τις ακτές, όπου έγινε αποδεκτή από την Τουρκία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, ενώ στις 17 Απριλίου 1973 υπογράφηκε συμφωνία μεταξύ της Τουρκίας και της Σοβιετικής Ένωσης στο παραπάνω εύρος.

---

⁴⁸ Πέτρος Σιούσιουρας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σ. 505 – 512.

⁴⁹ Πέτρος Σιούσιουρας, «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Οριοθετήσεις στη Μαύρη θάλασσα», *ΑΘΗΝΑ*, Αθήνα, Δεκέμβριος 2013, <https://setha.army.gr/el/news/epitheorisi-setha-periodiko-athina-ekdosi-dek-2013-etos-15o-teyhos-45> (έγινε πρόσβαση στις 1 Απρ 17).

Σε εκείνο το σημείο όμως ήταν που η Τουρκία διαφοροποίησε την πολιτική της ως προς το Αιγαίο Πέλαγος, για το οποίο απαίτησε αιγιαλίτιδα ζώνη 6 ν.μ!⁵⁰ Κατά τη διάρκεια των διεργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης μάλιστα, επιχείρησε ειδικά για το Αιγαίο πέλαγος να νομιμοποιήσει τις επιδιώξεις της, υποστηρίζοντας σε αντίθεση με τις ισχύουσες πρόνοιες του διεθνές δικαίου, ειδικές ρυθμίσεις για τις «ημίκλειστες» θάλασσες. Μάλιστα υποστήριζε ότι, η υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου από τα δυτικά είναι προέκταση της ηπειρωτικής Ελλάδας, ενώ από τα ανατολικά είναι προέκταση των μικρασιατικών ακτών και όχι των νησιών του Αιγαίου πελάγους, θεωρώντας έτσι ότι η «δίκαιη» λύση οριοθέτησης, θα ήταν αυτή που θα διέρχεται μεταξύ των μικρασιατικών ακτών και της ηπειρωτικής Ελλάδας, δηλαδή με άλλα λόγια στη μέση του Αιγαίου πελάγους (στον 25^ο μεσημβρινό)!⁵¹

Ενδεικτικός είναι ο Πίνακας 1, που παραθέτει ο Άγγελος Συρίγος,⁵² όπου εμφανίζονται συνοπτικά οι βασικές θέσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας, ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου:

Πίνακας 1. Βασικές θέσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας, για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου.

	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ
Ο κανόνας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας:	είναι η αρχή της ίσης απόστασης	είναι η συμφωνία μεταξύ των δύο κρατών
Ειδικές περιστάσεις:	δεν υπάρχουν στο Αιγαίο	στο Αιγαίο αποτελούν ο ημίκλειστος χαρακτήρας της θάλασσας και η παρουσία νησιών, που εάν ληφθούν υπόψιν, αποκόπτουν την Ανατολία από την «φυσική προέκτασή» της

⁵⁰ Ενδεικτικό του κλίματος και των θέσεων που υποστηρίζει η Τουρκία ήταν «η απόφαση την 1^η Νοεμβρίου 1973, που δημοσιεύθηκε στην τουρκική Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με την οποία η Τουρκία εκχωρούσε στην κρατική εταιρεία πετρελαίου ΤΡΑΟ, άδεια διερευνήσεως και εκμεταλλεύσεως σε 27 θαλάσσιες περιοχές στα διεθνή ύδατα του Βορείου Αιγαίου», βλ. Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 244.

⁵¹ Μια από τις παράλογες προτάσεις- θέσεις της Τουρκίας, η οποία εκφράστηκε εν μέσω αντιδράσεων κατά την Τρίτη συνδιάσκεψη ήταν ότι, «τα νησιά ενός κράτους, τα οποία βρίσκονται πάνω στην υφαλοκρηπίδα άλλου κράτους δεν θα έπρεπε να έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα, εκτός εάν η έκταση και ο πληθυσμός τους ήταν τουλάχιστον το 1/10 της συνολικής έκτασης και του συνολικού πληθυσμού του κράτους τους!», φωτογραφίζοντας φυσικά τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου. Θα έπρεπε, δηλαδή, κατά την Τουρκία, να εξαιρεθούν όλα τα 2800 νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη με εμβαδόν 8.259 km², όταν το 1/10 του συνολικού εμβαδού της ελληνικής επικράτειας είναι 13.198 km²! Μάλιστα, ζήτησε και την απόρριψη των χωρικών υδάτων των νησιών, εφόσον αυτά βρίσκονται εκτός της πλησιέστερης ηπειρωτικής ακτής του ίδιου κράτους και δεν διαθέτουν οικονομική ζωή!, βλ. Πέτρος Σιούσιουρας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σ. 508.

⁵² Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 247, (ο πίνακας παρουσιάζεται αυτούσιος).

Τα νησιά:	έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα, όπως αναφέρεται και στην σύμβαση της Γενεύης	αποτελούν απλές προεξοχές της «φυσικής προέκτασης» των ακτών της Ανατολίας και δεν έχουν υφαλοκρηπίδα
Το όριο της υφαλοκρηπίδας:	θα χαραχθεί λαμβάνοντας υπόψη και τις ηπειρωτικές και τις νησιωτικές ακτές του Αιγαίου	θα χαραχθεί λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις ηπειρωτικές ακτές των δύο χωρών στο Αιγαίο

Φυσικά η ελληνική πλευρά αντέδρασε ξεκαθαρίζοντας ότι, τα νησιά ενός κράτους δεν μπορούν να αποτελούν «ειδική περίπτωση», αλλά ένα ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο με τον κύριο ηπειρωτικό κορμό. Έτσι τα νησιά πρέπει να απολαμβάνουν τα ίδια κυριαρχικά δικαιώματα με τα εδάφη στις ηπειρωτικές περιοχές, όσον αφορά στις θαλάσσιες ή εναέριες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας. καθώς επίσης το ΔτΘ δεν μπορεί παρά να είναι ενιαίο και να εμπεριέχει κατά κανόνα κοινές διατάξεις, χωρίς το δυνατόν εξαιρέσεις, οι οποίες μοιραία θα προκαλούσαν πλήθος διενέξεων μεταξύ των κρατών.

Τελικά το αποτέλεσμα των θέσεων της Τουρκίας κατά την Τρίτη συνδιάσκεψη, μετά από πλήθος αντιδράσεων τόσο από την ελληνική πλευρά όσο κι από τις ξένες αντιπροσωπείες, ήταν αποτυχία για αυτήν, οπότε η διαμορφωθείσα σύμβαση δεν αντιπροσώπευε τις θέσεις της με αποτέλεσμα να την καταψηφίσει⁵³ και έκτοτε να την αντιμετωπίζει ως *res inter alias acta*.⁵⁴

Εξαιρετικό ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι, πριν ακόμη περατωθούν οι διαπραγματεύσεις της Τρίτης συνδιάσκεψης με την Τουρκία να παραθέτει τις παράλογες απαιτήσεις της και να ερμηνεύει το διεθνές δίκαιο κατά το δοκούν, αυτή δεν περιμένει το αποτέλεσμα των εργασιών της συνδιάσκεψης, αλλά προχωρεί παράλληλα σε διαπραγματεύσεις με την Σοβιετική Ένωση με σκοπό την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στην Μαύρη Θάλασσα. Έτσι τον Ιούνιο του 1978 υπογράφεται το πρωτόκολλο μεταξύ της Τουρκίας και της Σοβιετικής Ένωσης όπου αναφέρεται ότι «τα δύο μέρη συμφώνησαν να προχωρήσουν στην οριοθέτηση με βάση την «αρχή της ευθυδικίας», λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις και τους τύπους του διεθνούς δικαίου».

⁵³ Γρηγόρης Τσάλτας, «Το Καθεστώς της Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τη Νέα Σύμβαση (1982) για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και τα Ελληνικά Συμφέροντα», στο *Διεθνές Δίκαιο και Διεθνής Πολιτική*, (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1984), σ. 201.

⁵⁴ [*res inter alias acta*: κάτι που γίνεται μεταξύ άλλων]

Αυτό που έχει όμως ιδιαίτερη σημασία από την παραπάνω υπόθεση είναι ότι, αν και η οριοθέτηση της παραπάνω υφαλοκρηπίδας έγινε με βάση τον κανόνα της μέσης γραμμής, η Τουρκία επέμεινε να γίνει αναφορά στην αρχή της ευθυδικίας, σκεπτόμενη πάντοτε τα συμφέροντά της στην περίπτωση του Αιγαίου.

Το εντελώς παράδοξο όμως και αξίζει να επισημανθεί είναι η *ad hoc* ερμηνεία του διεθνές δικαίου από πλευράς της Τουρκίας, όσον αφορά το καθεστώς για τις ημίκλειστες θάλασσες. Έτσι ενώ προσπαθεί με τις θέσεις της να δημιουργήσει ένα ειδικό καθεστώς για τις ημίκλειστες θάλασσες προκειμένου να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της κατά την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών στο Αιγαίο, στην περίπτωση της Μαύρης θάλασσας και κατά τις διαπραγματεύσεις με την Σοβιετική Ένωση δεν εγείρει καμιά από τις «ειδικές» απαιτήσεις της που προβάλλει με την Ελλάδα, αλλά αντιθέτως αποδέχεται πλήρως όλες τις διατάξεις και ρυθμίσεις της Σύμβασης.

Μετά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στη Μαύρη θάλασσα,

Γράφημα 3

Πηγή: http://lh6.ggpht.com/-aHCrArN2Tfw/T-PV9IMaMfI/AAAAAAAAAdV4/fiFGKhtb2_Q/SNAGHTMLba2722

τέσσερα χρόνια αργότερα, η Τουρκία θέλησε να οριοθετήσει ΑΟΖ στην ίδια περιοχή ακολουθώντας την ίδια τακτική, αγνοώντας φυσικά το πόρισμα της Σύμβασης του ΔτΘ (αφού ήδη η Τρίτη συνδιάσκεψη στη Γενεύη είχε περατωθεί και η Τουρκία καταψήφισε εν τέλει τη Σύμβαση,⁵⁵ η οποία καθιέρωσε το καθεστώς της ΑΟΖ με όλες τις παραμέτρους που την διέπουν). Έτσι προέβη σε διμερή συμφωνία με την πρώην Σοβιετική Ένωση.⁵⁶ (βλ. Γράφημα 3). Η συμφωνία συνομολογήθηκε με τη μέθοδο ανταλλαγής επιστολών, στις 23 Δεκεμβρίου 1986 και 6 Φεβρουαρίου 1987, αντίστοιχα και η οριοθετική γραμμή ήταν αυτή ακριβώς που είχε συμφωνηθεί με τη

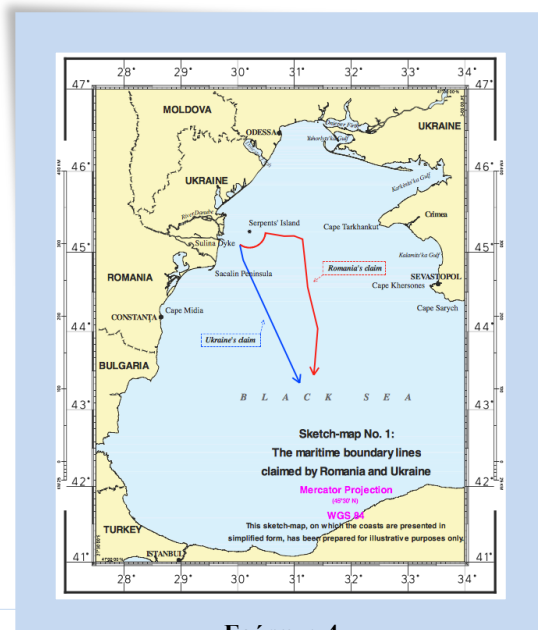
⁵⁵ Τη Σύμβαση του ΔτΘ του 1982 καταψήφισαν εκτός από την Τουρκία, οι ΗΠΑ, η Βενεζουέλα και το Ισραήλ.

⁵⁶ Γενικότερα οι συμφωνίες της Τουρκίας με την Σοβιετική Ένωση για την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών, ίσχυσαν και μετά την διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης και για τα διαδοχικά κράτη αυτής, τη Ρωσία, τη Γεωργία, και την Ουκρανία.

σύμβαση του Ιουνίου του 1978 για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Και σ' αυτή την περίπτωση, η οριοθέτηση σε θεωρητικό επίπεδο έλαβε χώρα με βάση την «ευθυδικία», ενώ πρακτικά η οριοθετική γραμμή κινήθηκε με τον κανόνα της μέσης γραμμής, για τους λόγους που έχουν αναφερθεί παραπάνω.

Η περίπτωση της νήσου *Serpent* της Ουκρανίας και η διένεξη της με τη Ρουμανία. Η περίπτωση της νήσου των Όφεων (*Serpent*) στη Μαύρη θάλασσα, αφορά μια διένεξη επί θεμάτων οριοθετήσεων θαλασσίων ζωνών μεταξύ της Ρουμανίας και της Ουκρανίας, η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ελληνική περίπτωση, ως προς το σημείο που, η Τουρκική πλευρά επικαλείται την απόφαση του δικαστηρίου στην εν λόγω διένεξη με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να εξυπηρετήσει τα εθνικά της συμφέροντα κατά την κοινή της πρακτική.

Η νήσος *Serpent* της Ουκρανίας έχει έκταση μόλις 0,17 km², μήκους 662 m και πλάτος 440 m, ενώ κατοικήθηκε για πρώτη φορά το 2004 με 100 κατοίκους. Βρίσκεται γύρω στα 40 ν.μ προς τη μεριά του ουκρανικού– Ρουμανικού συνόρου (βλ. *Γράφημα 4*), επηρεάζοντας τη

Γράφημα 4

Πηγή: <http://www.icj-cij.org/docket/files/132/14985.pdf>

διαμόρφωση της μέσης γραμμής ανάμεσα στα δύο κράτη.⁵⁷ Αυτό το νησί ήταν η αιτία να προσφύγει η Ρουμανία στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ), υποστηρίζοντας ότι το *Serpent* δεν δικαιούται υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, προκειμένου το δικαστήριο να οριοθετήσει το θαλάσσιο σύνορο μεταξύ των δύο κρατών.

Το δικαστήριο με μια «προβληματική» απόφαση, αποδίδοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στην έννοια της «αναλογικότητας» - δηλαδή της αναλογίας μεταξύ του λόγου του μήκους των ακτών και του λόγου της θαλάσσιας περιοχής που αντιστοιχεί στο κάθε κράτος βάσει της οριοθέτησης⁵⁸ - αποφάνθηκε το Φεβρουάριο

⁵⁷ Πέτρος Σιούσιουρας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σ. 517

⁵⁸ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 30.

του 2009, δικαιώνοντας ουσιαστικά τις θέσεις της Ρουμανίας αγνοώντας τα

Γράφημα 5

Πηγή: www.ellinikos-stratos.com/arhra/aoz.asp

δικαιώματα του νησιού, αφού δεν του αναγνώρισε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, παρά μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ (βλ. Γράφημα 5), αποφεύγοντας όμως να χαρακτηρίσει το Serpent ως νησί ή βράχο.⁵⁹

Ο λόγος προφανής

και δικαιολογεί το προβληματικό

της απόφασης, καθόσον εάν το χαρακτήριζε νησί θα έπρεπε να του αποδώσει οικονομικές θαλάσσιες ζώνες, ενώ από την άλλη ούτε βράχο μπορούσε να το χαρακτηρίσει από τη στιγμή που συντηρούσε ανθρώπινη ζωή με τους 100 κατοίκους.

Παρόλα αυτά εάν θέλουμε να εξετάσουμε κατά πόσο η απόφαση του δικαστηρίου ταυτίζεται με τις θέσεις της Ελλάδας στο Αιγαίο, εντοπίζουμε δύο σημεία:

α. Το δικαστήριο δείχνει ότι οριοθέτησε τα θαλάσσια σύνορα των δύο χωρών, κυρίως, με τη μέθοδο της μέσης γραμμής, κάτι που υποστηρίζει και η Ελλάδα στην περίπτωση του Αιγαίου.

β. Δεν έλαβε καθόλου υπόψη του ότι η Μαύρη Θάλασσα είναι μια κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα. Αυτό συμφέρει την Ελλάδα, καθώς είναι γνωστή η θέση της Τουρκίας που επιμένει ότι το Αιγαίο Πέλαγος ως ημίκλειστη θαλάσσια περιοχή πρέπει να τεθεί υπό ειδικό καθεστώς. Επομένως αν το Δικαστήριο στην απόφασή του δεν αναφέρει τη Μαύρη Θάλασσα ως κλειστή, σίγουρα δεν θα μπορούσε ποτέ να θεωρήσει ούτε το Αιγαίο ως κλειστή θάλασσα.

Σε κάθε περίπτωση όμως, οποιαδήποτε σύγκριση του νησιού των Όφρων με τα ελληνικά νησιά ακόμα και με το Καστελλόριζο,⁶⁰ θα ήταν ατυχής, αφού ούτε το μέγεθος (το σύνολο των ελληνικών νησιών είναι κατά πολύ μεγαλύτερα), ούτε ο πληθυσμός (τα νησιά έχουν εγκατεστημένους κατοίκους από αρχαιοτάτων

⁵⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 121 της σύμβασης ΔΘ, τα **νησιά** δικαιούνται πλήρη δικαιώματα θαλάσσιων ζωνών όπως και στις ηπειρωτικές περιοχές, ενώ οι **βράχοι** (αυτά δηλαδή που δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη ζωή ή οικονομική δραστηριότητα) μόνο αιγιαλίτιδα και συνορεύουσα ζώνη.

⁶⁰ Το Καστελλόριζο έχει έκταση 9,113 km², μήκος ακτών 19,5 km και πληθυσμό 498 κατοίκων, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, που συγκροτούν το Δήμο Μεγίστης.

χρόνων και πολύ περισσότερους), ούτε η θέση τους που συνθέτουν ένα ενιαίο σύμπλεγμα νησιών που διασφαλίζουν πολιτική και οικονομική ενότητα, μπορεί να συγκριθεί με την περίπτωση της μικρής αυτής νησίδας της πρόσφατα κατοικημένης.

Συμπερασματικά, ως προς την απόφαση του ΔΔΧ το 2009 στην εν λόγω υπόθεση, σύμφωνα με την *Αναστασία Στρατή*,⁶¹

«...αποτελεί μια άτυχη στροφή στη νομολογία της δεκαετίας του 1960 και του 1980. ...χαρακτηρίζεται από έλλειψη τεκμηρίωσης και εμπειριστατωμένης νομικής ανάλυσης κυρίως ως προς τον προσδιορισμό της «υπό οριοθέτηση περιοχής» και των «σχετικών ακτών» των κρατών, έννοιες στις οποίες απέδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα. Το ίδιο ισχύει και για τη μεταχείριση των νήσων και του δικαιώματός τους σε θαλάσσιες ζώνες. Αν και στη συγκεκριμένη περίπτωση επρόκειτο για την επήρεια ενός μεμονωμένου νησιού και όχι συμπλεγμάτων νήσων, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας, δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί το γεγονός ότι για πρώτη φορά το Διεθνές Δικαστήριο υιοθετεί την φιλοσοφία του Διαιτητικού δικαστηρίου στην Υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης Ερυθραίας – Υεμένης⁶² περί χάραξης μιας «ηπειρωτικής μέσης γραμμής», δηλαδή, της εκ των προτέρων απόρριψης των νησιών ως σημείων βάσης για την χάραξη της μέσης γραμμής, έστω και προσωρινά».

Πάντως είναι άξιο λόγου να αναφερθεί ότι, στη παραπάνω απόφαση του Δικαστηρίου αναφέρεται «παρεπιπτόντως» και στο γεγονός ότι στη Μαύρη Θάλασσα όλες οι συμφωνίες οριοθέτησης έχουν εφαρμόσει την «*αρχή της ίσης απόστασης*», κάνοντας ιδιαίτερη μνεία στις συμφωνίες της Τουρκίας το 1978 με την Ε.Σ.Σ.Δ. και το 1997 με τη Βουλγαρία, καταρρίπτοντας έτσι τις αγωνιώδεις προσπάθειες της Τουρκίας να «πείσει» τη Διεθνή κοινότητα ότι χρησιμοποιήθηκε ως κανόνας οριοθέτησης αυτός της «*ευθυδικίας*».⁶³

---

⁶¹ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 29.

⁶² Το Διαιτητικό Δικαστήριο στη Θαλάσσια Οριοθέτηση Ερυθραίας – Υεμένης, χάραξε ενιαίο θαλάσσιο όριο, εφαρμόζοντας στο μέτρο του εφικτού «as far as practicable» τη μέση γραμμή μεταξύ των αντικείμενων ηπειρωτικών ακτών των δύο κρατών, υιοθετώντας την καινοφανή ορολογία «*ηπειρωτική παράκτια μέση γραμμή*» και λαμβάνοντας υπόψη την παρουσία των νησιών μόνο όπου ήταν απαραίτητο. Να σημειωθεί πάντως ότι το Δικαστήριο αναγνώρισε σε όλα τα νησιά αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. βλ. Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ. παρ.*, σ. 15, 23, 29, 95, 97 και Permanent Court of Arbitration, <https://pcacases.com/web/view/81>

⁶³ Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ. παρ.*, σ. 92.

Ενδεχόμενες Απόπειρες Οριοθέτησης ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μεσόγειο.

Γεωγραφική Θέση – Γεωπολιτική Προσέγγιση της Μεσογείου

– *Ανατολικής Μεσογείου.*⁶⁴ Η Μεσόγειος (γράφημα 6), είναι μια μεγάλη μεσόγεια⁶⁵ θάλασσα, που βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους: την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Στα δυτικά συνδέεται με τον Ατλαντικό Ωκεανό, δια του πορθμού του Γιβραλτάρ και στα ανατολικά με την Ερυθρά θάλασσα δια της διώρυγας του Σουέζ. Έχει μέσο βάθος 1500 μέτρα και το βαθύτερο σημείο της είναι το «φρέαρ των Οινουσσών» στο Ιόνιο Πέλαγος, νοτιοδυτικά της Πύλου, κοντά στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Μεσσηνιακών Οινουσσών με βάθος 5267 μ.

Γράφημα 6

Πηγή: Encyclopedia Britannica, Mediterranean Sea
<https://www.britannica.com/place/Mediterranean-Sea>

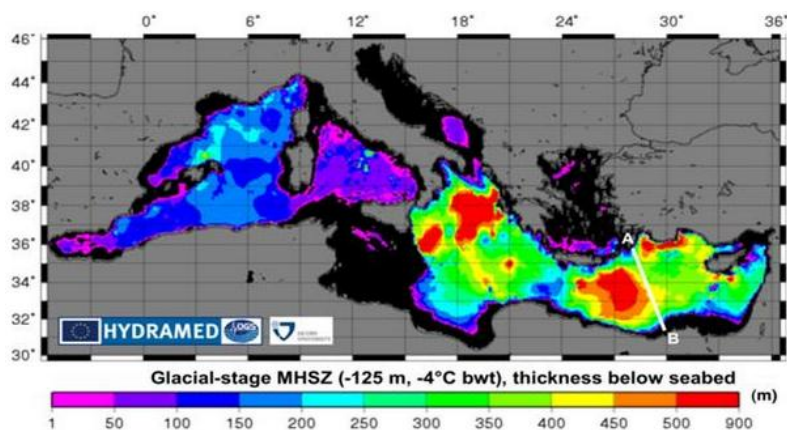
Γεωγραφικά συνθέτει ένα σύνολο θαλάσσιων περιοχών από το Γιβραλτάρ μέχρι το Αιγαίο πέλαγος, τη θάλασσα του Μαρμαρά και έως τις ακτές της Συρίας. Μια υποθαλάσσια οροσειρά μεταξύ Σικελίας και Τυνησίας διαχωρίζει τη Μεσόγειο στην Δυτική και την ανατολική, ενώ συνολικά αντιπροσωπεύει το 0,7% της συνολικής έκτασης των θαλασσών παγκοσμίως. Είναι μια θαλάσσια περιοχή με ιδιαίτερο γεωπολιτικό ενδιαφέρον και στρατηγική σημασία, όπου έχουν ακτές σ' αυτήν 21 ανεξάρτητα κράτη, ενώ περιλαμβάνει περίπου και 13.500 νησιώτικα εδάφη, τα μεγαλύτερα εκ των οποίων είναι κατά σειρά η Σικελία, η Σαρδηνία, η Κύπρος, η Κορσική και η Κρήτη. Από τη συνολική περιφέρεια της Μεσογείου το σημαντικότερο υποθαλάσσιο σύστημα της Μεσογείου αναπτύσσεται μεταξύ των παρακτίων κρατών της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και της Κύπρου και είναι φυσικά αυτό που έχει εθνικό για μας ενδιαφέρον.

⁶⁴ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με έμφαση στην περιοχή ανάμεσα σε Κύπρο- Ελλάδα- Τουρκία», *Στρατιωτική επιθεώρηση*, Ιαν-Φεβ 2012.

⁶⁵ «Οι μεσόγειες θάλασσες είναι ίσως η σημαντικότερη κατηγορία των θαλασσών, αφού αποτελούν τις περιοχές εκείνες που καθορίζουν, τόσο γεωστρατηγικά όσο και γεωπολιτικά, τις σχέσεις ανάμεσα σε μια μεγάλη μερίδα κρατών της διεθνούς κοινότητας που βρέχονται από αυτές. Είναι εκείνες οι θάλασσες που επικοινωνούν με μικρά ανοίγματα με τους ωκεανούς, αφού αποτελούν ουσιαστικά μεγάλες θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται ανάμεσα στις ηπείρους». βλ. Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*, σ. 41.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι από όλα τα παράκτια κράτη της Μεσογείου σε επίπεδο ακτογραμμής, η Ελλάδα ανέρχεται σε εκείνο με την μεγαλύτερη ακτογραμμή (13.676 km⁶⁶), πολύ μακράν από τη δεύτερη Τουρκία (7.200 km εκ των οποίων μόνο τα 1.577 km ακτών, βρέχονται από τα νερά της Μεσογείου).

Αυτό όμως που κάνει περισσότερο σπουδαία τη Μεσόγειο θάλασσα είναι ο υποθαλάσσιός της χώρος και πιο συγκεκριμένα ο βυθός και το υπέδαφος της. Κι αυτό γιατί έχουν διαπιστωθεί κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, πηγές ενέργειας που είναι ικανές να αποτελέσουν πεδίο αντιπαραθέσεων μεταξύ των παρακτίων κρατών ως προς την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας και κυρίως της υφαλοκρηπίδας. Αυτό ενισχύεται μάλιστα και από το γεγονός ότι τα παραπάνω κοιτάσματα υδρογονανθράκων έχουν βρεθεί σε μικρό βάθος σχετικά και πλησίον των ακτών των κρατών και κατά συνέπεια περιλαμβάνονται στην υφαλοκρηπίδα. Τα σημεία στα οποία έχει εντοπιστεί ο ορυκτός πλούτος είναι σε πολλές υποθαλάσσιες περιοχές της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, ανάμεσα κυρίως σε Κύπρο, Αίγυπτο, Ισραήλ και Λίβανο.

Γράφημα 7

Modelled methane hydrate stability zone for glacial stage conditions
<http://www.pet.hw.ac.uk/icgh7/papers/icgh2011Final00322.pdf>

Πέραν αυτών όμως τα τελευταία χρόνια ανακαλύφθηκαν μεγάλα κοιτάσματα ενυδατωμένων υδρογονανθράκων «υδριτών»⁶⁷ σε περιοχές ανάμεσα της Ελλάδας, Τουρκίας και Κύπρου⁶⁸ (βλ. Γράφημα 7). Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τους *Γρηγόρη Τσάλτα – Μαριάνθη*

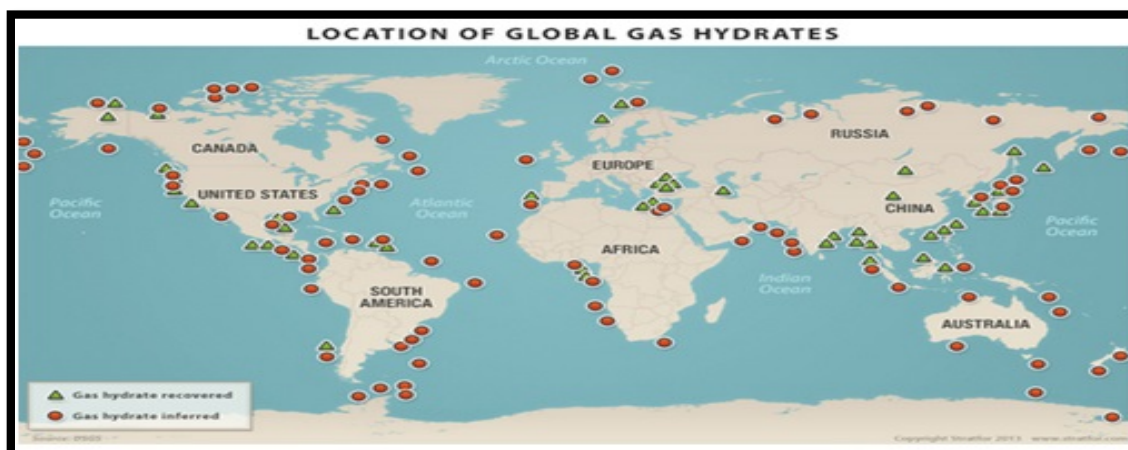
Κλαδή – Ευσταθοπούλου, «...αν ένα κράτος στην περιοχή επενδύσει στην έρευνα στους

⁶⁶ Παγκοσμίως η Ελλάδα κατέχει την 10^η θέση σε μήκος ακτογραμμών.

⁶⁷ Σύμφωνα με τον καθηγητή Γ. Λυβιάκη, «Οι υδρίτες είναι κρύσταλλοι που δημιουργούνται σε συγκεκριμένες συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας, κυρίως με μόρια μεθανίου ή προπανίου, τα οποία εγκλωβίζονται στο κέντρο κρυστάλλων νερού», βλ. Γ. Λυβιάκης, *Ελευθεροτυπία*, 11 Ιουλ 2003.

⁶⁸ «Οι υδρίτες ανακαλύφθηκαν καταρχάς στο Δυτικό Ατλαντικό ενώ μέχρι σήμερα, έχουν εντοπισθεί, τεράστιες ποσότητες στον Ειρηνικό και τον Ινδικό Ωκεανό. Στην Ευρώπη, εντοπίζονται, κυρίως, στην Κασπία Θάλασσα, στα Στενά του Μπάρεντς και στην Ανατολική Μεσόγειο, και συγκεκριμένα ανατολικά της Ρόδου και νότια του κόλπου της Αττάλειας». βλ. Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με έμφαση στην περιοχή ανάμεσα σε Κύπρο- Ελλάδα- Τουρκία», *Στρατιωτική επιθεώρηση*, Ιαν-Φεβ 2012, σ. 11-12.

υδρίτες, είναι φυσικό ότι μπορεί να ενδυναμώσει τη διαπραγματευτική του ικανότητα, καθώς πρόκειται για ενεργειακό συστατικό μη ελεγχόμενο, όπως το πετρέλαιο, και μπορεί να

Γράφημα 8

Πηγή: Natural Gas World,

<http://www.naturalgasworld.com/methane-hydrates-and-the-potential-natural-gas-boom>

οδηγήσει το κράτος που θα στραφεί σ' αυτό σ' ένα ικανό βαθμό ελευθερίας». ⁶⁹ (βλ. Γράφημα 8 με την παγκόσμια αποτύπωση κοιτασμάτων υδριτών).

Το Διεθνές Νομικό Καθεστώς της Μεσογείου. Κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων της Τρίτης συνδιάσκεψης για το ΔτΘ στη Γενεύη και στη τελική Σύμβαση που επήλθε απ' αυτήν, η Μεσόγειος εντάχθηκε σύμφωνα με το άρθρο 122 της Σύμβασης στις «ημίκλειστες» θάλασσες και αμέσως διαπιστώθηκε ότι η εφαρμογή του νεοκαθορισθέντος θεσμού της ΑΟΖ στη Μεσόγειο, θα εξαφάνιζε εντελώς την ανοιχτή θάλασσα λόγω της μικρής απόστασης μεταξύ των παρακτίων κρατών και επιπλέον θα δημιουργούσε πολλές περιπτώσεις διαφορετικής οριοθέτησης μεταξύ αυτών.

Γι' αυτό το λόγο είχε διαμορφωθεί μια σιωπηρή συμφωνία, η οποία καθιστούσε μη ενδεδειγμένη την εφαρμογή της ΑΟΖ στην περιοχή της Μεσογείου, όπως επίσης ανεφάρμοστη και την αρχή της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας ⁷⁰ που αναφέρεται κυρίως στους υποθαλάσσιους πλουτοπαραγωγικούς πόρους του βυθού και το υπεδάφους. Έτσι και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2000, ⁷¹

⁶⁹ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, οπ. παρ., σ. 13.

⁷⁰ Γρηγόρης Τσάλτας, *Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας*, (Αθήνα: Παπαζήσης, 1986).

⁷¹ «Το ζήτημα της θέσπισης ΑΟΖ στη Μεσόγειο τέθηκε το 2003 από την Κροατία κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων των μεσογειακών κρατών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τη θέσπιση ζωνών προστασίας της αλιείας. Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα αραβικά κράτη πρώτα είχαν θέσει το ζήτημα της ΑΟΖ, ήδη από το 1997, στο πλαίσιο της 22^{ης} Συνόδου του Γενικού Συμβουλίου Αλιείας για

τα παράκτια κράτη της Μεσογείου δεν είχαν θεσπίσει ΑΟΖ σε αντίθεση με τις υπόλοιπες θαλάσσιες περιοχές της υδρογείου.⁷²

Ζώνες Εθνικής Δικαιοδοσίας των Κρατών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.⁷³ Τα παράκτια κράτη στη λεκάνη της Νοτιοανατολικής Μεσογείου είναι επτά: η Ελλάδα, η Τουρκία, η Συρία, ο Λίβανος, το Ισραήλ, η Αίγυπτος και το μοναδικό νησιωτικό κράτος η Κύπρος, η οποία είναι και η μοναδική που έχει όλα τα υπόλοιπα κράτη απέναντι χωρίς να γειτνιάζει με κάποιο από αυτά.

Για την *αιγιαλίτιδα ζώνη* αρχικά, όλα τα κράτη έχουν ασκήσει το κυριαρχικό τους δικαίωμα επέκτασής της στα 12 ν.μ, εξαιρουμένης της Ελλάδος στα 6 ν.μ, λόγω της τουρκικής άρνησης για την συνολική αιγιαλίτιδα ζώνη του Αιγαίου (*ξεχνώντας επιδεικτικά ότι η ίδια έχει υιοθετήσει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ στη Μαύρη Θάλασσα*). (βλ. Πίνακα 2⁷⁴)

Πίνακας 2. Θαλάσσιες Ζώνες Εθνικής Δικαιοδοσίας κρατών ΝΑ Μεσογείου

ΚΡΑΤΗ	ΕΥΘΕΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΒΑΣΗΣ	ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ (ν.μ.)	ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑ ΖΩΝΗ (ν.μ.)	ΑΟΖ (ν.μ.)	ΥΦΑΛΟΚΡΗΠ. (ν.μ.)
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΝΑΙ	12	24	200 ¹	
ΕΛΛΑΔΑ	ΟΧΙ	6 ²			
ΙΣΡΑΗΛ	ΟΧΙ	12		200 ⁵	
ΚΥΠΡΟΣ	ΝΑΙ	12	24	200 ^{1,5}	
ΛΙΒΑΝΟΣ	ΟΧΙ	12		200 ⁵	
ΣΥΡΙΑ	ΝΑΙ	12	24	200	
ΤΟΥΡΚΙΑ	ΟΧΙ	6 ³		200 ⁴	

¹ Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ το 2003 μεταξύ Αιγύπτου και Κύπρου

² 10 ναυτικά μίλια για τους σκοπούς της αεροπλοΐας και της αστυνομίας της

³ 6 ναυτικά μίλια στο Αιγαίο πέλαγος & 12 ναυτικά μίλια στη Μαύρη Θάλασσα

⁴ Στη Μαύρη Θάλασσα

⁵ Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ το 2007 μεταξύ Λιβάνου και Κύπρου & 2010 μεταξύ Ισραήλ και Κύπρου

τη Μεσόγειο», βλ. Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 68.

⁷² Αναστασία Γ. Στρατή, *οπ. παρ.*, σ. 67.

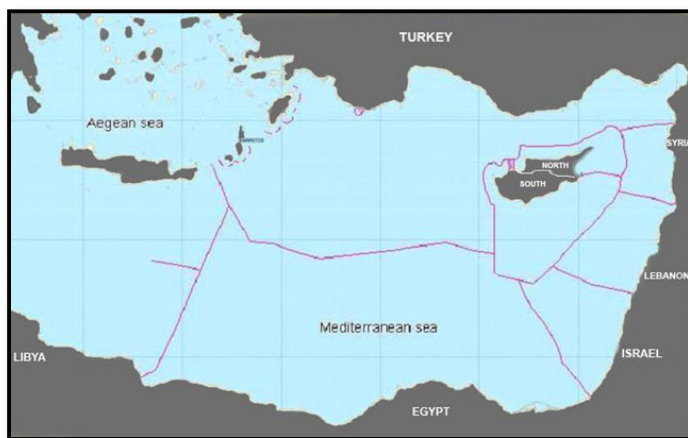
⁷³ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με έμφαση στην περιοχή ανάμεσα σε Κύπρο- Ελλάδα- Τουρκία», *Στρατιωτική επιθεώρηση*, Ιαν-Φεβ 2012, σ. 18.

⁷⁴ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με έμφαση στην περιοχή ανάμεσα σε Κύπρο- Ελλάδα- Τουρκία», *Στρατιωτική επιθεώρηση*, Ιαν-Φεβ 2012, σ. 16-17 (ο πίνακας παρουσιάζεται αυτούσιος, με την προσθήκη των υποσημειώσεων ^{2&3} χάραξης ΑΟΖ της Κύπρου με Λίβανο και Ισραήλ).

Το πρόβλημα μεγεθύνεται περισσότερο μετά την καθιέρωση των νέων διευρυμένων ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας, όπως η ΑΟΖ με την υφαλοκρηπίδα, όπου το μέγιστο όριο επέκτασης αυτών των ζωνών - τα 200 ν.μ., - δεν υπάρχει το περιθώριο να υλοποιηθεί, καθόσον οι απέναντι αποστάσεις στην θαλάσσια περιοχή είναι μικρότερες από το διπλάσιο αυτό του ορίου, δηλαδή των 400 ν.μ. Πέραν αυτού τίθεται και το ζήτημα ότι στην περίπτωση υιοθέτησης της ΑΟΖ από όλα τα παράκτια κράτη, η Μεσόγειος θα κατέληγε σε έναν χώρο αποκλειστικής κοινοκτημοσύνης.

Τουρκικές Διεκδικήσεις για οριοθέτηση ΑΟΖ στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Τουρκία προκειμένου να πετύχει τα εθνικά της συμφέροντα εφαρμόζει και ερμηνεύει το διεθνές δίκαιο κατά το δοκούν και εφόσον εξυπηρετεί τις εθνικές της βλέψεις, αγνοώντας τις διεθνείς της υποχρεώσεις και τις σχέσεις καλής γειτονίας με τα γειτονικά της κράτη.

Στο πλαίσιο αυτό και στο χώρο της νοτιοανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, η Τουρκία παρόλο που η γεωγραφική της θέση δεν την ευνοεί και το ΔτΘ όπως αυτό έχει διαμορφωθεί με την Σύμβαση, δεν εξυπηρετεί τα εθνικά της συμφέροντα, όλα αυτά δεν την εμποδίζουν στο να διεκδικεί ήδη από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, υπέρμετρα εύρη θαλασσίων ζωνών πέρα από κάθε λογική και από τις διατάξεις της Σύμβασης.

Γράφημα 9

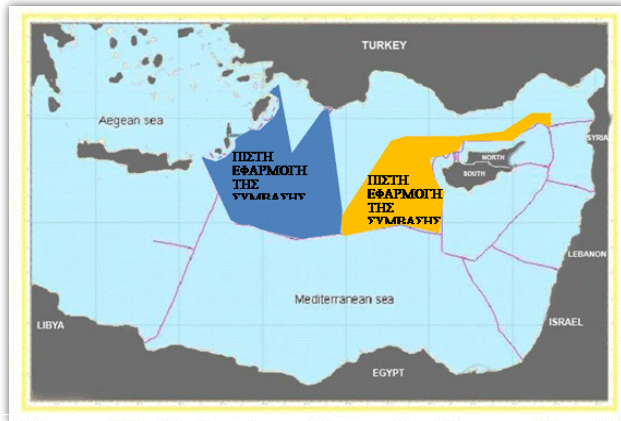
Πηγή: Bayram Oztürk1 and Sertac Hami Başeren,
The exclusive economic zone debates in the Eastern Mediterranean Sea
and fisheries,
Journal of Black Sea, Mediterranean Environment Vol.14 : 77-83 (2008)

Έτσι

λοιπόν αν και στη Μεσόγειο η

Τουρκία **δεν έχει κηρύξει ακόμα ΑΟΖ**, εντούτοις δεν έχει αποβάλλει από την ρητορική της σε μελλοντική της απόπειρα οριοθέτησης μια ανάπτυξη θαλάσσιας ζώνης, που διαμορφώνεται αγνοώντας παντελώς και επιδεικτικά το νόμιμο δικαίωμα των ελληνικών νησιών της Δωδεκανήσου (κυρίως της Καρπάθου, της Κάσου, του

Καστελόριζου και της Στρογγύλης), σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, όπως φαίνεται και στον διπλανούς χάρτες (βλ. Γράφημα 9 σε αντιδιαστολή με γράφημα 10).⁷⁵ Στον γράφημα 9

Γράφημα 10

Πηγή: http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t58/t58_1.html

φαίνεται επίσης ότι η Τουρκία αγνοεί και το δικαίωμα της Κύπρου σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, - αφού στα δυτικά της παράλια της αποδίδει μόνο χωρικά ύδατα – καταλήγοντας την ανάπτυξη των θαλάσσιων ζωνών της Τουρκίας σε μια νοητή μέση γραμμή ανάμεσα στην ίδια και στις ακτές της Αιγύπτου.⁷⁶

Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και η παραδοξότητα από πλευράς της Τουρκίας, όταν από την μια πλευρά η ίδια αναγνωρίζει ότι είναι «γεωγραφικώς μειονεκτούν κράτος» - με δήλωσή της στις εργασίες της επιτροπής για την Σύμβαση του ΔτΘ⁷⁷ - οπότε σύμφωνα με το άρθρο 70 της Σύμβασης, αυτά τα κράτη δεν απαιτούν δικαιώματα επί των οριοθετήσεων των θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας των γειτονικών τους παρακτίων κρατών, παρά μόνο απολαβή ενός μέρους των πλεονασμάτων των αλιευτικών αποθεμάτων τους και από την άλλη διεκδικεί παράνομα επ' ωφελεία της τη «μισή» σχεδόν θαλάσσια περιοχή της ΝΑ λεκάνης της Μεσογείου.

Αξίζει εδώ ενδεικτικά ν' αναφερθούν ως επίρρωση των παραπάνω τουρκικών διεκδικήσεων, συμπεράσματα της διάλεξης του Τούρκου καθηγητή *Başeren*,⁷⁸ που παρουσίασε στη *Στρατηγική Ερευνών Πετρελαίου στην Ανατολική Μεσόγειο [(Doğu Akdeniz Petrol Arama Stratejileri (DAPAS))]*, ο οποίος τονίζει ότι η μη οριοθέτηση της Τουρκικής ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας (σύμφωνα με το γράφημα 9), δημιουργεί στην Τουρκία τα ακόλουθα προβλήματα:⁷⁹

⁷⁵ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, *οπ. παρ.*, σ. 22

⁷⁶ «Η τουρκική αυτή θέση δεν αποτελεί μόνον θεωρητική -αυθαίρετη- ερμηνεία των διατάξεων της νέας Σύμβασης. Από τον Ιούνιο του 2001, η Τουρκία, κατά παράβαση των διατάξεων της Σύμβασης, προχώρησε και στην πράξη, στην ανάθεση σε τουρκικό σεισμογραφικό σκάφος (Piri Reis), της εξερεύνησης του υποθαλάσσιου αυτού χώρου». βλ. Γρηγόρη Τσάλτα – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, *οπ. παρ.*, σ.24.

⁷⁷ *οπ. παρ.*, σ.24.

⁷⁸ Ο Hami Başeren είναι καθηγητής πολιτικών επιστημών στο Πανεπιστήμιο της Άγκυρας.

⁷⁹ Χρήστος Μηνάγιας, «Εκβιασμοί, απειλές και αυθαιρέσιες από την Άγκυρα στην Ανατολική Μεσόγειο», *ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ*, Τεύχος 99, Μάρτιος 2012, σ. 32.

α. Φράσσεται ο χερσαίος χώρος της Τουρκίας και παρεμποδίζεται το δικαίωμά της για πρόσβαση στις θαλάσσιες περιοχές που ευρίσκονται εμπρός από αυτόν.

β. Κλείνει η είσοδος στο λιμένα της Αττάλειας, που αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου.

γ. Παρεμποδίζονται οι θαλάσσιες μεταφορές της Τουρκίας στον άξονα Ανατολή - Δύση.

δ. Δημιουργούνται προβλήματα άμυνας και ασφάλειας.

ε. Οι ακτές της Τουρκίας που έχουν μέτωπο στην Ανατολική Μεσόγειο, αρχίζουν από το Gazipasa της Αττάλειας, φθάνουν μέχρι το Αιγαίο και έχουν μήκος 290 χλμ. Οι αντίστοιχες ακτές της Κυπριακής Δημοκρατίας, που έχουν μέτωπο στην ίδια περιοχή, έχουν μήκος 25 μίλια.

Μια άλλη πρακτική της Τουρκίας με στόχο την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων στη ΝΑ Μεσόγειο, αποτελεί η τακτική της «έμμεσης» προσέγγισης και επιρροής που ακολουθεί, στα κράτη της Μεσογείου, όπως εν προκειμένω στην Αίγυπτο (ή και στην Αλβανία στην Αδριατική). Σε αυτή την περίπτωση το 2012 ο Τούρκος Πρόεδρος Ερντογάν μην μπορώντας να συνάψει απευθείας συμφωνία θαλάσσιας οριοθέτησης της Τουρκίας με την Αίγυπτο, προσπάθησε να ακυρώσει την συμφωνία Αιγύπτου – Κύπρου (όπως είχε κάνει και στο παρελθόν με την αντίστοιχη συμφωνία Ελλάδας - Αλβανίας), επηρεάζοντας έναν Αιγύπτιο βουλευτή, ο οποίος κατέθεσε σχέδιο νόμου για την ακύρωση της συμφωνίας, το οποίο τελικά δεν ευοδώθηκε.⁸⁰

Πάντως είναι γεγονός ότι η Τουρκία συχνά δεν μένει μόνο στην θεωρητική ανάπτυξη των επιδιώξεων της, αλλά προβαίνει και σε ενέργειες που προκαλούν, όπως η κατά καιρούς εκχωρήσεις για έρευνα σε περιοχές που δεν ανήκουν στην δικαιοδοσία της. Ενδεικτικά αναφέρονται εκχωρήσεις που είχαν γίνει προς την κρατική τουρκική εταιρεία πετρελαίου, την ΤΡΑΟ, οι οποίες περιλάμβαναν τμήματα της υφαλοκρηπίδας της Ρόδου, της Καρπάθου, όλης του Καστελλορίζου και της Δυτικής ΑΟΖ της Κύπρου.⁸¹

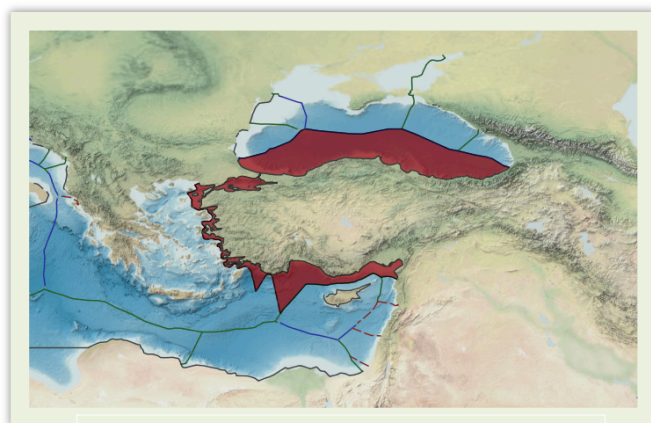
---

⁸⁰ Αγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 736.

⁸¹ Περισσότερα για τις συνέπειες των κινήσεων αυτών για τη χώρα μας στο Κεφ. 3 του παρόντος, (Συμπεράσματα - Επηρεασμός των εθνικών μας συμφερόντων).

Η σημασία του νησιωτικού συμπλέγματος της Μεγίστης για την Τουρκία.⁸² Κορωνίδα στην επιχειρηματική τακτική της Τουρκίας για την διεκδίκηση θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας στη θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου αποτελεί το σύμπλεγμα της Μεγίστης. Ο στόχος της είναι να αποδείξει ότι τα νησιά του συμπλέγματος βρίσκονται στη «λάθος μεριά της μέσης γραμμής»,⁸³ έτσι ώστε να μην μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά στην χάραξη της μέσης γραμμής. Ο στόχος δηλαδή της Τουρκίας είναι να απομονωθούν τα εν λόγω νησιά από τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, ούτως ώστε να βρεθούν αντιμέτωπα μόνο τους μπροστά στο υπερμεγέθες εύρος των τουρκικών ακτών, στις όποιες ακτές παρεμπιπτόντως, βρίσκονται αρκετά κοντά. Έτσι το μήκος των ακτών του Καστελλορίζου και των υπολοίπων νησιών θα βρεθεί *δυσανάλογο* με το μήκος των τουρκικών ακτών, με σκοπό η Τουρκία να αιτηθεί στο σύμπλεγμα του Καστελλορίζου, την απόδοση μόνο αιγιαλίτιδας ζώνης (βλ. Γράφημα 9).

Αυτή η ανάγνωση της Τουρκίας στην περίπτωση των αγγλονορμανδικών νησιών (για τη «λάθος μεριά της μέσης γραμμής»), προκειμένου να επιτύχει το στόχο της, είναι λανθασμένη. Κι αυτό γιατί οι γεωγραφικές συνθήκες δεν είναι ίδιες, δεν υπάρχουν αντικριστές ακτές Ελλάδας-Τουρκίας στην περιοχή, η

Γράφημα 11

Πηγή: Maritime Boundaries, Marine Regions
<http://www.marineregions.org/eezsearch.php>

Ρόδος απέχει μόνο 60 ν.μ., από το Καστελλόριζο και στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή έχουμε προβολή ακτών και άλλων νησιών όπως η Ρόδος, η Κάρπαθος και η Κρήτη.

Τα παραπάνω θα πρέπει να αποτελούν απόδειξη για την Ελλάδα ότι οποιαδήποτε διαπραγμάτευση οριοθέτησης της ΑΟΖ, θα πρέπει να είναι συνολική για

όλο τον ελλαδικό χώρο και όχι αποσπασματική.

⁸² Άγγελος Συρίγος, *όπ. παρ.*, σ. 728-730.

⁸³ «Με αυτό το σκεπτικό αποφάνθηκε το διαιτητικό δικαστήριο μεταξύ Γαλλίας και Βρετανίας στην Υπόθεση των αγγλονορμανδικών νησιών στη Μάγχη το 1977 και το Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας στην Υπόθεση Μπαγκλαντές κατά Μιανμάρ το 2012 για το νησί Saint Martin», βλ. Άγγελος Συρίγος, *όπ. παρ.*, σ. 728 & Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 31.

Κλείνοντας, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τις πρόνοιες της Σύμβασης, προκύπτει ότι οι πραγματικές θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας της Τουρκίας φαίνονται στο *γράφημα 11*, πολύ διαφορετικές από τις απατηλές επιδιώξεις της.

Συμπερασματικές Σκέψεις

Η υψηλή στρατηγική αξία της Μεσογείου έχει διαχρονικά αποδειχθεί, με την νοτιοανατολική της περιοχή, στην οποία η Ελλάδα κατέχει σημαντικό ρόλο, να αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα περισσότερο τα τελευταία χρόνια, όχι μόνο σε γεωστρατηγικό επίπεδο αλλά και σε γεωοικονομικό, καθώς έχουν εντοπισθεί υψηλές ποσότητες κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και αερίου.

Η εκμετάλλευση όμως των παραπάνω κοιτασμάτων εξαρτάται απόλυτα από τον σαφή καθορισμό των ορίων των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας μεταξύ των παρακτίων κρατών, οπότε και απαιτείται συνεργασία στην περιοχή, μια συνεργασία για την οποία υπάρχουν οι προοπτικές να επιτευχθεί, εάν δεν παρουσιάζεται η Τουρκία ως «εμπόδιο» σε αυτή την προσπάθεια.

Η Τουρκία δυστυχώς εφαρμόζει το διεθνές δίκαιο απολύτως μεροληπτικά, κατά το δοκούν και σύμφωνα με τα εθνικά της συμφέροντα, μη λαμβάνοντας υπόψη βασικές αρχές σεβασμού των κανόνων του διεθνούς δικαίου και της καλής γειτονίας με τα παράκτια κράτη της Μεσογείου και ιδιαίτερα με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Έτσι τα τελευταία χρόνια γνωρίζοντας τη δυσχερή γεωγραφικά της θέση, εγείρει παράλογες και αλαζονικές απαιτήσεις εις βάρος της Ελλάδας και των δικαιωμάτων της τελευταίας επί των θαλασσιών ζωνών εθνικής της δικαιοδοσίας, που της παρέχονται από τις διατάξεις της Σύμβασης. Και αυτό από τη στιγμή που η ίδια αφ' ενός δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση κι αφετέρου επιλεκτικά έχει προβεί σε χρήση των διατάξεών της στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, απολαμβάνοντας τα δικαιώματα εκμετάλλευσης των θαλασσιών ζωνών της.

Τέλος από την πλευρά της Ελλάδας θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στην άσκηση της εξωτερικής της πολιτικής δύο στοιχεία τα οποία είναι κομβικής σημασίας για την εξέλιξη των θεμάτων οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών.

Πρώτον, δεν θα πρέπει να ξεχνά ότι η Τουρκία δε δικαιούται να αξιώνει αυτές τις παράλογες απαιτήσεις, καθόσον η ίδια πέραν των άλλων έχει αποδεχθεί κατά τις εργασίες της Τρίτης συνδιάσκεψης ότι είναι «*γεωγραφικώς μειονεκτούν κράτος*», οπότε η πρωτοβουλία για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών ανήκει στα παράκτια κράτη, δηλαδή στην Ελλάδα και μόνο.

Δεύτερον, η Ελλάδα όταν απαιτηθεί πρέπει να χειρισθεί το θέμα του συμπλέγματος της Μεγίστης στις προσπάθειες οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών, **ενιαία** ως μέρος του συνόλου του νησιωτικού ελληνικού χώρου, αφού η κεντρική - στρατηγική θέση του Καστελλορίζου με τα γύρω νησιά, σε συνδυασμό με τα Δωδεκάνησα, τις ανατολικές ακτές της Κρήτης και την Κύπρο στο ανατολικότερο τμήμα της Μεσογείου, φέρνουν σε δυσχερή θέση την Τουρκία, στην οποία φράσσεται κυριολεκτικά το παράθυρο στη Μεσόγειο.

Η Περίπτωση της Ελλάδας

Πραγματικά η περίπτωση της Ελλάδας θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι ξεχωριστή ίσως και σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς αντιμετωπίζει τα θέματα του ΔτΘ με τέτοιο τρόπο που μόνο ως αποτελεσματικός δεν μπορεί να χαρακτηριστεί.

Αρχικά, ενώ η Σύμβαση του ΔτΘ υπογράφηκε το 1982 στο Montego Bay της Τζαμάικα και επικυρώθηκε από το ελληνικό κράτος τον Ιούνιο του 1995, αρκετά χρόνια μετά, την τελευταία μόλις πενταετία – σαν κάτι νέο που δεν υφίστατο προηγούμενα - αναδύθηκε στην επιφάνεια, εισβάλλοντας στο δημόσιο λόγο το θέμα της κηρύξεως της ΑΟΖ από την Ελλάδα στο θαλάσσιό της χώρο, ως πανάκεια λύση για την άντληση του «πλούσιου ορυκτού πλούτου», που φάνηκε να υπάρχει σε όλη την περιβάλλουσα θαλάσσια περιοχή της χώρας.

Και το λυπηρό ήταν ότι κυριαρχούσε στο δημόσιο λόγο πως η κήρυξη της ΑΟΖ, αποτελεί την ικανή και αναγκαία συνθήκη για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων, προσδίδοντας αφενός υπερβολικές ιδιότητες σ' αυτήν - που δεν έχει - και αφετέρου αγνοώντας ή τουλάχιστον φέρνοντας σε δεύτερη μοίρα το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας την καθ' ύλην αρμόδια θαλάσσια ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας για *...την οικονομική εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του βυθού και του υπεδάφους.*

Και εάν στο παραπάνω προσθέσουμε την παροιμιώδη ανακολουθία μεταξύ λόγων και έργων διαχρονικά της ελληνικής πολιτείας (με επαναλαμβανόμενες επικλήσεις προς τούτο), για την αύξηση της χωρικής θάλασσας από τα 6 στα 12 ν.μ., πρόνοια που προβλέπεται πασιφανώς από το ΔτΘ και το έχουν πράξει και τα 148 παράκτια κράτη της υδρογείου που θα μπορούσαν να το κάνουν – ακόμα και η Τουρκία στη περιοχή της Μαύρης Θάλασσας!, (η οποία σημειωτέο δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση) – πλην μιας χώρας της Ελλάδας, δυστυχώς αποδεικνύεται η αδράνεια της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής σε αυτό το ζήτημα.⁸⁴

---

⁸⁴ Αγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 742-743.

Η Γεωστρατηγική θέση του Αιγαίου Πελάγους.

Παρατηρώντας το γεωγραφικό χώρο που καταλαμβάνει η Ελλάδα με καταλυτικό ρόλο το Αιγαίο Πέλαγος με τον εξαιρετικά μεγάλο αριθμό νήσων, μικρονήσων και βραχονησίδων, διαπιστώνει κανείς ότι αποτελεί ένα σημαντικό κόμβο θαλασσίων και ηπειρωτικών δρόμων (βλ. Γράφημα 12).

Γράφημα 12

Πηγή: Γ.Πρεβελάκης, *Γεωπολιτική της Ελλάδας*, Αθήνα, εκδόσεις Libro

Το Αιγαίο αποτελεί τον γεωπολιτικό και γεωπολιτισμικό φυσικό χώρο του Ελληνισμού. Από αρχαιότατων χρόνων έχει καταδειχθεί η στρατηγική του σημασία. Όταν η Ελλάδα ήλεγχε το αρχιπέλαγος άκμασε, ενώ όταν αντιθέτως απώλεσε τον έλεγχο του πέρασε φάσεις γεωπολιτικής έκλειψης.

Σήμερα το Αιγαίο απειλείται από την αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας η οποία έχει το στοχοποιήσει εδώ και τέσσερις περίπου δεκαετίες. Το δόγμα του Κεμάλ “μετά τη Σμύρνη το Αιγαίο” παραμένει ενεργό στο μυαλό των ιθυνόντων στην αντίπερα όχθη του Αιγαίου παρά τα φαινομενικά βήματα εξομάλυνσης που έχουν σημειωθεί στις σχέσεις των δύο χωρών.

Ο καθηγητής Γ. Πρεβελάκης⁸⁵ για το Αιγαίο σημειώνει:

«Για πολλές σημαντικές θαλάσσιες οδούς, αρχίζοντας από την οδό που συνδέει τη Μαύρη Θάλασσα με τη Μεσόγειο, ο ελληνικός χώρος βρίσκεται στο κέντρο. Είναι αλήθεια ότι, ελέγχοντας τα Στενά, η Τουρκία κατέχει το κλειδί της εξόδου από τη Μαύρη Θάλασσα. Το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου, όμως, επιτρέπει ένα εξίσου αποτελεσματικό έλεγχο της θαλάσσιας κυκλοφορίας ανάμεσα στις δύο αυτές περιοχές... Στον νότο, η Κρήτη προσφέρει στην Ελλάδα μία ασύγκριτη στρατηγική θέση στις οδούς που ακολουθούν τον κύριο άξονα της Μεσογείου και οδηγούν από το Γιβραλτάρ και τη Μάλτα προς τη Συρία, το Λίβανο, το Ισραήλ, την Αίγυπτο και τη Διώρυγα του Σουέζ. Στα δυτικά, η Κέρκυρα ελέγχει τον πορθμό του Οτράντο, από όπου γίνεται η κυκλοφορία ανάμεσα στην Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος... Εξάλλου, όλοι οι δρόμοι που επιτρέπουν στη Βουλγαρία να ανοιχτεί στη ανατολική

⁸⁵ Γεώργιος - Στυλιανός. Πρεβελάκης, *Γεωπολιτική της Ελλάδας*, (Αθήνα: Libro, 1998), σ. 12-20.

Μεσόγειο, χωρίς να περάσει από τον τουρκικό Βόσπορο διασχίζουν την ελληνική επικράτεια...».

Η στρατηγική αξία δε των νησιών του Αιγαίου, περαν του δέοντος σημαντική καθώς η κατοχή τους από την Ελλάδα της προσφέρει πληθώρα πλεονεκτημάτων αφού έτσι είναι δυνατός ο έλεγχος της Μικρασιατικής ακτής όπως και η εξυπηρέτηση ευρύτερων στόχων. Ενδεικτικά αναφέρεται η *Λήμνος*, που φράζει το στενό της εξόδου των Δαρδανελλίων, η *Χίος* που ελέγχει τη χερσόνησο του Τσεσμέ και κατ' επέκταση τη Σμύρνη, το νησιωτικό σύμπλεγμα των *Δωδεκανήσων* που ελέγχει την είσοδο και την έξοδο από και προς την λεκάνη της Ν.Α Μεσογείου κ.λπ. Ταυτόχρονα όμως, η εγγύτητα των νήσων στην μικρασιατική ακτή τα καθιστά ευάλωτα σε πιθανή επιθετική ενέργεια του αντιπάλου. Συχνά, λόγω της κοντινής απόστασης των νήσων με την Μικρασιατική ακτή δημιουργείται η αίσθηση του ανέφικτου (πλην όμως στην πραγματικότητα εφικτού) της άμυνας ενός τόσο μεγάλου αριθμού νήσων, νησίδων και βραχονησίδων, στη σύγκριση ενός αντιπάλου με την πληθώρα μέσων και προσωπικού των Τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Τα νησιά του Αιγαίου να σημειωθεί ότι δεν διέπονται από ενιαίο καθεστώς. Οι διατάξεις των συνθηκών που αφορούν συνολικά στο θέμα των νησιών του Αιγαίου, όσον αφορά τους εξοπλισμούς και τις στρατιωτικές δυνάμεις που προβλέπονται επ' αυτών διαφοροποιούνται, όπως παρακάτω:

- Το καθεστώς των νησιών *Λήμνου* και *Σαμοθράκης* διέπεται από τη σύμβαση για τα στενά του Μοντρέ του 1936, η οποία αντικατέστησε τη σύμβαση της Λωζάννης του 1923.
- Το καθεστώς των νησιών *Λέσβου*, *Χίου*, *Σάμου* και *Ικαρίας* διέπεται από τη συνθήκη της Λωζάννης του 1923.
- Το καθεστώς των *Δωδεκανήσων* διέπεται από τη συνθήκη ειρήνης των Παρισίων του 1947.

Σε συνέχεια του Αιγαίου η Μεσόγειος γεωπολιτικά βρίσκεται ανάμεσα στα κορυφαία σημεία του πλανήτη. Μάλιστα η ευρύτερη περιοχή της λεκάνης της ανατολικής Μεσογείου και το Αιγαίο φυσικά ως αναπόσπαστο μέρος της, είναι μία από τις περιοχές, που συνεχώς βρίσκονται στο επίκεντρο των ιστορικών εξελίξεων.

Επιπρόσθετα σύμφωνα με το ΔτΘ, αποτελεί «*ημίκλειστη*» θάλασσα και είναι ο συνδετικός κρίκος τριών ηπείρων της Ευρώπης, Αφρικής και Ασίας επικοινωνώντας παράλληλα με τρεις θαλάσσιες περιοχές, τον Εύξεινο Πόντο, τον Ατλαντικό και Ινδικό ωκεανό, μέσα από τα στενά των Δαρδανελίων, του Γιβραλτάρ

και του Σουέζ, αντίστοιχα, προσφέροντας στην Ελλάδα ως το κέντρο αυτής της σύνδεσης, τεράστια γεωστρατηγική σημασία και πλούσια οφέλη για τους κατοίκους της.

Τέλος είναι μέσω της Μεσογείου και του Αιγαίου Πελάγους, που διακινείται ένα τεράστιο μέρος των ενεργειακών πόρων στον κόσμο, κυρίως σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Από εκεί διέρχεται η μεγάλη πλειονότητα των ενεργειακών πόρων των χωρών της Κασπίας Θάλασσας και της Ρωσίας, του μεγαλύτερου ενεργειακού «προμηθευτή» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁸⁶

Θέσπιση και Οριοθέτηση ΑΟΖ.

Είναι γεγονός ότι το σύνολο των προνοιών που καθορίζει το ΔτΘ για την ΑΟΖ και αναφέρεται σε χρήσεις όπως η αλιεία, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η επιστημονική έρευνα, η αιολική και κυματική ενέργεια κ.ά., ευνοούν γενικότερα τη χώρα μας, καθώς δύναται να εφαρμοσθούν στο μέγιστο του θαλάσσιου ζωτικού μας χώρου, αναγνωρίζοντας αυτή την εθνική θαλάσσια ζώνη δικαιοδοσίας σε όλα ανεξαιρέτως τα νησιά, πλην των εξαιρέσεων που καθορίζει το ΔτΘ και αναφέρεται στους βράχους που δεν διατίθενται στην ανθρώπινη επιβίωση ή δεν έχουν δική τους οικονομική ζωή. Πέραν των άλλων με την ΑΟΖ θα καταστεί σταθερή και μόνιμη η παρουσία της Ελλάδας στο Αιγαίο, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την πολιτική και οικονομική ενότητα του ελληνικού νησιωτικού συμπλέγματος.⁸⁷

Παρά ταύτα όμως, λόγω της εγγύτητας των γειτνιαζόντων κρατών με την Ελλάδα, ιδιαίτερα για την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα δεν είναι δυνατό να γίνει πλήρη εκμετάλλευση των εκτατικών δικαιωμάτων σ' αυτές, καθώς το εύρος σε κανένα σημείο στο θαλάσσιο χώρο μας δεν ξεπερνά τα 400 ν.μ., - το διπλάσιο δηλαδή των 200 ν.μ στα οποία εκτείνεται η ΑΟΖ σύμφωνα με το ΔτΘ – και ως εκ τούτου η χώρα μας υποχρεούται να οριοθετήσει αυτές τις ζώνες κατόπιν συμφωνίας με εκάστη από τις χώρες της ΝΑ Μεσογείου που έχουν δικαιώματα σε αυτές.⁸⁸

Δεδομένου ότι η Ελλάδα δικαιούται σύμφωνα με το ΔτΘ υφαλοκρηπίδα, το πρώτο βήμα της Ελλάδας είναι να εκφράσει την θέλησή της να

---

⁸⁶ Σιούσιουρας Πέτρος – Δαλακλής Δημήτριος, «Αιγαίο Πέλαγος: Βασικός Πυλώνας της Σύγχρονης Ελλάδος και Διαχρονικό Πεδίο Γεωπολιτικών Τριβών», *ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ*, Τεύχος 107, Μάρτιος 2014.

⁸⁷ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 49.

⁸⁸ Χρήστος Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, σ. 35.

αποκτήσει ΑΟΖ, δηλαδή να κηρύξει ΑΟΖ. Αυτό σε άλλη περίπτωση θα αποτελούσε και οριοθέτησή της, αλλά ατυχώς δεν συμβαίνει στην περίπτωση της, καθόσον η απλή κήρυξη της ΑΟΖ δε συνεπάγεται αυτομάτως και την οριοθέτησή της, διότι όπως ήδη έχει αναφερθεί, η στενότητα της θαλάσσιας περιοχής δεν επιτρέπει στην ελληνική ΑΟΖ να επεκταθεί στο μέγιστο της δικαιούμενης απόστασης που προβλέπει το ΔτΘ (δηλαδή τα 200 ν.μ).

Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι δεν είναι απολύτως απαραίτητη η κήρυξη μιας ΑΟΖ στην περίπτωση που θεωρείται βέβαιο ότι θα ακολουθήσει συμφωνία οριοθέτησης, όταν έχει προκύψει κατόπιν προηγούμενης συνεννόησης των συμβαλλομένων κρατών, θεωρώντας έτσι αυτονόητο ότι εφόσον τα μέρη επιθυμούν να αποκτήσουν ΑΟΖ και την οριοθετούν, κρίνεται ως περιττό προηγούμενα να την κηρύξουν.⁸⁹ Δυστυχώς όμως αυτό δεν συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας με την Τουρκία.

Κλείνοντας ένα σημείο που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να αναφερθεί είναι το γεγονός ότι το επίσημο ελληνικό κράτος για πρώτη φορά καταχώρισε σε κείμενο της ελληνικής νομοθεσίας την προοπτική της κήρυξης ΑΟΖ, μόλις το 2011 με το άρθρο 156 του νόμου 4001/2011.⁹⁰

Θέσπιση ΑΟΖ σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες.⁹¹ Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο δεν επιβάλλονται κανενός είδους περιορισμοί ούτε καταγράφονται ειδικές διατάξεις στα δικαιώματα των παρακτίων κρατών να θεσπίσουν ΑΟΖ και γενικότερα θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας σε κλειστές⁹² και ημίκλειστες θάλασσες.⁹³

Μάλιστα τα κράτη οφείλουν να συνεργάζονται και ενίοτε να συντονίζονται σε μια σειρά από δράσεις που αποσκοπούν στη διατήρηση και εκμετάλλευση των ζώντων πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, χωρίς βέβαια αυτές οι ενέργειες να αποτελούν υποχρέωση για

---

⁸⁹ Χρήστος Ροζάκης, *οπ. παρ.*, σ. 36-37.

⁹⁰ Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 738-739.

⁹¹ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), *«Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα»*, σ. 189-191.

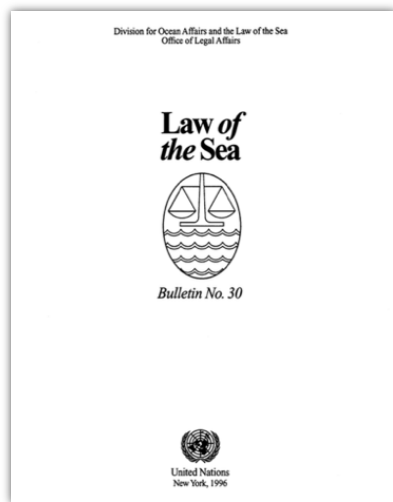
⁹² Σύμφωνα με το άρθρο 122 της Σύμβασης.

⁹³ Κατά την Τουρκία η Ελλάδα δε δικαιούται να επεκτείνει τα θαλάσσιά της σύνορα μονομερώς, δεδομένου ότι το Αιγαίο πέλαγος αποτελεί «ημίκλειστη» θάλασσα και κατά συνέπεια, μια τέτοια ενέργεια θα απαιτούσε την προηγούμενη συγκατάθεσή της ως όμορου παράκτιου κράτους.

τα παράκτια κράτη από το διεθνές δίκαιο αλλά περισσότερο ως σύσταση να το επιτελέσουν.

Όσον αφορά το Αιγαίο πράγματι είναι μια «ημίκλειστη θάλασσα», μέσα στο οποίο τα παράκτια κράτη μπορούν να «απολαύσουν» τις θαλάσσιες ζώνες χωρίς κανένα περιορισμό εντός βέβαια των κανόνων του γενικού ΔτΘ. Σε αυτό το σημείο όμως υφίσταται η διαφορά της Τουρκίας, η οποία υποστηρίζει ότι στις ημίκλειστες θάλασσες θα πρέπει να ακολουθούνται οι ειδικοί κανόνες οριοθέτησης οι οποίοι πρέπει να απαιτούν τη συγκατάθεση όλων των παρακτίων κρατών. Με άλλα λόγια η Τουρκία υποστηρίζει ότι τα παράκτια κράτη (εννοώντας την Ελλάδα) δεν δικαιούνται να θεσπίζουν μονομερώς τις θαλάσσιες ζώνες τους.

Ενδιαφέρον αποτελεί η χαρακτηριστική δήλωση της Τουρκίας στις 19 Δεκ 95 και κατόπιν η κατοχύρωσή της στο «Law of the Sea Bulletin No.30, 1996, 9-10» (βλ. Γράφημα 13), όπου αναφέρει:

Γράφημα 13

«Law of the Sea Bulletin No.30, 1996, 9-10»

«... Η υπογραφή και επικύρωση της σύμβασης από την Ελλάδα και η δήλωση που επακολούθησε σχετικά, ούτε θίγουν ούτε επηρεάζουν τα υφιστάμενα δικαιώματα και τα νόμιμα συμφέροντα της Τουρκίας σε σχέση με θαλάσσιες ζώνες στο Αιγαίο. Η Τουρκία πλήρως επιφυλάσσει τα δικαιώματα της υπό το διεθνές δίκαιο. Η Τουρκία επιθυμεί να δηλώσει ότι δεν θα συναινέσει σε οποιαδήποτε αξίωση ή προσπάθεια που είναι σχεδιασμένη να ανατρέψει το από μακρού χρόνου υφιστάμενο status quo στο ζήτημα αυτό που θα αποστερούσε την Τουρκία από τα υφιστάμενα

δικαιώματα και συμφέροντά της. Οποιαδήποτε σχετικά μονομερής πράξη που θα αποτελούσε κατάχρηση των διατάξεων της σύμβασης θα συνεπαγόταν απαράδεκτες συνέπειες. Η Τουρκία έχει καταχωρήσει την αντίθεσή της σε σχέση με το παραπάνω ζήτημα ενεργώς και επιμόνως από την αρχή».⁹⁴

Η παραπάνω πρόταση και οι αιτιάσεις της Τουρκίας δεν έγιναν όπως ήταν φυσικό αποδεκτές, αλλά παρόλα αυτά η Τουρκία εξακολουθεί να υποστηρίζει ότι τα παράκτια κράτη στις «ημίκλειστες» θάλασσες, (άρα και η Ελλάδα) δε δικαιούνται να θεσπίζουν μονομερώς τις θαλάσσιες ζώνες τους, παρότι η ίδια όπως

⁹⁴ Oceans & Law of the Sea/United Nations, The Law of the Sea Bulletins, «Law of the Sea Bulletin No.30, 1996, 9-10», http://www.un.org/depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletinE30.pdf (έγινε πρόσβαση στις 5 Ιουν 17).

ήδη έχει αναφερθεί, επέκτεινε μονομερώς την αιγιαλίτιδά της ζώνη στη Μαύρη Θάλασσα στα 12 ν.μ και θέσπισε ΑΟΖ, χωρίς να ζητήσει την συγκατάθεση των όμορων παρακτίων κρατών!

*Τα νησιά του Αιγαίου ως ισχυρός παράγοντας οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών.*⁹⁵ Παρά το γεγονός ότι Ελλάδα λόγω γεωγραφικών συνθηκών δεν μπορεί να απολαύσει το μέγιστο δικαίωμα των 200 ν.μ. που προβλέπεται και επιπλέον η πολυποικιλότητα των ακτογραμμών και των νησιών του Αιγαίου καθιστούν τη χάραξη της οριοθετικής γραμμής εξαιρετικά πολύπλοκη, είναι αναμφίβολο αυτό το ελληνικό νησιωτικό σύμπλεγμα του Αιγαίου ευνοεί ιδιαίτερα τη χώρα μας.

Ο κύριος λόγος γι' αυτό είναι η συγκεκριμένη γεωγραφική διαμόρφωση των νησιών εντός του Αιγαίου, δηλώνοντας ένα συμπαγές σύμπλεγμα όπου σε κάθε προσπάθεια οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αγνοηθεί. Η χαρακτηριστική γεωγραφική ζώνη ηπειρωτικής Ελλάδας, Αττικής και Ευβοίας, Κυκλάδων και Δωδεκανήσων, δημιουργεί ένα συνεχές, πυκνό και ενιαίο μέτωπο, όπου οποιαδήποτε προσπάθεια συσχετισμού με μεμονωμένα - διάσπαρτα νησιά άλλων θαλασσών είναι ατυχής.

Σημαντικό ενισχυτικό παράγοντα των ελληνικών θέσεων αποτελούν τα μεγάλα ελληνικά νησιά, που βρίσκονται ανατολικά και εγγύς των μικρασιατικών ακτών, τα οποία αφενός λόγω του μεγέθους τους αλλά και αφετέρου λόγω της εγγύτητάς τους με τα υπόλοιπα ελληνικά νησιά του Βορειο-κεντρικού Αιγαίου, δημιουργούν μία συμπαγή οντότητα που προσδίδει πλεονέκτημα στην οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών.

Το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου πελάγους. Η Ελλάδα δεν έχει κάνει όλα αυτά τα χρόνια σωστή χρήση του όρου «Αρχιπέλαγος» για το Αιγαίο πέλαγος, με αποτέλεσμα πολλά από τα δυσεπίλυτα προβλήματα στην περιοχή να διαιωνίζονται και να «σύρεται» η χώρα πίσω από τις παράλογες απαιτήσεις της Τουρκίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 46 της σύμβασης.⁹⁶

---

⁹⁵ Χρήστος Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, σ. 41-43.

⁹⁶ Άρθρο 46 παρ. (β), του τμήματος IV, της Σύμβασης.

«*Αρχιπέλαγος* σημαίνει σύμπλεγμα νήσων, περιλαμβανομένων και τμημάτων νήσων, αλληλοσυνδεδεμένα ύδατα και άλλα φυσικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι τόσο στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν μια αυτοτελή γεωγραφική, οικονομική και πολιτική ενότητα, ή που θεωρούνται ιστορικά ότι σχηματίζουν μια τέτοια ενότητα».

Παρότι η Ελλάδα δεν είναι αρχιπελαγικό⁹⁷ κράτος, καθόσον αποτελείται και από ηπειρωτικά εδάφη και όχι μόνο από αρχιπελάγη (αυτά του Αιγαίου αλλά και του Ιονίου πελάγους), εντούτοις το αρχιπέλαγος του Αιγαίου ως θαλάσσιος χώρος με τον τεράστιο σε αριθμό, διαφορετικότητα μεγεθών και ποικιλίας νησιών, νησίδων και μικρονησίδων, δημιουργεί μια ενιαία και αδιαίρετη εδαφική οντότητα, διασφαλίζοντας την ικανότητα της χώρας σε θέματα κυριαρχίας και γεωγραφικής ενότητας.

Αυτό ακριβώς το σημείο είναι, που η πολιτεία δεν έχει αξιοποιήσει το Αιγαίο ως αρχιπέλαγος, στο βαθμό που θα μπορούσε και με τη σημασία που του αποδίδεται – αφού παραμένει ως όρος με την παρ. β του άρθρου 46 της Σύμβασης, μαζί με τον όρο του αρχιπελαγικού κράτους – καθόσον διακρίνονται οι τέσσερις συνιστώσες του, όπως:⁹⁸

- **Ιστορικά**, ο όρος αρχιπέλαγος είναι συνώνυμος με το Αιγαίο, από την εποχή των Ενετών, οι οποίοι ήθελαν να περιγράψουν αυτό το θαλάσσιο χώρο, ο οποίος αποτελείται από μια πληθώρα νησιών και μικρονησών και όλα αυτά στενά συνδεδεμένα και αδιαίρετα. Θα μπορούσε όμως να υποστηριχθεί και η άποψη ότι, η έννοια «αρχιπέλαγος» είναι ελληνικής προελεύσεως, επειδή το πρόθεμα «αρχι-» είναι ελληνικό, προϊόν της λέξεως «άρχω», και η λέξη «πέλαγος» που ήταν συνώνυμη της έννοιας «πόντος», χρησιμοποιούταν από τους αρχαίους Έλληνες, για να υποδηλώνει την θαλάσσια περιοχή, που κατά την αντίληψή τους ήταν μικρότερη εκείνης που ονόμαζαν «θάλασσα». Ευσταθεί η εκδοχή το *Αιγαίο*⁹⁹ ως *Αρχιπέλαγος*, να ονομαζόταν έτσι από τους Έλληνες σε μεταγενέστερες της αρχαίας εποχές, επειδή ήταν το «πρώτο» σε τάξη «πέλαγος» και έτσι να συναντήθηκε από τους Ενετούς, που το υιοθέτησαν και το καθιέρωσαν επισήμως στην χαρτογράφηση. Πολλοί χάρτες εξάλλου, από τον 15ο αιώνα αναφέρουν το Αιγαίο πέλαγος ως αρχιπέλαγος.

---

⁹⁷ **Αρχιπελαγικό κράτος** είναι εκείνο, το οποίο αποτελείται εξ' ολοκλήρου από ένα ή περισσότερα συμπλέγματα νησιών (αρχιπελάγη) και συμπεριλαμβάνει ενδεχομένως και άλλα νησιά, βλ. Άρθρο 46 παρ. (α), του τμήματος IV, της Σύμβασης.

⁹⁸ Γρηγόρης Τσάλτας, «*Αρχιπελαγικό καθεστώς και Αιγαίο*» (εισήγηση), στο 4ο Διεθνές Διεπιστημονικό Συμπόσιο «ΣΥΡΑ», *ΑΙΓΑΙΟ: Ο Θαλασσοχώρος της επικοινωνίας, του Πολιτισμού και της Ανάπτυξης*, Ερμούπολη Σύρου, 16-18/6/2017.

⁹⁹ Σχηματίστηκε από την καταβύθιση της χέρσου Αιγηίδος κατά την καινοζωική γεωλογική περίοδο.

- **Γεωγραφικά** επίσης, το Αιγαίο υποδηλώνει όλη αυτή την γεωφυσική ενότητα των πολλαπλών νησιωτικών εδαφών, οποιουδήποτε μεγέθους, άρρηκτα συνδεδεμένα, όπου μεταξύ τους παρεμβάλλεται ο θαλάσσιος χώρος.

- Ως προς την **οικονομική** και **πολιτική** διάσταση του όρου, παρότι αρχικά υπήρχαν διαφωνίες για τη διατήρησή τους, τελικά επικράτησαν ως οντότητα, προσδίδοντας έτσι στο αρχιπέλαγος του Αιγαίου τη δυνατότητα πλήρους εφαρμογής και ενότητας για όλα τα νησιωτικά του εδάφη, με την εξασφάλιση κατ' επέκταση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας μας στο θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου.

Μάλιστα αξίζει να σημειωθεί ότι ένα γεωγραφικό σύνολο μπορεί να χαρακτηριστεί ως αρχιπέλαγος αρκεί να χαρακτηρίζεται από την αδιαίρετη ενότητα τουλάχιστον των *τριών* συνιστωσών της *γεωγραφικής, οικονομικής και πολιτικής* και στην περίπτωση που αυτό δεν είναι εφικτό να αποδεικνύεται η *ιστορικότητα* του χώρου.¹⁰⁰ Παρόλαυτά το Αιγαίο απολαμβάνει και τα τέσσερα παραπάνω στοιχεία που το χαρακτηρίζουν ως Αρχιπέλαγος.

Οριοθετήσεις ΑΟΖ Ελλάδας με γειτονικά κράτη.

Στην περίπτωση της Ελλάδας το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι, πως που μπορεί να υλοποιηθεί στην πράξη μια δίκαια λύση οριοθέτησης της ΑΟΖ - δεδομένης και της σύνδεσής της με την υφαλοκρηπίδα- σε μια θαλάσσια περιοχή όπως στο Αιγαίο και η ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, όπου μοιραία επικαλύπτονται οι ΑΟΖ των απέναντι συμβαλλομένων παράκτιων κρατών.

Η γενική «αρχή της ευθυδικίας» σε αυτές τις περιπτώσεις που ακολουθείται και προβλέπει η Σύμβαση για την οριοθέτηση των επικαλυπτόμενων υφαλοκρηπίδων κινείται υπό την έννοια ότι έχει βασική οριοθετική γραμμή **τη μέση γραμμή** ως γενικό, εθιμικό, οριοθετικό κανόνα. Επιπλέον αναφέρεται ότι,

«στη νομολογία και τη διεθνή πρακτική, η οριοθετική γραμμή της υφαλοκρηπίδας συμπίπτει πάντοτε με την οριοθετική γραμμή της ΑΟΖ και εξυπακούεται ότι τα παράκτια κράτη που έχουν ήδη προβεί σε οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας τους, κατά την οριοθέτηση της ΑΟΖ θα πρέπει να εφαρμόζουν τις ίδιες αρχές και τους ίδιους κανόνες ώστε να υπάρχει η ανωτέρω ταύτιση των οριοθετικών γραμμών».¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*, σ. 403.

¹⁰¹ Πέτρος Σιούσιουρας, *Διεθνές Δίκαιο*, σ. 501.

Οι οριοθετήσεις θαλασσιών ζωνών της Ελλάδας μέχρι σήμερα με γειτονικά της κράτη υφίστανται σε δύο περιπτώσεις, όπως παρακάτω:

α. Με την **Ιταλία**¹⁰² το 1977, συμφωνία σχετικά με την οριοθέτηση της **υφαλοκρηπίδας**. Μέθοδος οριοθέτησης ήταν η «αρχή της ίσης απόστασης» -

Γράφημα 14

Πηγή: *United States Department of State, Limit in the Seas, No 96, Continental Shelf Boundary, Greece – Italy, June 6, 1982*

απλουστευμένη χάραξη της μέσης γραμμής, με συνολικό μήκος στα 125 ν.μ. (βλ. *Γράφημα 14*).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση που η Ελλάδα θελήσει να περιλάβει και οριοθέτηση της ΑΟΖ στη συμφωνία, αυτό θα απαιτήσει ξεχωριστή διαπραγμάτευση στην οποία θα πρέπει να συμφωνήσει και η Ιταλία,¹⁰³ η οποία πιθανόν να διατηρεί επιφυλάξεις στην αυτόματη εφαρμογή των οριοθετήσεων της υφαλοκρηπίδας ως το όριο της ΑΟΖ, ώστε να αποφύγει τη δημιουργία προηγουμένου σε μελλοντική της οριοθέτηση ΑΟΖ με την Τυνησία.¹⁰⁴ Είναι γνωστό όμως και ήδη έχει

αναφερθεί ότι με την ισχύουσα οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα αξιοποίησης και εκμετάλλευσης του θαλάσσιου βυθού και υπεδάφους της περιοχής.

β. Με την **Αλβανία**¹⁰⁵ το 2009, συμφωνία σχετικά με την οριοθέτηση της **υφαλοκρηπίδας και των άλλων θαλασσιών ζωνών** τις οποίες τα δύο κράτη δικαιούνται βάσει του διεθνές δικαίου. Μέθοδος οριοθέτησης ήταν η «αρχή της ίσης απόστασης» – αυστηρή χάραξη της μέσης γραμμής, με συνολικό μήκος στα 64,4 ν.μ. (βλ. *Γράφημα 15*¹⁰⁶).

Να σημειωθεί όμως ότι η συμφωνία με την Αλβανία έχει προβλήματα, καθόσον ενώ επικυρώθηκε από την Ελλάδα, το συνταγματικό δικαστήριο

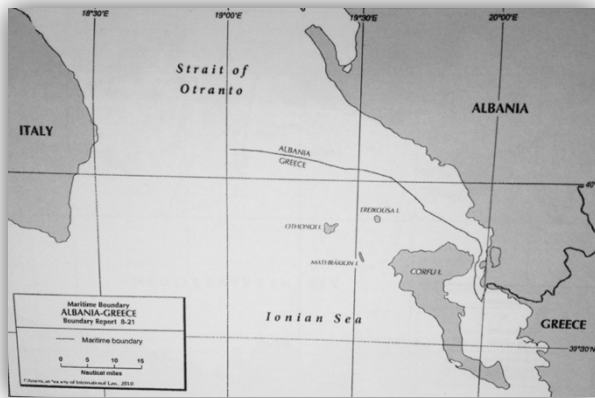
¹⁰² Συνοπτική ανάλυση, βλ. Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 121.

¹⁰³ Χρήστος Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, σ. 45.

¹⁰⁴ Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ.παρ.*, σ. 133-134.

¹⁰⁵ Συνοπτική ανάλυση, βλ. Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ.παρ.*, σ. 128.

¹⁰⁶ Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ.παρ.*, σ. 255.

Γράφημα 15

Πηγή: D.A. Colson & R.W. Smith (eds), *International Maritime Boundaries vol. vi, The American Society of International Law/Martinus Publishers, 2001. pg.4469.*

της Αλβανίας, έκρινε την συμφωνία άκυρη με αποτέλεσμα να μην έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα η επικύρωσή της από την αλβανική πλευρά.¹⁰⁷

γ. Πέραν των παραπάνω δύο κρατών, υπάρχει εκκρεμότητα με τη Λιβύη λόγω της πολιτικής κατάστασης που επικρατεί στην χώρα αυτή, ενώ είχαν γίνει προσπάθειες στο παρελθόν (2012) για

έναρξη διαπραγματεύσεων για την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών στην περιοχή του νοτίου Κρητικού πελάγους και του Λιβυκού πελάγους, χωρίς όμως αποτέλεσμα, καθώς η Λιβύη δεν συναίνεσε –υποστηρίζοντας παρόμοιες απόψεις με αυτές της Τουρκίας - με την ελληνική πλευρά για την οριοθέτηση της ελληνικής ΑΟΖ σύμφωνα με τη διεθνώς αποδεκτή αρχή της μέσης γραμμής και τους όρους της Σύμβασης για το ΔτΘ, υποστηρίζοντας ότι η νήσος Γαύδος δεν δικαιούται ΑΟΖ!¹⁰⁸

Αλλά και με την Αίγυπτο είχαν ξεκινήσει επίσημες συνομιλίες το 2006, χωρίς να υπάρχουν σοβαρές τεχνικές δυσκολίες μεταξύ των κρατών, αφού και η Αίγυπτος αποδέχεται την αρχή της ίσης απόστασης/μέση γραμμή, αναγνωρίζοντας πλήρη δικαιώματα στα νησιά, ωστόσο όμως οι διαπραγματεύσεις δεν προχώρησαν λόγω του ζητήματος του συμπλέγματος του Καστελλορίζου, καθόσον η Αίγυπτος

¹⁰⁷ « Η εν λόγω συμφωνία οδηγήθηκε στο συνταγματικό δικαστήριο της Αλβανίας από την αλβανική αντιπολίτευση, με το επιχείρημα ότι στη διμερή οριοθέτηση ελήφθησαν υπ' όψιν ελληνικές βραχονησίδες στα βόρεια της Κέρκυρας, που σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο δεν έχουν δικαίωμα λειτουργικών θαλασσιών ζωνών. Πέραν αυτού του επιχειρήματος το δικαστήριο εξέτασε και τη νομιμότητα της διαπραγματευτικής αλβανικής αντιπροσωπείας που συνομίλησε με την ελληνική πλευρά, καθώς κατά τους ισχυρισμούς της αντιπολίτευσης, οι εθνικοί αντιπρόσωποι δεν είχαν πάρει την απαιτούμενη από την εσωτερική έννομη τάξη τυπική άδεια του Αλβανού Προέδρου της Δημοκρατίας», βλ. Χρήστος Ροζάκης, *όπ.παρ.*, σ. 46.

¹⁰⁸ «Οι θέσεις της Λιβύης φαίνεται να προσεγγίζουν και να προωθούν τις τουρκικές θέσεις περί οριοθέτησης της ΑΟΖ. Δηλαδή, η Λιβύη δεν προτίθεται να αναγνωρίσει το δικαίωμα των ελληνικών νήσων να διαθέτουν τη δική τους ΑΟΖ, όπως ρητά αναφέρει η Σύμβαση (άρθρο 121, παράγραφος 2). Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στο παρελθόν η Λιβύη αφενός είχε αμφισβητήσει την ΑΟΖ που δικαιούται η νήσος Γαύδος, αφετέρου είχε υποστηρίξει ότι ο κόλπος της Σύρτης έπρεπε να θεωρηθεί ως κλειστός. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αυξάνεται η λιβυκή ΑΟΖ εις βάρος της Ελλάδας, της Ιταλίας και κυρίως της Μάλτας». βλ. Β. Γιαννακόπουλος, «Η λιβυκή στάση στο θέμα της ΑΟΖ», *GEOStrategy*, 3 Ιαν 2013, www.geostrategy.gr (έγινε πρόσβαση στις 21 Νοε 17).

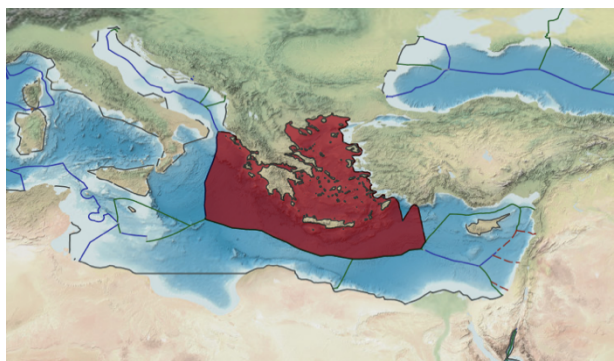
εμφανίσθηκε διστακτική λόγω τουρκικών διεκδικήσεων στην περιοχή της οριοθέτησης.¹⁰⁹

Τέλος, και με την **Κύπρο** η οποιαδήποτε απόπειρα μελλοντικής οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών «προσκρούει» στο ζήτημα του συμπλέγματος της Μεγίστης και ειδικότερα στην Στρογγύλη, όπου πλήρη αναγνώριση δικαιωμάτων της σε θαλάσσιες ζώνες, θα σήμαινε την οριοθέτηση των κοινών ορίων της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ των δύο κρατών, χωρίς την παρέμβαση της Τουρκικής υφαλοκρηπίδας, όρια που αν και μικρά σε μήκος (μόλις 27 ν.μ., περίπου), ωστόσο με ιδιαίτερη στρατηγική σημασία.¹¹⁰

δ. Εν κατακλείδι πρέπει να αναφερθεί ότι το σημαντικότερο στοιχείο για την διευθέτηση συνολικά των οριοθετήσεων των θαλασσιών ζωνών της Ελλάδας με τα όμορα κράτη της ΝΑ Μεσογείου, αποτελεί η επίλυση των εκκρεμοτήτων και η διευθέτηση των οριοθετήσεων των θαλασσιών ζωνών της Ελλάδας με την Τουρκία. Αυτό θα αποτελέσει αφενός την οριστική επίλυση των εκκρεμοτήτων με την Τουρκία που χρόνια ταλανίζει τις σχέσεις των δύο κρατών και αφετέρου θα βοηθήσει καταλυτικά στην συνολική οριοθέτηση της περιοχής κυρίως με Αίγυπτο και Κύπρο.

Βέβαια δεν θα πρέπει να εθελουφλούμε καθώς τα δείγματα γραφής της Τουρκίας των τελευταίων ετών με τις παράλογες και ανεδαιφικές διεκδικήσεις της χωρίς νομική υπόσταση, υποδηλώνουν ότι τα δικαιοδοτικά δικαστήρια είναι μάλλον τα μόνα αρμόδια για την επίλυση όλων αυτών των αναφυομένων ζητημάτων που εγείρει η Τουρκία.

Σε κάθε περίπτωση πάντως η σημαντική παρουσία των νησιών της

Ελλάδας στην ευρύτερη περιοχή με την Κρήτη, τα Δωδεκάνησα, το Καστελόριζο και την Στρογγύλη, σε συνδυασμό με τις μικρές αποστάσεις των γειτονικών κρατών όπως με τη Λιβύη, την Αίγυπτο, την Κύπρο αλλά και την Τουρκία, της προσδίδουν σύμφωνα με το ΔτΘ σημαντικές

Γράφημα 16

Πηγή: Maritime Boundaries, Marine Regions
<http://www.marineregions.org/eezsearch.php>

¹⁰⁹ Χρήστος Ροζάκης, *όπ. παρ.*, σ. 47-48.

¹¹⁰ Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ.παρ.*, σ. 149-150.

θαλάσσιες ζώνες, καθώς η ΑΟΖ ενώνεται τελικά με τις ΑΟΖ της Λιβύης και της Αιγύπτου νοτίως και της Κύπρου και Τουρκίας ανατολικά.¹¹¹ (βλ. Γράφημα 16).

Η σχέση ΑΟΖ - Υφαλοκρηπίδας στην περίπτωση της Ελλάδας.

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί μια συζήτηση περί της ανακήρυξης της ΑΟΖ ως την πανάκεια λύση για την κατοχύρωση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων στο χώρο του Αιγαίου και της νοτιοανατολικής Μεσογείου επί της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων στον υποθαλάσσιο χώρο αυτών, παραβλέποντας ή θέτοντας σε δεύτερη μοίρα τρόπον τινά το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας και της σπουδαιότητάς της για τα συμφέροντα της χώρας μας στις παραπάνω περιοχές.

Η απάντηση στο ερώτημα του θέματος προκύπτει καταρχήν μέσα από τους ορισμούς των δύο αυτών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας και σε συνδυασμό με την προτεραιότητα στην εθνική μας στρατηγική στην εξερεύνηση και εκμετάλλευση δηλαδή, των υποθαλάσσιων φυσικών μας πόρων.

Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με την Σύμβαση:¹¹²

α. Η **υφαλοκρηπίδα** ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος του, που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας, στην οποία το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα προς το σκοπό της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων αυτής.

β. Στην **ΑΟΖ** ασκούνται κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων ζώντων ή μη, των υπερκείμενων του βυθού υδάτων, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους αυτού, καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και οικονομική εκμετάλλευση των υδάτων, των ρευμάτων και των ανέμων.

γ. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα υπάρχουν «έξ' υπαρχής» και «αυτοδικαίως» και δεν εξαρτώνται από οποιαδήποτε ρητή διακήρυξη,¹¹³ σε αντίθεση με τα δικαιώματα και τις δικαιοδοσίες ενός κράτους επί της

---

¹¹¹ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με έμφαση στην περιοχή ανάμεσα σε Κύπρο- Ελλάδα- Τουρκία», *Στρατιωτική επιθεώρηση*, Ιαν-Φεβ 2012, σ. 21.

¹¹² Άρθρα 55 έως 79, του τμήματος V, της Σύμβασης.

¹¹³ Μόνο στην περίπτωση που η γεωγραφική θέση της περιοχής δεν επιτρέπει την πλήρη επέκταση του εύρους μίας θαλάσσιας ζώνης, τότε τίθεται θέμα οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, η οποία γίνεται με συμφωνία ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη.

ΑΟΖ, τα οποία αποκτώνται μόνο όταν αυτό κηρύξει ρητά την συγκεκριμένη θαλάσσια ζώνη.

Από τα παραπάνω προκύπτει ξεκάθαρα ότι προς όφελος των ελληνικών συμφερόντων στο Αιγαίο για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση επί των παρακείμενων στην αιγιαλίτιδα ζώνη υποθαλάσσιων εκτάσεων φυσικών πόρων (μη ζώντων), αρκεί η **υφαλοκρηπίδα** την οποία διαθέτει η χώρα «κληρονομικό δικαίω», είναι αρχαιότερη της ΑΟΖ, νομικά πιο ισχυρή και είναι μια ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας των παρακτίων κρατών που έχουν υποχρεωτικά όλα τα κράτη στον κόσμο με ηπειρωτικές ή και νησιωτικές ακτές. Αντίθετα η ΑΟΖ είναι προαιρετική, πολλά κράτη στον κόσμο δε διαθέτουν και απαιτείται ανακήρυξη της από το παράκτιο κράτος σε συνεννόηση με τα γειτονικά σε αυτό κράτη.¹¹⁴

Θα λέγαμε μάλιστα ότι εφόσον η χώρα αποσκοπεί αποκλειστικά και μόνο στην εκμετάλλευση του θαλάσσιου πλούτου που βρίσκεται στο βυθό δε χρειάζεται καν η ανακήρυξη της ΑΟΖ. Στη μοναδική περίπτωση που η ΑΟΖ θα είχε προτεραιότητα έναντι της υφαλοκρηπίδας θα ήταν εάν η χώρα αποσκοπούσε στα κυριαρχικά δικαιώματα επί των ζώντων φυσικών πόρων (ψάρια), καθώς η ΑΟΖ αναφέρεται και στα υπερκείμενα της υφαλοκρηπίδας ύδατα.¹¹⁵

Πέραν των παραπάνω, επιπλέον λόγοι οι οποίοι συνεπικουρούν στην προτεραιότητα της υφαλοκρηπίδας έναντι της ΑΟΖ καθόλα σημαντικοί είναι:

α. Παρότι η υφαλοκρηπίδα συμπεριλαμβάνεται στην ΑΟΖ, η τελευταία δεν ξεπερνά ποτέ τα 200 ν.μ., από τις ακτές σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα, όπου είναι δυνατόν να τα ξεπεράσει μέχρι το τέλος του υφαλοπλαισίου, και σε μέγιστη απόσταση τα 350 ν.μ.

β. Τα ύδατα εντός της ΑΟΖ δεν ανήκουν στην ανοικτή θάλασσα, σε αντιδιαστολή με αυτά της υφαλοκρηπίδας –και μόνο στην περίπτωση που δεν έχει κηρυχθεί ΑΟΖ- όπου ανήκουν στο καθεστώς της ανοικτής θάλασσας.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις να μη δίνεται η δυνατότητα σε φιλικά κράτη να εισέρχονται εντός της ΑΟΖ του παράκτιου κράτους (π.χ.

---

¹¹⁴ Γρηγόριος Τσάλτας,(συνέντευξη), «Δεν Προϋποθέτει την Χάραξη ΑΟΖ η Εκμετάλλευση Υδρογοναθράκων στο Αιγαίο», *Energia.gr*, 4 Απρ 11, https://www.energia.gr/article.asp?art_id=45412 (έγινε πρόσβαση στις 11 Οκτ 17).

¹¹⁵ Γρηγόριος Τσάλτας – Χρήστος Αναγνώστου, *Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2014).

για ανάγκες αλιείας) - καθόσον τα ύδατα αυτά δεν ανήκουν στην ανοικτή θάλασσα-αποστερώντας από τα κράτη ευκαιρίες σύσφιξης των διμερών τους σχέσεων.

γ. Η Σύμβαση αποδίδει μεγάλη σημασία και στα δικαιώματα των τρίτων κρατών, αναγνωρίζοντάς τους τη δυνατότητα συμμετοχής στο πλεόνασμα των ζωντανών θαλάσσιων πόρων εντός της ΑΟΖ, εφόσον χαρακτηρίζονται ως «γεωγραφικά μειονεκτούντα κράτη». Ειδικότερα, τα κράτη που δεν έχουν ακτές (περίκλειστα κράτη), δικαιούνται να συμμετέχουν σε δίκαιη βάση στην εκμετάλλευση μέρος του πλεονάσματος των αλιευτικών πόρων της ΑΟΖ στη γεωγραφική περιοχή τους.¹¹⁶

Αυτό αυτομάτως θα σήμαινε ότι τα παραπάνω κράτη στην περίπτωση μας π.χ. η FYROM ή και η Τουρκία (η οποία έχει αποδεχθεί κατά την Τρίτη συνδιάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας ότι είναι «γεωγραφικώς μειονεκτούν κράτος»), θα δικαιούταν μερίδιο των ζώντων πόρων από την ΑΟΖ αλλά και άλλων διευκολύνσεων, για τα οποία δεν είμαι βέβαιος ότι θα το επιθυμούσαμε.

δ. Η νομική υφαλοκρηπίδα έχει την βάση της ως έννοια στην ύπαρξη της γεωλογικής υφαλοκρηπίδας, σε αντίθεση με τον θεσμό της ΑΟΖ, ο οποίος είναι ένας αποκλειστικά νομικός δεσμός χωρίς καμία σχέση με οποιοδήποτε φυσικό γεγονός της θαλάσσιας περιοχής. Δηλαδή η ΑΟΖ βασίζεται αποκλειστικά στο κριτήριο της απόστασης από τις ακτές, χωρίς να συνδέεται με την «φυσική προέκταση» του εδάφους της ξηράς στη θάλασσα, όπως συμβαίνει με την νομική υφαλοκρηπίδα.¹¹⁷

ε. Επιπλέον ένα δευτερεύουσας προτεραιότητας στοιχείο, αλλά αρκετά σημαντικό είναι το γεγονός ότι στην περίπτωση θέσπισης ΑΟΖ θα απαιτηθεί από πλευράς της χώρας μας, ικανή διοικητική οργάνωση και ένα αποτελεσματικό σύστημα εποπτείας και αστυνόμευσης όλων των δραστηριοτήτων που θα λαμβάνουν χώρα εντός των ορίων μιας απέραντης θαλάσσιας ζώνης 200 ν.μ.,¹¹⁸ αφού όπως έχει ήδη αναφερθεί τα ύδατα της ΑΟΖ δεν ανήκουν στην ανοικτή θάλασσα.

Εν κατακλείδι, είναι απολύτως αντιληπτό ότι, η εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων στον υποθαλάσσιο χώρο μας, καλύπτεται πλήρως από το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, εντός της οποίας ασκούνται πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό και το υπέδαφος της. Εξάλλου είναι γνωστή η απόφαση του

---

¹¹⁶ Χρήστος Ροζάκης, *όπ. παρ.*, σ. 13-18.

¹¹⁷ Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 249-250

¹¹⁸ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), *«Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα»*, σ.207.

δικαστηρίου το 1985 στην Υπόθεση οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας Λιβύης-Μάλτας, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι: «...αν και είναι δυνατή η ύπαρξη υφαλοκρηπίδας χωρίς ΑΟΖ δεν είναι δυνατό να υπάρξει ΑΟΖ χωρίς αντίστοιχη υφαλοκρηπίδα».¹¹⁹

Πλεονεκτήματα για την Ελλάδα από την κήρυξη της ΑΟΖ.¹²⁰

Μετά τα παραπάνω εύλογο είναι το ερώτημα εάν απαιτείται η Ελλάδα να κηρύξει ΑΟΖ. Στην πραγματικότητα την απάντηση τη δίνουν οι αριθμοί, οι οποίοι δηλώνουν ότι από τα 149 κράτη που έχουν δυνατότητα να διεκδικήσουν ΑΟΖ τα 130 (με στοιχεία του 2014) έχουν προχωρήσει στην κήρυξή της πλην της Ελλάδας. Αυτό και μόνο το στοιχείο δηλώνει την αναγκαιότητα και χρησιμότητα αυτής της θαλάσσιας ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας.

Έτσι εάν θα θέλαμε να σταχυολογήσουμε τους κυριότερους λόγους, που συνηγορούν στην κήρυξη ΑΟΖ από την χώρα μας, αυτοί έχουν όπως παρακάτω:

α. Κατοχυρώνει την ελληνική παρουσία στο Αιγαίο προσφέροντας μεγαλύτερη ισχύ, αφού το διεθνές δίκαιο εντός της ΑΟΖ δίνει τη δυνατότητα στο παράκτιο κράτος να ασκεί σημαντικό έλεγχο σε όλες σχεδόν τις χρήσεις αυτού του θαλάσσιου χώρου¹²¹ (βυθός, υπέδαφος, στήλη ύδατος, επιφάνεια της θάλασσας).

β. Επεκτείνεται η δικαιοδοσία της Ελλάδας σε θέματα αλιείας πέραν των χωρικών υδάτων, δίνοντας και την δυνατότητα σε τρίτα κράτη κατόπιν έγκρισης της Ελλάδας να μπορούν να αλιεύουν στη περιοχή αυτή.¹²²

γ. Διασφαλίζει και επιβεβαιώνει την πολιτική και οικονομική ενότητα του ελλαδικού χώρου, των ηπειρωτικών περιοχών και των νησιών.

δ. Επέκταση της δικαιοδοσίας της Ελλάδας σε θέματα θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και προστασίας του περιβάλλοντος πέραν των χωρικών υδάτων, γεγονός που προσδίδει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας ως κατ' εξοχήν ναυτική χώρα για την οποία τόσο η αλιεία όσο και ο τουρισμός αποτελούν ζωτικούς τομείς της οικονομικής της δραστηριότητας. Επιπλέον η υιοθέτηση της ΑΟΖ επιλύει

---

¹¹⁹ Γρηγόρης Τσάλτας, «Η παγίδα των ΑΟΖ. Γιατί το «κλειδί» είναι η υφαλοκρηπίδα», *Foreign Affairs*, Μάρτιος 2012, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68746/grigoris-i-tsaltas/i-pagida-ton-aoz?page=show> (έγινε πρόσβαση στις 4 Σεπ 17).

¹²⁰ Άγγελος Συρίγος, *όπ. παρ.*, σ. 744.

¹²¹ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), «*Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*», σ. 196.

¹²² Αναστασία Στρατή, *όπ. παρ.*, σ. 194.

προβλήματα σχετικά με τις έρευνες που διενεργεί η Ελλάδα στα υπερκείμενα ύδατα της υφαλοκρηπίδας.¹²³

ε. Αντιμετωπίζει την καταστροφή των αλιευτικών παιδιών του Αιγαίου, που υπεραλιεύονται συστηματικά πέραν των 6 ν.μ., από τις ελληνικές ακτές.

στ. Προσφέρει δυνατότητες οικονομικής εκμετάλλευσης πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, δια μέσω της ενέργειας π.χ. της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ρεύματα, ύδατα και ανέμους.

ζ. Τα διαχρονικά επιχειρήματα των Τούρκων για τα γεωμορφολογικά στοιχεία του βυθού της θάλασσας που θα μπορούσαν να συνδεθούν με την υφαλοκρηπίδα ως μια συνέχεια των μικρασιατικών ακτών, ακυρώνονται, αφού η ΑΟΖ βασίζεται αποκλειστικά στο κριτήριο της απόστασης από τις ακτές, χωρίς να συνδέεται με την «φυσική προέκταση» του εδάφους της ξηράς στη θάλασσα.

Το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης και ο ρόλος του στην ελληνική ΑΟΖ.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί η γεωγραφική διαμόρφωση των νησιών του Αιγαίου, ως ένα συμπαγές σύμπλεγμα προσδίδει σημαντικά πλεονεκτήματα σε κάθε προσπάθεια οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών.

Ένα από αυτά τα νησιά είναι το Καστελλόριζο και το σύμπλεγμα της Μεγίστης (γράφημα 17), τα οποία ευρισκόμενα στο ανατολικότερο άκρο της ελληνικής επικράτειας, εγείρουν ελληνικά θαλάσσια δικαιώματα στην περιοχή, τα οποία όπως υποστηρίζει ο καθηγητής *Χρήστος Ροζάκης*,

Γράφημα 17
Το Σύμπλεγμα της Μεγίστης

«...συνδεόμενα με Ρόδο, Κάρπαθο, Κάσο και Κρήτη δημιουργούν ένα «εδαφικό τόξο», που δημιουργεί μια περιοχή διείσδυσης της Ελλάδας στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. ...Η θαλάσσια περιοχή της ανατολικής Μεσογείου αποδίδει υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ στην Ελλάδα τόσο λόγω της παρουσίας του Καστελλορίζου, όσο και λόγω της παρουσίας

¹²³ Αναστασία Στρατή, όπ. παρ., σ. 195.

της αλυσίδας των νησιών Ρόδου, Καρπάθου και Κρήτης, οι ακτές των οποίων αποτελούν γραμμές βάσεις για οριοθέτηση όλων των θαλασσιών ζωνών».¹²⁴

Αυτό όμως που έχει ιδιαίτερη σημασία να σημειωθεί είναι ότι το Καστελλόριζο αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης εδαφικής ενότητας και δεν είναι απομονωμένο κοντά στις τουρκικές ακτές. Το Καστελλόριζο δεν βρίσκεται όπως υποστηρίζουν οι Τούρκοι στη «λάθος» πλευρά και δεν μπορεί να έχει στρεβλωτικό αποτέλεσμα σε μια συνολική οριοθέτηση.¹²⁵

Είναι προφανές λοιπόν ότι η διαπραγμάτευση για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (ή και της ΑΟΖ εφόσον γίνει), δεν θα πρέπει να είναι αποσπασματική αλλά συνολική από τον Έβρο έως και την Στρογγύλη. Η τελευταία μάλιστα είναι τόσο σημαντική, παρά την έκτασή της, καθόσον επηρεάζει σημαντικά την οριοθετική γραμμή μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου, της Αιγύπτου και της Τουρκίας. Η **Στρογγύλη**¹²⁶ είναι η αιτία που η Ελλάδα και η Κύπρος έχουν κοινά όρια υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ (βλ. *Γράφημα 18*). Στην αντίθετη περίπτωση, εάν δηλαδή δεν υπήρχε η Στρογγύλη, μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου θα παρεμβάλλονταν ένα τμήμα της τουρκικής υφαλοκρηπίδας.¹²⁷

Οριοθετήσεις ΑΟΖ της Κύπρου.

Είναι γεγονός ότι οι ΑΟΖ Ελλάδος και Κύπρου εφάπτονται, δημιουργώντας «ασφυκτικό κλοιό» στην εξάπλωση της Τουρκίας, περιορίζοντάς την στα χερσαία της σύνορα, αποστερόντας της τη δυνατότητα να αποκτήσει τη θαλάσσια ισχύ, που διακαώς επιθυμεί να αποκτήσει, προκειμένου να καταστεί ισχυρή περιφερειακή δύναμη στην ευρύτερη περιοχή.

Η Κύπρος πρωτοπόρο κράτος ως προς την οριοθέτηση ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο, καθόσον το Φεβρουάριο του 2003 υπέγραψε την πρώτη συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ με την Αίγυπτο. Κατόπιν μετά από τέσσερα χρόνια

---

¹²⁴ Χρήστος Ροζάκης, (συνέντευξη), «Γιατί ανοίγουμε τώρα θέμα ΑΟΖ», *Καθημερινή*, 4 Δεκ 2011, βλ. Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 729.

¹²⁵ Χρήστος Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, σ. 44.

¹²⁶ «Η Στρογγύλη στο παρελθόν ήταν κατοικημένη από κτηνοτρόφους. Μετά το 1981 εμφανίζεται έρημη. Στο νησί σήμερα υπάρχει μόνιμα κατεστημένη δύναμη του ελληνικού στρατού», βλ. Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 730.

¹²⁷ Άγγελος Συρίγος, *όπ. παρ.*, σ. 729-730.

τον Δεκέμβριο του 2007, υπέγραψε αντίστοιχη συμφωνία με το Λίβανο, ενώ τέλος τον

Δεκέμβριο του 2010 υπέγραψε και με το Ισραήλ. [βλ. Γράφημα 18(α/α 3,4,5)]

Γράφημα 18

Πηγή: *Infoνομών πολιτικά*

http://infoνομονpolitics.blogspot.gr/2016/05/blog-post_771.html

Αξίζει να σημειωθεί ότι και στις τρεις περιπτώσεις η Τουρκία προέβη σε έντονες αντιδράσεις κατά της Κύπρου τόσο με ρηματικές διακοινώσεις στα Η.Ε. όσο και με προκλητικές ενέργειες στην ευρύτερη περιοχή. Βέβαια η Κύπρος αντέκρουσε κατάλληλα όλους τους τουρκικούς ισχυρισμούς,

υπογραμμίζοντας σε όλες τις περιπτώσεις ότι οι διεκδικήσεις της Τουρκίας είναι αβάσιμες και άνευ ερείσματος στο διεθνές δίκαιο.

Σίγουρα και οι τρεις παραπάνω συμφωνίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς υπεγράφησαν σε μια χρονική περίοδο πολύ σημαντική τόσο ως προς τη θέσπιση των θαλασσιών ζωνών, όσο και για την εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου πλούτου της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου.¹²⁸

Συμπερασματικές Σκέψεις

Είναι γεγονός ότι οι κανόνες του διεθνούς δικαίου όπως έχουν διαμορφωθεί είναι ευνοϊκοί στην περίπτωση της Ελλάδας, κυρίως γιατί:

α. Επιτρέπουν την επέκταση της εθνικής δικαιοδοσίας της για ένα πολύ μεγάλο πεδίο δραστηριοτήτων και χρήσεων της θάλασσας, όπως αλιεία (ζώντες φυσικοί πόροι), θαλάσσια επιστημονική έρευνα, προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, εκμετάλλευση διαμέσου της ενέργειας υδάτων και αέρα, κατασκευές και λοιπές εγκαταστάσεις, σε μια ευρύτατη απόσταση από τις ακτές.

β. Αναγνωρίζεται το δικαίωμα της ΑΟΖ σε όλα τα νησιά με εξαίρεση των βράχων, που δεν μπορούν να συντηρήσουν δική τους οικονομική ζωή.

γ. Προσδίδει σημαντικό πλεονέκτημα στη χώρα μας η ορθή χρήση των δικαιωμάτων του Αιγαίου Πελάγους ως *Αρχιπέλαγος*, σε όποιες μελλοντικές

¹²⁸ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 100-118.

διευθετήσεις των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας στην περιοχή, αρκεί να αποτελεί πρωταρχικό στόχο της πολιτείας η συνεχόμενη ανάπτυξη του Αρχιπελάγους σε όλους τους τομείς τόσο οικονομικούς όσο και κοινωνικούς, επιβεβαιώνοντάς το καθημερινά με την παρουσία μας σε κάθε νησιωτικό έδαφος του θαλασσίου συμπλέγματος, έτσι ώστε το διεθνές δίκαιο να αποτελεί για εμάς την ασπίδα προστασίας στα δικάια μας.

Έτσι, αν και η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου του βυθού και του υπεδάφους, καλύπτεται πλήρως από το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, η ΑΟΖ θα παρέξει στη χώρα μας μια προστιθέμενη αξία, αφού θα εμπεδώσει την παρουσία της στην ευαίσθητη περιοχή του Αιγαίου, χωρίς είναι γεγονός να αποφευχθούν και εντάσεις με την Τουρκία.

Αυτό που πρέπει σε κάθε περίπτωση να υπογραμμισθεί είναι ότι η κήρυξη και η οριοθέτηση της ΑΟΖ από πλευράς της Ελλάδος θα πρέπει να γίνει σύμφωνα με τις πρόνοιες του διεθνούς δικαίου και κατόπιν συμφωνίας¹²⁹ με τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέλη – κράτη, έτσι ώστε να έχει πρακτική ισχύ η εκμετάλλευση της ζώνης αυτής.

Επίσης στην προσπάθεια της χώρας για πιθανή οριοθέτηση της ΑΟΖ – εφόσον αυτό γίνει – διαπραγματευτικό χαρτί μπορεί να αποτελέσει η από το 1986 οριοθέτηση της ΑΟΖ από πλευράς της Τουρκίας στη Μαύρη θάλασσα. Το παράδοξο αυτό γεγονός αλλά και διπλωματικό «λάθος» της γείτονος χώρας, ενώ από τη μια μεριά σε μια θαλάσσια περιοχή όπως η Μαύρη θάλασσα να θεσπίζει ΑΟΖ και μάλιστα με τη μέθοδο της «μέσης γραμμής» και από την άλλη να μην επιτρέπει στην Ελλάδα να πράξει το ίδιο στο Αιγαίο, προφασιζόμενη αναίτια και χωρίς νομικό έρεισμα «ειδικές περιστάσεις» ότι είναι ημίκλειστη θάλασσα ξεχνώντας ότι η Μαύρη θάλασσα είναι πιο κλειστή από το Αιγαίο, δίνει την δυνατότητα στην Ελλάδα εάν το εκμεταλλευθεί σωστά στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου να πετύχει θετικά για αυτήν αποτελέσματα.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, εάν η Ελλάδα θεωρεί ότι το διεθνές περιβάλλον και η εν γένει κατάσταση που επικρατεί, δεν ευνοεί στην παρούσα φάση, την διαπραγματευτική ισχύ της χώρας να πετύχει ευόδωση του στόχου ως προς την

---

¹²⁹ «Αν και ο νόμος 4001/2011 ορίζει τη μέση γραμμή ως γραμμή οριοθέτησης, «ελλείπει συμφωνίας», τόσο για την υφαλοκρηπίδα όσο και την ΑΟΖ, η ορθή ερμηνεία αυτής της διάταξης καλύπτει τις περιπτώσεις εκείνες όπου προηγούμενες προσπάθειες για μια συμφωνημένη οριοθέτηση έχουν οδηγηθεί σε αδιέξοδο, και η Ελλάδα προχωρά μονομερώς πια στην πρωτοβουλία καθιέρωσης της μέσης γραμμής. Η νομιμότητα πάντως και η εγκυρότητα αυτής της γραμμής υπόκειται σε πιθανές αμφισβητήσεις από τα ενδιαφερόμενα κράτη, κάτι που αναμφίβολα, δημιουργία εκκρεμότητα, την οποία μόνο η παρέμβαση ενός τρίτου, αντικειμενικού κριτή μπορεί να επιλύσει», βλ. Χρήστος Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, σ. 52.

οριοθέτηση ΑΟΖ και παραμένει στην παρούσα θέση της, πως η μόνη διαφορά με την Τουρκία είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας εξυπηρετεί προς το παρόν καλύτερα τα εθνικά της συμφέροντα (βλ. *θέσεις Χρ. Ροζάκη*¹³⁰, *Γρ. Τσάλτα*¹³¹), αυτό σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει παραίτηση από μελλοντικές διεκδικήσεις της χώρας μας ως προς την οριοθέτηση και άλλων θαλάσσιων ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας. Αντίθετα, μια μονομερής ενέργεια κήρυξης ΑΟΖ, από την πλευρά της Ελλάδας, θα αποτελούσε μια κίνηση χωρίς αντίκρισμα, καθώς δεν θα συνεπάγεται και οριοθέτηση, αφού απαιτείται συμφωνία μεταξύ των όμορων κρατών.

Τέλος, όσον αφορά στο συνολικό καθεστώς των νησιών του Αιγαίου πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελλάδα, **δεν παραιτήθηκε ποτέ από το φυσικό δικαίωμα της νόμιμης άμυνας σε περίπτωση απειλής στρεφόμενης κατά των νησιών της ή οποιουδήποτε άλλου μέρους της επικράτειας της, που προβλέπεται από το άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ.** Για το δικαίωμα αυτό επιπλέον συνηγορούν:

- Η αναθεωρητική στρατηγική της Τουρκίας που εκδηλώνεται καθημερινά με παραβιάσεις – παραβάσεις του Ελληνικού Εναερίου Χώρου, του οποίου έχει αναλάβει την υποχρέωση να σέβεται (*άρθρο 13 της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάννης*).
- Οι αποκάλυπτες τουρκικές απειλές ότι σε περίπτωση που η Ελλάδα προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ν.μ., όπως έχει το νόμιμο δικαίωμα, αυτό θα αποτελέσει αιτία πολέμου (*casus belli*).
- Ο τρόπος που ενεργεί τις τελευταίες δεκαετίες, παραβιάζοντας συστηματικά τις διατάξεις του Χάρτη των ΗΕ, όπως η εισβολή στην Κύπρο το 1974. Παρά τις πολυάριθμες αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ, συνεχίζει να διατηρεί σημαντική στρατιωτική δύναμη στα κατεχόμενα εδάφη, γεγονός το οποίο συνιστά απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.
- Η άνευ προηγουμένου συγκέντρωση στρατιωτικών μέσων και δυνάμεων, σε περιοχές και σημεία της ακτής της Μ. Ασίας, οι οποίες

---

¹³⁰ Χρήστος Ροζάκης, *όπ. παρ.*, σελ. 55.

¹³¹ Γρηγόρης Τσάλτας, «Η παγίδα των ΑΟΖ. Γιατί το «κλειδί» είναι η υφαλοκρηπίδα», *Foreign Affairs*, Μάρτιος 2012, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68746/grigoris-i-tsaltas/i-pagida-ton-aoz?page=show> (έγινε πρόσβαση στις 4 Σεπ 17).

στρέφονται εναντίον των ελληνικών νησιών, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει κανείς άλλος πιθανός στόχος στην περιοχή.

- Το τεράστιο εξοπλιστικό πρόγραμμα της Τουρκίας και για τους τρεις κλάδους των τουρκικών Ε.Δ. που ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη αλλά και αυτό που έχει προγραμματιστεί για τα επόμενα χρόνια. Ο στόχος όπως δήλωσε ο Πρόεδρος Ερντογάν είναι η Τουρκία να καταστεί αυτάρκης και να βασιστεί εντελώς στην αμυντική της βιομηχανία μέχρι το 2023 (*συμβολική χρονολογία επέτειο των εκατό χρόνων της ίδρυσης της τουρκικής δημοκρατίας*).

- Η πάγια στρατηγική προσέγγιση της Άγκυρας για τη αμφισβήτηση της θαλάσσιας και χερσαίας ελληνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο, επί του οποίου η Ελλάδα απολαμβάνει πλήρη και αποτελεσματική κυριαρχία εδώ και δεκαετίες και η οποία εκδηλώνεται είτε σε ρητορικό ή σε επιχειρησιακό επίπεδο (Για, γκρίζες ζώνες, κ.λπ) με ορατό σκοπό την αλλοίωση ή και ανατροπή του σημερινού καθεστώτος.

Κλείνοντας, καθίσταται σαφές ότι η **νόμιμη άμυνα**, ένα από τα σπουδαιότερα δικαιώματα της διεθνούς έννομης τάξεως, έχει χαρακτήρα αναγκαστικού δικαίου και με την ιδιότητα αυτή έχει αυξημένη νομική ισχύ και υπερισχύει όλων των άλλων διεθνών κανόνων. **Όλα τα ανωτέρω υποχρεώνουν και νομιμοποιούν την Ελλάδα να προβεί στη λήψη όλων των αναγκαίων προληπτικών αμυντικών μέτρων προκειμένου να προστατεύσει τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου.**

Κεφάλαιο Τρίτο

Επηρεασμός Ελληνικών Συμφερόντων στο Αιγαίο από Οριοθετήσεις ΑΟΖ της Τουρκίας

Συμπεράσματα – Επηρεασμός Ελληνικών Συμφερόντων από Ενέργειες της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα

Οι οριοθετήσεις της ΑΟΖ σε μια θαλάσσια περιοχή αφορούν αποκλειστικά τα παράκτια ή τα νησιώτικα κράτη της συγκεκριμένης περιοχής και όχι της ευρύτερης. Αυτό σημαίνει ότι η συμφωνία που θα προκύψει από τις διαβουλεύσεις για την οριοθέτηση της ΑΟΖ στην περιοχή γίνεται κατόπιν επιθυμίας του κράτους που θέλει να προσδιορίσει ΑΟΖ στην περιοχή με το κράτος που βρίσκεται απέναντι ή δίπλα σε αυτό, χωρίς να αφορά αυτή η οριοθέτηση τα υπόλοιπα κράτη της ευρύτερης περιοχής.¹³²

Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν η οριοθέτηση της ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη Θάλασσα, ανεξάρτητα αν προέκυψε ή όχι με τις σύμφωνες διατάξεις του διεθνούς δικαίου, αυτό αφορά αποκλειστικά και μόνο σε διμερές επίπεδο της Τουρκίας με τα κράτη που βρέχονται από τα νερά της Μαύρης Θάλασσας και δεν αφορά σε καμία περίπτωση την Ελλάδα η οποία δεν έχει δικαιώματα θαλασσίων ζωνών στην περιοχή και επομένως δεν της δίνεται η νομική δυνατότητα από το διεθνές δίκαιο εφόσον το επιθυμεί να καταγγείλει μια συμφωνία.

Παρόλα αυτά όμως μπορούμε να πούμε ότι η παραπάνω ενέργεια της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα **επιρεάζει και μάλιστα θετικά** τα ελληνικά συμφέροντα για τους παρακάτω λόγους:

α. Αυτή την οριοθέτηση της ΑΟΖ της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα δύναται να χρησιμοποιήσει η Ελλάδα στην περίπτωση που αποφασίσει να κηρύξει και οριοθετήσει ΑΟΖ με την Τουρκία στα εθνικά μας ύδατα, ως διαπραγματευτικό χαρτί στην ελληνική εξωτερική πολιτική, επισημαίνοντας ότι δεν είναι νομικά και ηθικά ορθό η χρήση δύο μέτρων και δύο σταθμών για το ίδιο ζήτημα.

---

¹³² Όπως η περίπτωση οριοθέτησης της ΑΟΖ της Κύπρου με Λίβανό, Ισραήλ και Αίγυπτο, όπου οι τρεις τελευταίες χώρες αιτήθηκαν οριοθέτηση της ΑΟΖ στην περιοχή τους με το απέναντι σε αυτές κράτος την Κύπρο.

β. Επιπλέον η εν λόγω οριοθέτηση της ΑΟΖ μπορεί να αξιολογηθεί από την Ελλάδα με θετικό πρόσημο, καθώς η Τουρκία παρότι δεν έχει υπογράψει τη σύμβαση του δικαίου της θάλασσας, εφαρμόζει - έστω και μερικώς μέσα στο ιδιοτελές πλαίσιο εξυπηρέτησης των εθνικών της συμφερόντων - τις διατάξεις του, οπότε δείχνει γενικά να επιθυμεί το καθεστώς των ΑΟΖ και πιθανές μελλοντικές οριοθετήσεις στις περιοχές ενδιαφέροντός μας.

γ. Η διμερής συμφωνία της Τουρκίας με τη Ρωσία το 1986 για την οριοθέτηση της ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα, η οποία συν ομολογήθηκε με τη μέθοδο ανταλλαγής επιστολών, περιλαμβάνει ως *οριοθετική γραμμή* αυτή ακριβώς που είχε συμφωνηθεί και το 1976 για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, δηλαδή ουσιαστικά με **τον κανόνα της μέσης γραμμής**, παρά το γεγονός ότι η Τουρκία επέμενε να αναφερθεί *η αρχή της ευθυδικίας*, ώστε να μπορεί να το επικαλεστεί μελλοντικά στις πιθανές διαβουλεύσεις για οριοθέτηση ΑΟΖ με την Ελλάδα.

δ. Από τα τεκταινόμενα στη Μαύρη Θάλασσα, *η Υπόθεση της νήσου Serpent*, - στην οποία δεν είχε βέβαια συμμετοχή η Τουρκία - θα μπορούσε να προστεθεί στα ισχυρά διαπραγματευτικά μας επιχειρήματα στην άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων επί των χωρικών μας υδάτων και την καθόλα νόμιμη επέκτασή τους από τα 6 στα 12 ν.μ, αφού δεν είναι δυνατό ένα μικροσκοπικό νησί όπως το *Serpent*, με έκταση μόλις 0,17 km², μήκους 662m και πλάτος 440m 10 φορές μικρότερο από το *Καστελλόριζο*, να απολαμβάνει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ., ενώ η Ελλάδα να περιορίζεται στα 6 ν.μ.

Συμπεράσματα – Επηρεασμός Ελληνικών Συμφερόντων από Ενέργειες και πιθανές απόπειρες οριοθέτησης ΑΟΖ της Τουρκίας στη Μεσόγειο

α. Είναι πλέον διαπιστωμένο ότι, η Τουρκία τις τελευταίες δεκαετίες μετά την ατυχή για τα εθνικά μας συμφέροντα Ελλάδας και Κύπρου κρίση του 74, αξιώνει την αναθεώρηση του status quo τόσο στην περιοχή του Αιγαίου, το οποίο παρουσιάζει ως «ειδική περίπτωση», όσο και στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής λεκάνης

της Μεσογείου, μη αναγνωρίζοντας θαλάσσιες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας στις ανατολικές ακτές των Δωδεκανήσων, το Καστελλόριζο αλλά και την Κύπρο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των απόψεων και προθέσεων της Τουρκίας σε σχέση με τη θέση που διεκδικεί στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Μεσογείου αλλά και τη σημασία που δίνει στην εισβολή και κατοχή της Κύπρου, αποτελεί το παρακάτω απόσπασμα το βιβλίο του *Αχμέτ Ναβούτογλου* «Στρατηγικό βάθος», υποδηλώνοντας έτσι ότι οι διεκδικήσεις της Τουρκίας είναι προ πολλού σχεδιασμένες και συστηματικές αποσκοπώντας αποκλειστικά και μόνο την αλλαγή του status quo και την αύξηση της ισχύος της, όπου αναγράφει:¹³³

«Καμία παγκόσμια και περιφερειακή δύναμη που κάνει στρατηγικούς υπολογισμούς στη Μέση Ανατολή, στην Ανατολική Μεσόγειο, στο Αιγαίο, στη διώρυγα του Σουέζ, στην Ερυθρά θάλασσα και στον Περσικό Κόλπο δεν μπορεί να παραμελήσει την Κύπρο. Η Κύπρος βρίσκεται σε μια τόσο εγγύς απόσταση με όλες αυτές τις περιοχές ώστε να έχει την ιδιότητα μιας παραμέτρου η οποία είναι σε θέση να επηρεάζει άμεσα όλες μαζί. Η Τουρκία πρέπει να βλέπει το στρατηγικό πλεονέκτημα που απέκτησε στο θέμα αυτής της παραμέτρου τη δεκαετία του 1970, όχι ως στοιχείο μιας αμυντικής κυπριακής πολιτικής που προσανατολίζεται στη διαφύλαξη του ισχύοντος καθεστώτος αλλά ως ένα από τα διπλωματικού χαρακτήρα βασικά στηρίγματα μιας επιθετικής στρατηγικής θάλασσας. Στο πλαίσιο αυτό η Κύπρος έχει μια ιδιαίτερη σημασία ως στοιχείο κλειδί μιας γενικής στρατηγικής θάλασσας, που σχετίζεται με τη θαλάσσια περιοχή που περικλείεται από τον άξονα Κασπία - Εύξεινος Πόντος - Στενά - Αιγαίο πέλαγος - Ανατολική Μεσόγειος - Σουέζ - Περσικός Κόλπος.»

β. Η πιθανολογούμενη και εν πολλοίς βέβαιη ύπαρξη φυσικών πόρων στην περιοχή, σαφώς προσδίδει ένα σημαντικό κίνητρο στην Τουρκία για τη διεκδίκηση από μέρους της όλων αυτών των παράλογων απαιτήσεων εις βάρος της χώρας μας και όχι μόνο, πλην όμως το σπουδαιότερο κίνητρο που υποβόσκει πίσω από την ρητορική και τις ενέργειες της γείτονος δε συνδέεται με τα παραπάνω, αλλά με τον διακαή πόθο της του ελέγχου του ανατολικού Αιγαίου και της Μεσογείου.

Για να το πετύχει αυτό κύρια επιδίωξή της είναι ο έλεγχος των στενών των Δαρδανελίων και η προσάρτηση των ανατολικών νήσων του Αιγαίου εντός της υφαλοκρηπίδας της, πετυχαίνοντας έτσι την άσκηση πλήρους τουρκικής επιρροής στο

---

¹³³ Αχμέτ Ναβούτογλου, «Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής θέση της Τουρκίας», [μτφ. Ν. Ραπτόπουλος], (Αθήνα: Ποιότητα, 2010), σ. 280.

ανατολικό Αιγαίο και κατ' επέκταση στην ΝΑ Μεσόγειο και από εκεί έως τη Μέση Ανατολή και τις ακτές της Βόρειας Αφρικής.

γ. Σε συνέχεια του παραπάνω και στην περίπτωση που μελλοντικά η Τουρκία θα επιτύχει την οριοθέτηση ΑΟΖ στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Μεσογείου, αυτό θα αποτελούσε στρατηγική ήττα της Ελλάδας και δεν θα μιλούσαμε για απλό επηρεασμό των συμφερόντων της χώρας, αλλά για μία συντριπτική υποβάθμιση των εθνικών της συμφερόντων στην περιοχή και παραχώρηση εθνικής κυριαρχίας, καθόσον θα επιτυγχάνονταν:

- Πλήρη πρόσβαση της Τουρκίας στις θαλάσσιες περιοχές που ευρίσκονται εμπρός από αυτήν, με παράλληλη αποκοπή και απαγόρευση του πλου των ημετέρων πλοίων.
- Στρατηγική αναβάθμιση του λιμένα της Αττάλειας, που αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου με πλήρη ανάπτυξη των θαλασσιών μεταφορών και των γραμμών επικοινωνιών της Τουρκίας στον άξονα Ανατολή - Δύση.
- Αποκλειστική εκμετάλλευση των φυσικών κοιτασμάτων και ενεργειακών πόρων του βυθού και του υπεδάφους της περιοχής, προσδίδοντάς της τεράστια οικονομική ανάπτυξη σε σχέση με την Ελλάδα.
- Πλήρη αποκοπή του Καστελλορίζου από το μητρικό κορμό του Αιγαίου και πιθανώς την σταδιακή ενσωμάτωσή του στην Τουρκική επικράτεια.
- Αποκοπή του κοινού θαλάσσιου και εναερίου χώρου με την Κύπρο με άμεση συνέπεια την κατάρρευση του κοινού αμυντικού χώρου Ελλάδας – Κύπρου.
- Δημιουργία στην περιοχή προβλημάτων άμυνας και ασφάλειας.

δ. Η χρησιμοποίηση ερευνητικών πλοίων σε περιοχές που οι Τούρκοι αμφισβητούν τα κυριαρχικά μας δικαιώματα είναι μια πάγια πρακτική των τελευταίων ετών που επηρεάζει τα εθνικά μας συμφέροντα. Σ' αυτό το πλαίσιο το 2012, πραγματοποιήθηκαν εκχωρήσεις περιοχών εντός της ελληνοκυπριακής κυριαρχίας από την Τουρκία, υπέρ της τουρκικής κρατικής εταιρείας πετρελαίου (ΤΡΑΟ), εισερχόμενη στο ύψος της υφαλοκρηπίδας της Ρόδου και της Καρπάθου, αγνοώντας παντελώς την

υφαλοκρηπίδα του Καστελόριζου (στο οποίο απέδιδε μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη), όπως και αυτή της Κύπρου στα δυτικά του νησιού.¹³⁴

ε. Σε παρόμοιο πλαίσιο οι συχνές παρεμβάσεις των τελευταίων ετών της Άγκυρας και του προέδρου Ερντογάν να επεμβαίνει δημιουργώντας προσκόμματα στις προσπάθειες της Ελλάδας για οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας στην περιοχή της με τρίτα κράτη όπως στην Αίγυπτο για την θαλάσσια περιοχή που εξετάζουμε αλλά και με την Αλβανία παλαιότερα, προσπαθώντας να ασκήσει επιρροή σε αυτές ώστε να μην το πράξουν, είναι πέρα από κάθε έννοια σεβασμού των κανόνων του διεθνούς δικαίου και επηρεάζει τα εθνικά μας συμφέροντα.

στ. Σημαντική επίπτωση από πιθανές οριοθετήσεις της Τουρκίας στην περιοχή, οπωσδήποτε θα υποστεί ο σημαντικότερος πλούτος της χώρας μας, ο Τουρισμός. Με το δεδομένο ότι κήρυξη και οριοθέτηση της ΑΟΖ γίνεται κυρίως για την εκμετάλλευση της αλιείας και την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος, το τελευταίο στα «χέρια» της Τουρκίας, είναι πολύ πιθανό ότι θα πληγεί από την αλόγιστη και χωρίς έλεγχο ρύπανση της θαλάσσιας περιοχής ηθελημένα ή μη, με σοβαρές συνέπειες στη θαλάσσια ζωή, στην καθαρότητα των νερών των ακτών και στην υποβάθμιση εν γένει οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

ζ. Έμμεσος επηρεασμός των εθνικών μας συμφερόντων αποτελεί και η «απειλή πολέμου» της Τουρκίας στο κυριαρχικό δικαίωμα της Ελλάδας για επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ν.μ, η οποία εάν θα υλοποιούταν θα επιτύγχανε τη μείωση του χρόνιου προβλήματος οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, *υπέρ του ισχυροτέρου δικαιώματος της αιγιαλίτιδας ζώνης*, και την παράλληλη ελαχιστοποίηση των περιοχών ανοικτής θάλασσας στο Αιγαίο.

η. Γενικότερα στο πλαίσιο της ισορροπίας ισχύος μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας θα μπορούσαμε να επισημάνουμε ότι η Τουρκία στην ανατολική Μεσόγειο φαίνεται να έχει μεγαλύτερο συμφέρον στην επιδίωξη των στόχων της, αφού μια πιθανή οριοθέτηση ΑΟΖ στην περιοχή θα της προσέδιδε ένα σημαντικό άλμα στη

---

¹³⁴ Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, σ. 740.

μεταβολή – αύξηση της ισχύος της με την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της περιοχής και όχι μόνο, ενώ αντίθετα στο Αιγαίο η Ελλάδα έχει τον πρώτο λόγο, αφού στην εφαρμογή της σχέσης κόστους – οφέλους, μια επιτυχία της Τουρκίας στην αναγνώριση – οικειοποίηση μιας γκρίζας ζώνης (όπως η ίδια τις αποκαλεί), δεν θα της προσέθετε το ίδιο σημαντικό ποσοστό ισχύος, συγκρινόμενο με αυτό που θα έχανε αναλογικά η Ελλάδα.

Προτάσεις για Ενέργειες της Ελλάδος

α. Η εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου ενεργειακού πλούτου δεν προϋποθέτει την απόκτηση ΑΟΖ. Αρκεί η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Επομένως η Ελλάδα - επειδή έχει ήδη, οριοθετήσει την υφαλοκρηπίδα της με την Ιταλία στο Ιόνιο Πέλαγος - μπορεί άμεσα εάν πραγματικά επιθυμεί και με πλήρη νομιμότητα να αντλήσει τα τυχόν αποθέματα φυσικού αερίου. Επομένως, η εμμονή στην κήρυξη της ΑΟΖ έναντι της Τουρκίας, όταν διεξάγονται εδώ και χρόνια ελληνο-τουρκικές συνομιλίες για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, ηχεί ανησυχητικά, διότι θα σημαίνει τον άδοξο τορπιλισμό αυτών των συνομιλιών.

β. Στις θαλάσσιες περιοχές που παρουσιάζουν στενότητα, όπως η ανατολική Μεσόγειος, τα παράκτια κράτη δεν μπορούν ανεμπόδιστα να αποκτήσουν το πλήρες ανώτατο όριο του δικαιώματος στην ΑΟΖ. Επομένως, σύμφωνα πάντοτε με το διεθνές δίκαιο, η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να συνομιλήσει με τα παρακείμενα και αντικείμενά της κράτη για την οριοθέτηση της ΑΟΖ. Αν οι συνομιλίες αυτές δεν φέρουν αποτέλεσμα, τότε πάλι κατά το διεθνές δίκαιο, οι συνομιλητές της Ελλάδας πρέπει να συμφωνήσουν να παραπεμφθεί η διαφορά αυτή στο ΔΔΧ. Συνεπώς, μονομερείς ελληνικές ενέργειες περί την ΑΟΖ δεν γίνονται δεκτές από τη διεθνή έννομη τάξη. Αν, λοιπόν, η χώρα θέλει να επικεντρώσει τις προσπάθειές της στην απόκτηση της ΑΟΖ, η Ελλάδα οφείλει να πράξει με την Τουρκία ότι, ακριβώς, πράττει η Κύπρος με την Αίγυπτο και τον Λίβανο.

γ. Βέβαια η επιλογή επίλυσης των διαφορών των Κρατών στα διεθνή δικαστήρια δεν είναι πάντα η προσφορότερη και συμφερότερη, όπου συχνά ελλοχεύουν κίνδυνοι τέτοιοι, ώστε η καταληκτική συμφωνία να αποκλίνει από την

αναμενόμενη. Έτσι αν τελικά η ελληνο-τουρκική διαφορά για το Αιγαίο φθάσει στο ΔΔΧ, γεγονός που εξαρτάται από την τουρκική βούληση να πορευθεί σύμφωνα με τη διεθνή νομιμότητα, η οριοθέτηση της ΑΟΖ ή της υφαλοκρηπίδας δεν θα γίνει με αυτόματο και απόλυτα υπολογιστικό τρόπο. Βεβαίως, η Ελλάδα δηλώνει, συνεχώς, ότι επιθυμεί τη μέθοδο της ίσης (γεωγραφικής) απόστασης, αποκλείοντας εκείνη της ευθυδικίας. Εν τούτοις, όμως το ισχύον διεθνές δίκαιο ειδικά στις περιπτώσεις οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, δεν αναφέρεται ρητά σε μεθόδους οριοθέτησης. Επομένως το Δικαστήριο συνυπολογίζει όλα τα στοιχεία πέραν από τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν πάντοτε ασφαλείς προβλέψεις για την έκβαση της δικαστικής απόφασης.

δ. Στις πάγιες βλέψεις της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας θα πρέπει να αποτελεί η προοπτική εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου στην εν λόγω περιοχή της Μεσογείου, η οποία εξαρτάται απόλυτα από το σαφή καθορισμό των ορίων των θαλασσιών ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας ανάμεσα κυρίως σε Ελλάδα, Τουρκία και Κύπρο. Η όποια σχετική οριοθέτηση θα πρέπει να στηρίζεται στο σεβασμό των αρχών και των κανόνων του διεθνούς δικαίου, αλλά και στους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς που υπαγορεύονται από το ευρωπαϊκό πνεύμα συνεργασίας, στο πλαίσιο του οποίου οι δύο χώρες Ελλάδα και Κύπρος ολοκληρώνονται ως πλήρη μέλη και η Τουρκία ως συνδεδεμένο μέλος προσβλέπει στην προοπτική πλήρους ένταξής της.

Επίσης δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η θέσπιση ΑΟΖ θα κατοχυρώσει την ελληνική παρουσία στο Αιγαίο και σε ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου, ωστόσο όμως δε θα επιλύσει αυτόματα το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας διότι αφενός, οι δύο ζώνες αλληλεπικαλύπτονται μέχρι τα 200 ν.μ., και αφετέρου, η μέθοδος οριοθέτησης της ΑΟΖ ταυτίζεται με αυτή της υφαλοκρηπίδας και συνεπώς, η Τουρκία θα επικαλεστεί και έναντι της ΑΟΖ την ίδια επιχειρηματολογία που χρησιμοποιεί για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

ε. Σε συνέχεια της παραπάνω αναγκαιότητας, προς το συμφέρον της χώρας θα ήταν η συνέχιση των διαπραγματεύσεων με επιμονή και ταχύτερο ρυθμό για οριοθετήσεις θαλασσιών ζωνών με τα όμορά της κράτη (πλην της Τουρκίας εφόσον

αυτή αρνείται), προκειμένου να αποτελέσει διαπραγματευτικό χαρτί και μοχλός πίεσης στην τελευταία να συμφωνήσει.

Έτσι εκτός από την **Ιταλία** στην οποία υφίσταται συμφωνία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας από το 1977, η Ελλάδα οφείλει να πιέσει και να πείσει με κάθε τρόπο την **Αλβανία** να επικυρώσει την ήδη συμφωνημένη πολλαπλή οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας–ΑΟΖ της 27^{ης} Απρ 2009, (χρησιμοποιώντας το ως μοχλό πίεσης και απαραίτητη προϋπόθεση για την προοπτική ένταξη της χώρας στην ΕΕ), παρακάμπτοντας τις αβάσιμες και νομικά έωλες αιτιάσεις¹³⁵ του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου. Με την **Αίγυπτο** από το 2006, όπου είχαν αρχίσει οι συνομιλίες, διαπιστώθηκε ότι τα σημεία συμφωνίας μεταξύ των δύο συμβαλλομένων μερών ήταν περισσότερα (με κυρίαρχο κοινό σημείο αυτό της «μέσης γραμμής» ως μέθοδο οριοθέτησης), από τα σημεία διαφωνίας (τα οποία στο παρασκήνιο έβρισκαν εμπόδιο στα συμφέροντα της Τουρκίας, όπου εγείρε διεκδικήσεις στην περιοχή οριοθέτησης). Σε κάθε περίπτωση, με την έκρυθμη κατάσταση που επικρατεί την περίοδο που διατρέχουμε στη Μ. Ανατολή, και τη ρήξη του Ερντογάν με τους συμμάχους του, είναι προφανές πως η Αθήνα έχει το πλεονέκτημα, η οποία σε πρώτη φάση - με δεδομένο ότι η Αίγυπτος δεν θα ήθελε προφανώς να εμπλακεί σε μια ελληνοτουρκική διένεξη - θα μπορούσε να εστιάσει τις προσπάθειές της σε οριοθέτηση μαζί της, τουλάχιστον αρχικά στην περιοχή νοτίως και ανατολικά της Κρήτης (έως και το ύψος της Ρόδου, αφήνοντας προσωρινά το σύμπλεγμα του Καστελλορίζου¹³⁶ για μελλοντική οριοθέτηση, το οποίο όπως έχει αναφερθεί θα προσέδιδε σημαντικές θαλάσσιες εκτάσεις της περιοχής). Όσον αφορά τέλος με τη **Λιβύη**, το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η πολιτική κατάσταση της χώρας, η οποία δεν ευνοεί τη σύναψη συμφωνίας, η οποία άλλωστε από το 2007, όπου είχαν αρχίσει οι διαβουλεύσεις προσέκρουε στην αδιάλλακτη στάση της Λιβύης η οποία εγείρε αξιώσεις που δεν μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές από την ελληνική πλευρά, προβαίνοντας σε μονομερείς ενέργειες χωρίς τη συνεννόηση μαζί της, απαιτώντας η οριοθέτηση να γίνει

---

¹³⁵ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, σ. 140-144.

¹³⁶ «...Ενδεχόμενη ανανώριση πλήρους επίρειας στο νησιωτικό σύμπλεγμα του Καστελλορίζου και ιδίως στη Στρογγύλη, θα κατοχύρωνε τα δικαιώματα της Ελλάδας σε μια ευρεία περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και θα αποτελούσε θετικό προηγούμενο και για την οριοθέτηση με την Τουρκία, χωρίς ωστόσο, να δεσμεύει την τελευταία...». βλ. Αναστασία Γ. Στρατή, *όπ. παρ.*, σ. 145-148.

με την «αρχή της ευθυδικίας» ως μέθοδο οριοθέτησης και αμφισβητώντας το δικαίωμα των νησιών στις θαλάσσιες ζώνες.¹³⁷

στ. Διδακτικό παράδειγμα για ανάλογες ενέργειες που θα μπορούσε να προβεί η Ελλάδα αποτελεί η περίπτωση οριοθέτησης ΑΟΖ από την Κύπρο.

Μετά την οριοθέτηση ΑΟΖ της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα, θα φαινόταν ως λογικό επόμενο βήμα μια αντίστοιχη οριοθέτηση στην περιοχή της Μεσογείου από την Τουρκία, στη λογική ότι και στις δύο περιοχές αναγνωρίζει χωρικά ύδατα 12 ν.μ. αλλά και του γεγονότος ότι δεν αναγνωρίζει την ΑΟΖ της Κύπρου. Αντί αυτού όμως, η Κυπριακή Δημοκρατία αγνοώντας τις απειλές της Άγκυρας και ασκώντας πλήρως τα κυριαρχικά της δικαιώματα, προέβη κατόπιν διμερών συμφωνιών σε οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο και τον Λίβανο, αποτρέποντας έτσι την Τουρκία από ανάλογες ενέργειες στην ΝΑ Μεσόγειο.¹³⁸

Η Κύπρος λοιπόν μπορεί να αποτελέσει για την Ελλάδα παράλληλα το παράδειγμα και το κίνητρο για να πράξει ανάλογα σε όλες γενικότερα τις περιπτώσεις άσκησης των κυριαρχικών της δικαιωμάτων επί του δικαίου της Θάλασσας στα εθνικά της ύδατα, είτε αυτά αφορούν στην επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης έως τα 12 ν.μ., είτε στη σύναψη συμφωνιών με όμορα κράτη για την οριοθέτηση ΑΟΖ, είτε στην εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων στην υφαλοκρηπίδα της.

ζ. Παρότι η Σύμβαση προβλέπει την επέκταση των χωρικών υδάτων ενός παράκτιου κράτους στα 12 ν.μ., η χώρα μας έχει υιοθετήσει από το 1936 αιγιαλίτιδα

---

¹³⁷ «Στους τρεις γύρους διαπραγματεύσεων που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, έχει γίνει αντιληπτό ότι οι δύο χώρες ξεκινούν από διαφορετικές αφετηρίες. Η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας ενώ η Λιβύη δεν είναι. Το παλαιό καθεστώς του Καντάφι υποστήριζε την αρχή της ευθυδικίας ως μέθοδο οριοθέτησης και αμφισβητούσε το δικαίωμα των νησιών στις θαλάσσιες ζώνες. Για τους Λίβυους, η οριοθέτηση θα πρέπει να θεωρήσει ως νόμιμο το κλείσιμο του κόλπου της Σύρτης, πλάτους περί τα 302 ν.μ., και να δεχτεί ότι η Γαύδος δεν μπορεί να υπολογιστεί σε μια τέτοια οριοθέτηση. Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι η μέθοδος οριοθέτησης πρέπει να είναι η μέση γραμμή, ενώ η Λιβύη υποστηρίζει τη μέθοδο της ευθυδικίας, εμμένοντας στη νομιμότητα του κλεισίματος του κόλπου της Σύρτης». βλ. Αποψη, «Αναγκαία για την Ελλάδα και η Οριοθέτηση της ΑΟΖ με τη Λιβύη», *VORIA.GR*, 25 Νοε 17, <http://voria.gr/article/anagkea-gia-tin-ellada-ke-i-oriothetisi-tis-aoz-me-tin-livii> (έγινε πρόσβαση στις 28 Νοε 17)

¹³⁸ Να αναφερθεί ότι υπέρ της συμφωνίας συγκατατέθηκε και η ΕΕ υπογραμμίζοντας ότι «... όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών-μελών της ΕΕ στα οποία συμπεριλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η προσχώρηση σε διμερείς συμφωνίες, σύμφωνα με το κεκτημένο της ΕΕ και το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης των ΗΕ για το δίκαιο της θάλασσας». βλ. Πέτρος Σιούσιουρας, «Οι οριοθετήσεις Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στη Μαύρη Θάλασσα: Γεωπολιτικές και Νομικές Διαστάσεις», *ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ*, Τεύχος 96, Ιούνιος 2011.

ζώνη στα 6 ν.μ. και 10 ν.μ. για την αεροπλοΐα,¹³⁹ δημιουργώντας μια **αναντιστοιχία** σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης, όπου καθορίζει ότι το κράτος στην αιγιαλίτιδα ζώνη ασκεί πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία στην επιφάνεια της θάλασσας, στην κολώνα του θαλάσσιου ύδατος, στην επιφάνεια του βυθού και στο υπέδαφος, καθώς και **στον υπερκείμενο εναέριο χώρο.**

Χωρίς να υποστηρίζω ότι χώρα μας πρέπει να απεμπολήσει το δικαίωμά επέκτασης των χωρικών της υδάτων στα 12 ν.μ, στο πλαίσιο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής χωρίς μαξιμαλιστική διάθεση και σύμφωνα με την ανάλυση της διαμορφωθείσας κατάστασης, μια συμβιβαστική λύση επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 10 ν.μ., προκειμένου να ταυτισθεί και με την ζώνη αεροπλοΐας - ώστε να λήξει και η παραδοξότητα που υφίσταται από μέρους της Ελλάδας - θα μπορούσε ενδεχομένως να έβρισκε κοινό τόπο συνεννόησης με τη γείτονα χώρα και να επέλυε αναφύομενα προβλήματα με το εύρος της ανοικτής θάλασσας και την ελεύθερη ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο.

η. Αν και με τις τελευταίες εθνικιστικές ενέργειές της η Τουρκία και ο πρόεδρος της Ερντογάν δείχνει να έχει απεμπολήσει την προοπτική της πλήρους ένταξης της χώρας του στην ΕΕ, παρόλα αυτά η Ελλάδα επιτυχώς έχει μετατοπίσει το πρόβλημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και των συναφών θεμάτων στο επίπεδο της ΕΕ, η οποία έχει τονίσει κατ' επανάληψη ότι, τα υποψήφια μέλη προς ένταξη θα πρέπει να συμμερίζονται τις αξίες και τους στόχους της ευρωπαϊκής κοινότητας καθώς και τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου, ούτως ώστε η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας να εξαρτάται άμεσα από την εγκατάλειψη των αξιώσεων της στο Αιγαίο.

θ. Τα κοινά συμφέροντα των μεσογειακών κρατών που εστιάζονται κυρίως στην εξερεύνηση και άντληση των πλουτοπαραγωγικών κοιτασμάτων της περιοχής, θα πρέπει να αποτελούν κοινό γνώμονα στην άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν και παρόλες τις δυσκολίες που αναφύονται, κυρίως από την πλευρά της Τουρκίας, η Ελλάδα ως μια χώρα που διαχρονικά εφαρμόζει το διεθνές δίκαιο και συμπεριφέρεται στις διμερείς της σχέσεις με τον

---

¹³⁹ Γρηγόρης Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Κρατικές Διεκδικήσεις επί Θαλασσίων Ζωνών Εθνικής Δικαιοδοσίας» (Παράρτημα 19)», στο *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, Διεθνής πολιτική- Διεθνές δίκαιο - Διεθνής οργάνωση*, σ. 639.

δέοντα σεβασμό στους συνομιλητές της, θα πρέπει να εργάζεται συνεχώς με τα όμορα κράτη για την επίτευξη συμφωνιών που σέβονται τα κυριαρχικά δικαιώματα όλων και δεν παραβιάζουν τους κανόνες του διεθνούς δικαίου.

Στο πνεύμα του παραπάνω, και λόγω των επί δεκαετιών συνεχόμενων ελληνοτουρκικών διενέξεων, οι οποίες αποτελούν σοβαρό τροχοπέδη πέραν των άλλων και στην οποιαδήποτε προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των δύο χωρών, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρόταση του καθηγητή *Γρηγόρη Τσάλτα*, που αφορά στην υιοθέτηση ενός **Ολοκληρωμένου Συμφώνου Ενεργειακής και Περιβαλλοντικής Σταθερότητας και Ασφάλειας της ΝΑ Μεσογείου** (*Joint Energy and Environmental Stability and Security Pact for South-Eastern Mediterranean*).¹⁴⁰

Για την κατάρτιση αυτού του πολυεπίπεδου «συμφώνου», ο καθηγητής επισημαίνει ότι απαιτείται η εμπέδωση ενός ουσιαστικού κλίματος εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες, μέσω της ανάδειξης της καλής γειτονίας καθώς και μιας διαρκούς και εποικοδομητικής συνεργασίας σε όλους τους τομείς, αρκεί πρώτα από όλα να αποφασισθεί η συμφωνία σε τρεις απαραίτητες βασικές προϋποθέσεις:

- Την αναγνώριση του status quo στο Αιγαίο Πέλαγος,
- Το σεβασμό των κανόνων του διεθνούς δικαίου με έμφαση στο ΔτΘ και
- Την εγκατάλειψη του *casus belli* εκ μέρους της Τουρκίας.

---

¹⁴⁰ Το εν λόγω Σύμφωνο θα κατανέμεται στους παρακάτω θεσμούς: (α) *Ηλεκτρονικό Δίκτυο Ολοκληρωμένης, Διαρκούς Ενημέρωσης και Πληροφόρησης στον Τομέα της Ανάπτυξης* (*data base Real-time Development Information Agency*), (β) Προς μια *Κοινή Ενεργειακή Πολιτική της ΝΑ Μεσογείου* (*Towards a Joint South-Eastern Mediterranean Energy Policy*), (γ) *Συμβούλιο Αλιείας και Διατήρησης των Ζώντων Πόρων της ΝΑ Μεσογείου* (*Nord-east Mediterranean Consul on Fisheries and Conservation on Living Resources*), (δ) *Διακυβερνητικό Σύστημα Κοινής, Ολοκληρωμένης, Διαρκούς Περιβαλλοντικής Παρακολούθησης* (*Intergovernmental Joint Environmental Surveillance System*), (ε) *Διακυβερνητικό Δίκτυο Παρακολούθησης, Έγκαιρης Ειδοποίησης και Δράσης κατά των Φυσικών και άλλων Καταστροφών* (*Intergovernmental Warning and Emergency Response Network for Natural and other Disasters in South East Mediterranean*), (στ) *Ταμείο Στήριξης του Θαλάσσιου και Παράκτιου Περιβάλλοντος της ΝΑ Μεσογείου* (*Environmental Stability Fund*), (ζ) *Διακυβερνητική Υπηρεσία για τον Τουρισμό της ΝΑ Μεσογείου* (*Intergovernmental South East Mediterranean Tourist Agency*). βλ. Γρηγόρης Τσάλτας – Χρήστος Αναγνώστου, *Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, σ. 470-479.

Επίλογος

Είναι φανερό ότι η Τουρκία χρησιμοποιώντας το διεθνές δίκαιο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί τα εθνικά της συμφέροντα, αδιαφορώντας για τις διεθνείς της σχέσεις με τα γειτονικά της κράτη, επηρεάζει όπως αυτό έχει αναλυθεί σε σημαντικό βαθμό τα ελληνικά συμφέροντα.

Το ζητούμενο όμως εν προκειμένω είναι οι ενέργειες της Ελλάδας. Είναι η σύγκρουση ανάμεσα στο εφικτό και το ευκαταίο. Το ευκαταίο είναι μια ιδέα, η οποία δεν πρέπει να επηρεάζει τις ενέργειες της Χώρας για να προσπαθήσει να πετύχει το εφικτό.

Είναι γνωστή και δεδομένη η στρατηγική σημασία που έχει η Χώρα μας λόγω κυρίως της θέσης της για τις επιδιώξεις των μεγάλων Δυτικών δυνάμεων, στο πεδίο του ελέγχου των θαλασσίων γραμμών επικοινωνιών και των αγωγών αλλά και τον περιορισμό των βλέψεων της Ρωσίας προς Νότο και τη Μέση Ανατολή, καθιστώντας την σημαντικό δρώντα στις εξελίξεις της περιοχής.

Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν για να μπορέσει η χώρα μας να κερδίσει τα δικαιούμενα που το διεθνές δίκαιο καθορίζει - και αφού είναι γνωστό ότι κανένας κανόνας του, δεν επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να συμφωνήσουν- θα πρέπει να τα διεκδικήσει άμεσα και με σθένος. Το διεθνές δίκαιο και στην περίπτωσή μας ειδικά, το ΔτΘ φαίνεται ξεκάθαρα ότι την ευνοεί, αρκεί να το εκμεταλλευθεί και να μην απεμπολήσει τις ευκαιρίες που της δίνονται.

Τρανό παράδειγμα γι' αυτό αποτελεί η εθνικά υπερήφανη στάση που διεκδίκησε η Κύπρος και πέτυχε την οριοθέτηση ΑΟΖ στην περιοχή της με τα τρία κράτη, αγνοώντας επιδεικτικά θα λέγαμε τις αναμενόμενες απειλές της Άγκυρας, που κάθε φορά τα τελευταία χρόνια εκτοξεύει κατά την κοινή της πρακτική σε κάθε εθνική μας προσπάθεια.

Σε κάθε περίπτωση η Ελλάδα με τις ενέργειές της θα πρέπει να πείσει τους συνομιλητές της, ότι το συμφέρον όλων είναι η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών. Αυτές είναι που θα δώσουν το θετικό πρόσημο στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών σε αντίθεση με την υφιστάμενη κατάσταση, όπου υπάρχει πλήρης στασιμότητα και αδράνεια και εν τέλει κανείς δεν απολαμβάνει τα οφέλη που θα μπορούσαν σε άλλη περίπτωση να προκύψουν από την εκμετάλλευση αυτών των θαλασσίων περιοχών.

Κλείνοντας λοιπόν, θα πρέπει να γίνει κοινή πεποίθηση ότι η συνεχόμενη διεύρυνση της διαφοράς με την Τουρκία σε γεωπολιτικό επίπεδο, αποτελεί αυτόματα ανάλογη αύξηση της τουρκικής πίεσης στην Ελλάδα και θα ήταν καταστροφικό εάν η χώρα μας λόγω της ατολμίας και της αναβλητικότητάς της μεταβληθεί σε μια χώρα με *περιορισμένα κυριαρχικά δικαιώματα*, δηλαδή όπως επισημαίνει ο μεγάλος Κονδύλης,¹⁴¹

«...μια χώρα τα δικαιώματα της οποίας η κυρίαρχη άσκηση εξαρτάται από τη βούληση και τις αντιδράσεις τρίτων, ενώ παράλληλα η στάση της γίνεται όλο και περισσότερο παθητική ή αντιφατική».

---

¹⁴¹ Παναγιώτης Κονδύλης, *Θεωρία του Πολέμου*, (Αθήνα: Θεμέλιο, 1998), σ. 410.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- Ινστιτούτο Αιγαίου του Δικαίου της θάλασσας και του Ναυτικού Δικαίου, Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης (επιμ.), «*Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*», (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2004).
- Καρυώτης Θεόδωρος, *Η ΑΟΖ της Ελλάδας*, (Αθήνα: Λιβάνης, 2014).
- Κονδύλης Παναγιώτης, *Θεωρία του Πολέμου*, (Αθήνα: Θεμέλιο, 1998).
- Οικονομίδης Π. Κων/νος, *Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*, (Αθήνα: Αντ. Ν. Σακκούλα, 1993).
- Πουλάντζας Νικόλαος, *Το Δίκαιο της Θάλασσας*, (Αθήνα: Σταμούλης, 2007).
- Πρεβελάκης Γεώργιος - Στυλιανός, *Γεωπολιτική της Ελλάδας*, (Αθήνα: Libro, 1998).
- Ροζάκης Χρήστος, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, (Αθήνα: Παπαζήση, 2013).
- Σιούσιουρας Πέτρος, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2015).
- Στρατή Γ. Αναστασία, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2012).
- Συρίγος Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, (Αθήνα: Πατάκη, 2015).
- Τσάλτας Γρηγόρης– Αναγνώστου Χρήστος, *Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2014).
- Τσάλτας Γρηγόρης – Κλαδή - Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, *Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, Διεθνής πολιτική- Διεθνές δίκαιο - Διεθνής οργάνωση*, Τόμος πρώτος, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2009).

-
- Τσάλτας Γρηγόρης, *Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας*, (Αθήνα: Παπαζήσης, 1986).
  - Τσάλτας Γρηγόρης, «Το Καθεστώς της Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τη Νέα Σύμβαση (1982) για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και τα Ελληνικά Συμφέροντα», στο *Διεθνές Δίκαιο και Διεθνής Πολιτική*, (Αθήνα: Παρατηρητής, 1984).
  - Davutoglu Ahmet, *Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής θέση της Τουρκίας*, [μτφ. Ν. Ραπτόπουλος], (Αθήνα: Ποιότητα, 2010).
  - Morgenthau H., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, (New York: Knopf, 1972).
  - Jackson Robert – Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων – Η Σύγχρονη Συζήτηση*, (Αθήνα: Gutenberg, 2006).

Περιοδικά – Άρθρα

- Μηνάγιας Χρήστος, «Εκβιασμοί, απειλές και αυθαιρεσίες από την Άγκυρα στην Ανατολική Μεσόγειο», *ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΛΕΞΕΙΣ*, Τεύχος 99, Μάρτιος 2012.
- Σιούσιουρας Πέτρος, «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Οριοθετήσεις στη Μαύρη θάλασσα», *ΑΘΗΝΑ*, Δεκέμβριος 2013.
- Σιούσιουρας Πέτρος, «Οι οριοθετήσεις Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στη Μαύρη Θάλασσα: Γεωπολιτικές και Νομικές Διαστάσεις», *ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΛΕΞΕΙΣ*, Τεύχος 96, Ιούνιος 2011.
- Τσάλτας Γρηγόρης– Μαριάνθη Κλαδή - Ευσταθοπούλου, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με έμφαση στην περιοχή ανάμεσα σε Κύπρο - Ελλάδα – Τουρκία», *Στρατιωτική επιθεώρηση*, Ιαν-Φεβ 2012.
- Daniel Praeg, Riccardo Geletti, Nigel Wardell, «THE MEDITERRANEAN SEA: A NATURAL LABORATORY TO STUDY GAS HYDRATE DYNAMICS?»

Proceedings of the 7th International Conference on Gas Hydrates (ICGH 2011),
Edinburgh, Scotland, United Kingdom, 17-21 July 2011.

Ιστοσελίδες - Άρθρα

- Βασίλειος Γιαννακόπουλος, «Η λιβυκή στάση στο θέμα της ΑΟΖ», *GEOStrategy*, 3/1/2013, www.geostrategy.gr
- Λεοάρδος Π. (Υπτγος ε.α), «Τουρκία: Γεωγραφικά, Πληθυσμιακά, Οικονομικά, Παραγωγή, Εκσυγχρονισμός, Βιομηχανία, Εμπόριο», *ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ*, Τεύχος 58, 2009, http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t58/t58_3.html
- Μηνάγιας Χρήστος, «Συντονισμένες προκλήσεις της Άγκυρας», *GEO Strategy*, 20 Οκτ 2014, <http://www.geostrategy.gr/pdf/20141020%20Turkish%20Challenges.pdf>
- Τσάλτας Γρηγόριος (συνέντευξη), «Δεν Προϋποθέτει την Χάραξη ΑΟΖ η Εκμετάλλευση Υδρογοναθράκων στο Αιγαίο», στο *Energia.gr*, 4 Απρ 2011, https://www.energia.gr/article.asp?art_id=45412
- Τσάλτας Γρ., Άρθρο: Η «παγίδα» των ΑΟΖ. Γιατί το «κλειδί» είναι η υφαλοκρηπίδα *Foreign Affairs*, <http://foreignaffairs.gr/articles/68746/grigoris-i-tsaltas/i-pagida-ton-aoz>
- Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδα, *Ζητήματα ελληνοτουρκικών Σχέσεων*, <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>
- Maritime Boundaries, Marine Regions, <http://www.marineregions.org/eezsearch.php>
- INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE, *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, <http://www.icj-cij.org/docket/files/132/14985.pdf>
- Oceans & Law of the Sea/United Nations, *The Law of the Sea Bulletins*, «*Law of the Sea Bulletin No.30*, 1996, 9-10», http://www.un.org/depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletinE30.pdf